

יוצא לאור לכבוד חנוכה תשפ"ו

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך אהרן

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] -<
[מספר שיעור] -<
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך אהרן

עבודה

בִּלְבַּב־פִּדְיָה עֲבוּדַת ה' אהרן..... ז
אוֹצֵר הָאוֹתִיּוֹת מִיַּתֵּת אֶהְרֹן הִכְהֵן..... יד

מחשבה

בִּלְבַּב־פִּדְיָה מַחֲשַׁבָּה אֶהְרֹן..... יט
אוֹצֵר הָאוֹתִיּוֹת אֶהְרֹן הִכְהֵן - תּוֹרַת שְׁלוֹם..... לא
אוֹצֵר הָאוֹתִיּוֹת מִסִּירַת הַתּוֹרָה בַּמַּדְרִיגַת אֶהְרֹן הִכְהֵן..... מה
אוֹצֵר הָאוֹתִיּוֹת אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת..... נו
סוֹגִיּוֹת בַּמַּחֲשַׁבָּה אֶהְרֹן..... סו-פז

ר"א שערים

צִירוף א-ה / א-ר / א-ן / ה-ר / ה-ן / ר-ן..... צא

קבלה

בִּלְבַּב־פִּדְיָה קִבְלָה אֶהְרֹן..... צט
מִלּוֹן עֲרֻכִּים בַּקִּבְלָה אֶהְרֹן..... קו

ארמית

מִלּוֹן עֲרֻכִּים בַּאֲרַמִּית אֶהְרֹן..... קח

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

אהרן

אוצר האותיות

אמיתת אהרן הכהן

בלבביפדיה עבודת ה' אהרן

אותיות א-ה שבשם אהרן

יתר על כן, במידתו של אהרן הכהן שהיא מידת השלום, כפי שהוזכר בהרחבה בשיעורים הקודמים עד השתא, אות א'- זה האחד, אות ה' זה ההתפרטות לחמשה, ועיקר הגילוי של ההתפרטות בקומת אדם באיברים הגמורים שבו שמתפרט לחמשה, הוא מתגלה בחמשה אצבעות שבכל יד ורגל, ימין ושמאל, ה' אצבעות לכל אחד מהם, וע"ז חל גילוי עומק מידת השלום אצל אהרן הכהן, ולכן האותיות הראשונות שבו הם א' ה', שהצירוף שלהם הוא לגלות את האחד בחמישה, וזה מתגלה באופן ברור וניכר במצוות ברכת כהנים, שנצטוו אהרן ובניו "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", כל הברכה עד אחריתה- "וישם לך שלום", וזה הפתיחה לברכת שים שלום - מסיימים וישם לך שלום ואומרים שים שלום. צורת ברכת כהנים היא באופן של נשיאת כפים. וסדר הדבר הוא שבתחילה הכהנים מפרידים את אצבעותיהם ולאחר מכן מחברים אותם ובאופן הזה הם מברכים את עם ישראל בשלום, כלומר, מתוך התפיסה שכף היד מחברת את חמשת האצבעות, דהיינו שהאחד, הכף, מחבר את כל החמש אצבעות, מתוך התפיסה הזו נעשה לאחר מכן חיבור האצבעות זו לזו, וזה תפיסת השלום אצל המברך עצמו, ומתוך גילוי תפיסת השלום בתוך עצמו שהוא עושה שלום בין אצבעותיו שלו, מכח כך הם מצווים לברך את בני ישראל "וישם לך שלום", זה הגילוי של שורש הא' - ה' שנמצא בשם של אהרן הכהן, שמידתו שלום,

האותיות 'נר' שבאהרן

האותיות הנוספות שנמצאות באהרן הם אותיות נר, וכפי שנאמר בפרשת בהעלותך

מידת משה- שלימות של אמת ומידתו של אהרן- שלימות של שלום

אהרן הכהן, מידתו של אהרן היא שלום כדברי המשנה הידועים "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", כלומר המידה העצמית שלו היא מידה של שלום, ומתוך השלום שהיא תפיסת השלימות שלו הוא "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", לעומת כך משה, כמו שאומרת הגמ' בפ"ק דסנהדרין המידה שלו היא "קוב הדין את ההר" - מידת האמת.

ובלשון קצרה וברורה, יש שתי תפיסות של שלימות, יש תפיסה של שלימות של משה - אמת - ראש, תוך וסוף, כידוע האותיות א' מ' ת', ראשונה, אמצעית ואחרונה, ובזה היא כוללת את הכל, זה תפיסת השלימות של משה רבינו, מהכח הזה מתגלה החיבור של משה רבינו ל"תורת ה' תמימה" - התם שבאמת, זה תם מלשון שלם, תפיסת השלימות, מידת האמת.

לעומת כך מידתו של אהרן הכהן - שלום, תפיסת השלימות שלו היא תפיסה של שלום, ותולדת הדברים, משה רבינו שתפיסתו היא אמת, "משה אמת ותורתו אמת", הוא השורש של מסירת הרב לתלמיד של מסירת התורה מדור לדור, לעומת כך אהרן הכהן שמידתו היא מדת שלום, האופן של היחס שלו לתורה הוא "מקרבן לתורה", זה יחס של קירבה זה לא יחס של עצמיות, מידתו של משה שהיא האמת היא העצמיות של תורה, ומידתו של אהרן הכהן שהיא תפיסת השלימות של השלום הוא ה"מקרבן לתורה".

תמיד" הוא באופן של "שתהא שלהבת עולה מאליה" שאז דרכה להתנועע אנה ואנה, ושם במקום ההתפרטות מתגלה במנורה "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" שגם שם חוזר ומתגלה עומק נקודת האחדות.

וע"ז נאמר בעומק "שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות", "גדול משלהם", מי"ב הנשיאים, י"ב נשיאים זה הגילוי של ההתפרטות שמתחיל מהאחד שנעשה ששה צדדים - והאחד הוא גופא נקודת האמצע שמצרפת אותם, הוא פנימיות הששה צדדים וההתפרטות ממשיכה מהששה צדדים כפי שמוזכר בדברי חז"ל [וכבר הוזכר בשיעורים הקודמים], על ידי מה שיש בהם את הקוים המחברים אותם שהם י"ב גבולי אלכסון, והם הם צורת ההתפרטות של הי"ב שבטים.

וע"ז נאמר "שלך גדול משלהם", "שלהם" זה י"ב שבטים שיש להם י"ב נשיאים שזה מקום ההתפרטות, ו"שלך גדול משלהם" כי מתגלה שכל הששה חוזרים ומצטרפים אל האחד שזהו "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". וא"כ הן בגופה של מנורה שכולה מקשה אחת של זהב והן בהתפרטות שבמנורה שחוזרים ומצטרף לאחד "שלך גדול משלהם" מתגלה מידת השלום של אהרון הכהן.

שורש השלום דאהרן- גילוי ה"אלו ואלו דברי אלוקים חיים"

"הרוצה שיחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום", הגילוי של החכמה של "מנורה בדרום" הוא כדברי הגמ' בחגיגה דף ג' "אלו אוסרים ואלו מתירים, אלו מכשירין ואלו פוסלין" וכו', אבל "אלו ואלו דברי אלקים חיים", משם השורש של אהרן הכהן שנאמר בו "אוהב שלום ורודף שלום", ה"מקרבן לתורה" כלומר שמכח הארת התורה שאלו ואלו דברי אלקים חיים, המימינים שבתורה אלו הם ג' קני המנורה שבצד ימין, והמשמאלים שבה הם ג' קני המנורה שבשמאל, שתיים גם יחד "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות".

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", ורש"י שם מביא מדברי חז"ל כידוע מאד, שכשראה אהרן הכהן את נדבתם של הנשיאים ולא היה הוא עמהם חלשה דעתו, עד שפייסו הקב"ה ואמר לו שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, והיינו שעיקר הגילוי שמתגלה בעבודתו של אהרן היא "להעלות נר תמיד", ובעומק, שבעה הנרות שיש במנורה יש בהם שתי תפיסות שרשיות, תפיסה אחת היא שכל דבר מתחיל באחד, מתפרט לחמשה וחוזר לאחד,

והגילוי השרשי של כך הוא ימי מעשה בראשית, יום ראשון שבו נברא הכל נקרא "יום אחד", שהכל נברא ב"בכח" שבו, ולאחר מכן הדברים מתפרטים בחמשה ימים, ושבת קודש "ויכולו" זה לשון של כלל, חוזר וכוללם, זה מקביל לשבעת הנרות, שנאמר בהם "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", כלומר הכל חוזר ומתאחד לאחד, הששה נרות מאירים לכיוון של האחד, ישנה הבחנה שזה הנר האמצעי וישנה הבחנה שזה הנר הצדדי - אך הכל פונה ומתחבר בחזרה לאחד. הוא יוצא מהאחד, מתפרט לחמשה וחוזר לאחד, זהו, "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, וא"כ האותיות נר שבאהרן הוא גופא כח הדלקתו להעלות נר תמיד, ובזה מתגלה עומק נקודת האחדות.

הגילוי במנורה שהפרטים מצטרפים לאחד

זהו שבמנורה עצמה נאמר "מקשה זהב תעשה את המנורה עד ירכה עד פרוחה מקשה היא" ההוויה של כל המנורה היא הוויה של אחד, ולא זו בלבד שהיא אחד במה שהיא מקשה זהב, אלא גם במקום התנועה שבה, שזה השלהבת שדרכה להתנועע גם בה נאמר אלא מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, כלומר מתגלה בה השורש של האחד ב"מקשה זהב" שבעצם המנורה, מתגלה בה מקום ההתפרטות בשלהבת שדרכה להתנועע, שה"להעלות נר

ונחדד, יש את הכח של הנר שמתגלה אצל אהרן הכהן בחוץ הוא באופן של נר המאיר במנורה - שע"ז אומרים חז"ל "וכי לאורה הוא צריך אלא עדות היא לכאי עולם שהשכינה שורה בישראל". אבל בעומק יותר יש את מדריגת הנר שמתגלה אצל אהרן הכהן לפני ולפנים שזה מה שנאמר בפסוק "בהלו נרו עלי ראשי",

ובהקבלה לקומת אדם- יש את הנר שנמצא כביכול בתוך האדם "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", שזה הנשמה שנמצאת בתוך האדם שנקראת נר, וכמו שהמשיל החובת הלבבות את שכל האדם לנר שבכחו לבדוק בחורים ובסדקים שבתוך האדם,

ויש את חלק הנשמה שנמצא מעל האדם שעליו נאמר "בהלו נרו עלי ראשי" ובתחילת יצירת האדם כעובר במעי אמו, עיקר גילוי הארת נשמתו נמצאת עדיין מעל ראשו ולכן אומרת הגמ' בנדה בעובר ש"נר דלוק על ראשו", ולעניינא דידן, ה"נר דלוק על ראשו" שמתגלה מכחו של אהרן הכהן הוא גילוי של מציאות "בהלו נרו עלי ראשי", זה לא גדר של נר המאיר בתוכו אלא זה גדר של נר שמאיר על גביו, סוכך על גביו, - בכל נר כידוע עד מאד, יש את ההילה הנמצאת על גבי אור הנר שזהו לשון הפסוק "בהלו נרו עלי ראשי", זהו ההילה הנמצאת סביב הנר שהיא "עלי ראשי", והשורש של אותו הילה היא כעין אהל, וזה מה שהוזכר בשורש הקודם שבסדר האותיות של א'-ה' - אהל שהוא מתרחב לאהרן הכהן,

הארתו של אהרן הכהן היא הארה שמלבד הארת נר של פנים בבחינת "נשמת אדם חופש כל חדרי בטן" שזהו כח ההשכלה שנאמר על המנורה 'הרוצה שיחכים ידריש', השכל הנכנס ויורד לפרטי פרטים בתוך האדם, יש עוד הארה של נר שהוא כח המקיף ועומד סביבו, "בהלו נרו עלי ראשי" ומכח כך מידתו של אהרן היא שלום כמפורש בקרא "וידעת

זוהי מידת השלום שמתגלה במנורה של אהרן הכהן שמחברת את כל ה"דברי אלקים חיים".

אצל משה רבינו נאמר "כפטיש יפוצץ סלע" שדברי תורה מתפרטים שזהו ההתפרטות עד ה"שבעים פנים לתורה", אבל במדריגת אהרן הכהן- המנורה נאמר "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" מתגלה מקום האחדות מכח מידת השלום. וה"מקרבן לתורה" הוא למנורה שמכח כך מאיר אור האחדות.

הארת המנורה- "נר ה' נשמת אדם" והארת אהרן- "בהלו נרו עלי ראשי"

יתר על כן, אהרן קרוב לאותיות של ארון, הכלי החשוב ביותר שנמצא לפני קדש הקדשים הוא המנורה אבל למעלה מכך בבית קדשי הקדשים יש את מקום הארון, ושורש מקום הארתו של אהרן הוא ממקום הארון, והדברים פשוטים וברורים, ביחס למנורה מתגלה ה"שלך גדול משלהם", זהו כל השנה כולה שיש את מצוות הדלקת המנורה בכל יום ויום "מערב עד בוקר", אבל אחת בשנה נאמר "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", והיינו שפעם אחת בשנה נצטוו אהרן, ולאחריו כל כהן גדול, להיכנס לפני ולפנים. אהרן נכנס למקום הארון, ועיקר מצוות ההזאה מתקיימת שם אחת למעלה ושבע למטה כמו שמבואר במשנה ביומא, ונהגינן לומר כן ביום הכיפורים בסדר עבודת כה"ג ביום הכיפורים שתיקנו לומר בתפילה.

וא"כ, שורש אהרן הכהן אינו מסתיים רק במדריגת המנורה, אלא עיקר שורשו הוא המקום הפנימי - "לפני ולפנים" במקום הארון, ומצד כך הגילוי שמתגלה במקום ה"לפני ולפנים", ששם הוא מקום הארון שעל גביו הכרוכים, ועליהם נאמר: "סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו", והמידה הזו היא המתגלה בבירור מאד אצל אהרן הכהן,

הזה שנעשה ע"י ההיקף הוא שלימות הכח של אהרן הכהן, כשאהרן הכהן עושה שלום בין איש לאשתו הוא לא עושה את זה רק במדריגת כסף, במדריגת ביאה, ובמדריגת שטר - שזה שורש הצירוף הפנימי, אלא הוא עושה את זה מכח "חופה קונה" מה שחופה על הדבר ונמצא סביבותיו, "וידעת כי שלום אהלך", מכח כך הוא עושה שלום בין איש לאשתו.

הכח הזה מתגלה בבית קדשי הקדשים, ששם מקום הכרובים שהכרובים הם מצד אחד מלשון כרביא, בחינת שני תינוקות, כמו שאומרת הגמ' בסוכה, זהו בהקבלה לעשית שלום בין איש לרעהו, וזוהי הבחינה של פורשי כנפים אלו לאלו. אבל מאידך כמו שאומרת הגמ' בב"ב ועוד שזה באופן של זכר ונקבה "כאיש מעורה בלויה שלו", כלומר שזה באופן של חיבור וצירוף זכר ונקיבה, אבל המעורה שבדבר, זה לא רק באופן של ביאה, "ראו חיבתם לפני המקום שמעורים זה בזה" כמו שאומרת הגמ' ביומא ועוד, אלא זה באופן של "סוככים בכנפיהם", כלומר, מתגלה החיבור באופן של הסכך, באופן של ההיקף, של ה"בהלו נרו עלי ראשי", כח מקיף מלמעלה, זה עומק החיבור שמתגלה בכרובים ש"סוככים בכנפיהם", כלומר, מכח "כנפיהם" שהוא הכח העולה מעלה שזה הכנפיים, מתגלה שכח החיבור הוא לא רק באופן של כסף, שטר וביאה שזה בחינת מעורה בלויה שלו, אלא מתגלה עומק כח הפנים שבדבר, העליון יותר, שההיקף הוא עומק נקודת הצירוף.

בדקות בארון יש גם את שלושת החלקים של כסף שטר וביאה, כח הביאה הוא המעורים זה בזה. כח השטר - זה התורה שנמצאת בארון, וכח הכסף - מה שלמטה הוא כסף, למעלה הוא זהב, זהו הארון שהוא מצופה זהב, ולמעלה מכך יש את ה"סוככים בכנפיהם", כח ההיקף.

כי שלום אהלך", - שהרי כמו שאומרים חז"ל אהרן היה עושה שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, בין אדם לחבירו זה גדר של שלום בין שני אנשים, אבל גדר השלום בין איש לאשה, כמאמר חז"ל: "מעולם לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי" שביית הוא בחינת אוהל, אהרן הכהן עושה שלום במדריגת איש ואשתו שבמדריגת האהל - "וידעת כי שלום אהלך" מכח מדריגת "בהלו נרו עלי ראשי" שזהו "הלר" שהוא לשון של אהל כמו שהוזכר שהוא כח ההילה הנמצאת על גבי האור שבנר ומכח כך מתגלה כחו של אהרן הכהן לעשות שלום בין איש לאשתו.

שורש הצירוף הפנימי שבג' קנייני האש הוכח המקיף שב"חופה קונה"

ולהבין, כח החיבור של איש ואשה כמו שאומרת המשנה בתחילת קידושין "האשה ניקנית בשלוש דרכים בכסף בשטר ובביאה", והרי אין מצוה לשאת אשה בעצם, כל המצוה לשאת אשה היא מכח מצות פרו ורבו שנצטוו בה אדם הראשון בקרא ושם נאמר "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", "דרכו של איש לכבוש ואין דרכה של אשה לכבוש", כמו שאומרים חז"ל שלכן אשה פטורה מפרו ורבו.

צורת הקיום של פרו ורבו הוא ע"י מה שקודם לכן, השלושה דרכים שאשה ניקנית בהם זהו "כבשוה", כ' ב' ש', שהם הר"ת של הג' קניינים כסף ביאה ושטר, אלו הם שלושה החלקים הללו שמונחים ב"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", מכח ה"כבשוה" - כסף שטר וביאה, נעשית המציאות של צירוף של אותם ג' חלקים. ועל גבי אותם ג' חלקים של כסף שטר וביאה שהם ימין אמצע ושמאל, מתגלה ה"מכניסה לביתו", וכפי שהגמ' דנה שם בקידושין אם חופה קונה, כלומר - חופה היא כח המקיף שמכניס אותה אל תוך ביתו ונעשית כאן מציאות ההיקף, [שזה אופן של קנין נוסף של קידושין לפי צד אחד בגמ'] - הקנין הנוסף

את רבקה, כלומר הוא רצה לבטל את השלום בין איש לרעהו, והוא רצה לבטל את ה"מע"אמו" שהיא האהל שבתוכו הוא נברא, זה כחו שהוא נושא את אהליבמה, כח דאהל דקלקול, והרי על עשו נאמר "זכור ה' לבני אדום האומרים ערו ערו עד היסוד בה", הוא בא לעקור את האות ברית שנקרא יסוד, ובלשון הגמרא בשבת "משים שלום בבית", משים שלום בין איש לאשתו, את זה הוא בא לעקור, "ערו ערו עד היסוד בה", היינו שהוא בא לעקור מהשורש את קומת ביהמ"ק בפרט וקומת ירושלים בכלל, ומכח כך יש "ערו ערו עד היסוד",

בכרובים מתגלה אופן של "אם עושין רצונו של מקום", אבל מאידך נאמר "כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך" שנאמר בברכתו של יצחק לעשיו הרשע ומתגלה מכח ה"כאשר תריד" ה"אין עושין רצונו של מקום" וזה שורש יניקתו של עשו שמבטל את המציאות הזו של אהל, הוא מבטל את מדריגת השלום, וכמו שאומרים רבותינו הבעל הטורים והדעת זקנים מבעלי התוספות שעשו בגימטריא שלום והיינו שהוא עומד כנגד השלום דקדושה, -יש בו ניצוץ של שלום שזה התגלה ב"וישק" כאשר הוא נשק ליעקב אבינו, אבל בכללות הוא ההיפך ממידת שלום, והוא המתנגד לאהל, לאהרן הכהן שמידתו שלום שהוא משורש בית המקדש, משורש מציאות ה"לפני ולפנים".

כשהאור הזה מתגלה ממדריגת אהרן הכהן ב"לפני ולפנים" בתחילה הוא מתפשט למדריגת המנורה ולאחר מכן הוא מתפשט למזבח החיצון שהוא מקום הקרבת הקרבנות. ובכללותם יש את הקרבן עולה שעולה כליל לגבוה, כולו צורך גבוה [זולת העור] ויש את קרבן שלמים שהוא עושה שלום בין כולם כמו שאומרים חז"ל, שלום בין שלושה, קודשא בריך הוא, כהנים וישראל, כלומר שכהנים שמידתם שלום הם עושים את השלום על

שורש מידת השלום של אהרן - ממקום קודש הקדשים

ולפי"ז בלשון בהירה מאד, מאיפה שורש מידתו של אהרן שהוא אוהב שלום ורודף שלום? הוא לא רק במדריגת החכמה שבמנורה שהוזכר קודם, אלא הוא במדריגת הארון, שהוא בכח ה"סוככים בכנפיהם", זה ה"ידעת כי שלום אהלך" שמתגלה בפנימיות מקום בית קדשי הקדשים, ומהמקום הזה דייקא [-בהדגשה], משם ממשיך אהרן הכהן את ה"אוהב שלום ורודף שלום", הוא ממשיך את הדבר לעשות שלום בין איש לאשתו, - והרי דייקא בכרובים אומרת הגמ' כמו שהוזכר, שבזמן שעושים רצונו של מקום "פניהם איש אל אחיו" וכשאינם עושים רצונו של מקום "פניהם אל הבית", והרי שגם שם כבר מתגלה השורש של האופן של "מחוברים", והשורש של האופן של הנפרדים, משם נובע עומק האחדות, ומשם נובע שורש למקום הפירוד, ומשם נובע מקום אחדותו של אהרן הכהן שמחבר ומצרף את שתיים.

אהליבמה- גילוי האוהל דקלקול של עשו שמת נגד לשלום

להבין, כנגד אותו אהל דקדושה שזה כחו של אהרן הכהן, "סוככים בכנפיהם", הרי אחת משמותיה של ירושלים שנקראת בנביא אהליבמה, ואומרים חז"ל שזה מלשון אהלי בא, "משכן [אהל מועד] איקרי מקדש, מקדש איקרי משכן", ואוהל מועד ג"כ נמצא בירושלים עיה"ק. אבל גם אחת מנשותיו של עשו נקראת אהליבמה, [פעמים היא נקראת יהודית וחז"ל דורשים כמה וכמה דרשות על כך], והיינו שכנגד האהל דקדושה עומד האהל דקלקול, אהליבמה, כנגד מציאות השלום בין איש לרעהו יש את יעקב ועשיו שנאמר בהם "ויתרוצצו הבנים בקרבה", אבל יתר על כן כמו שאומרים חז"ל, שעשיו הרשע, לא רצה להרוג רק את יעקב אבינו, אלא כשהיה במעי אמו הוא רצה להרוג

עניינו שה"קל" הזה של "לעשות שלום בין איש לאשתו" מאיר ב"חומר" של כל בנין בית המקדש, להאיר את הארת השלום, זה א"כ, תוקף כל בנין בית המקדש שנבנה על הקומה השלימה של מציאות השלום.

אבל הוא נבנה על השלום באופן של "ימחה שמי על המים", יש שלום כביכול שנעשה בין שני דברים שיש להם קיום ויש שלום שהמקור הפנימי שלו נובע מהביטול המוחלט, והביטול המוחלט הוא ביטולו שלו יתברך שמו, זהו "מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו" - אין לך מקום גדול יותר באיתגליא שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה יותר ממקום בית המקדש, ושם אתה מוצא ענותנותו, שכל בית המקדש נבנה על "ימחה שמי על המים", משם שורש בנין בית המקדש.

והרי מאותו כח גם כן, הושרש מקום הארון, שהרי בבית שני שלא היה ארון "אבן היתה שם ושתיה היתה נקראת" שעליה היתה ההזאה שבבית קדשי הקדשים כמו שמפורש במשנה ביומא, זה הגילוי של מקום הארון שעליו אומרים חז"ל בגמ' בבא בתרא ועוד "מקום הארון אינו מן המידה", ושורש הדבר, שבשביל לבנות את בית המקדש שהוא נבנה מהארתו של אהרן הכהן, מההארה של הקל וחומר שהוזכר "ימחה שמי על המים", ומצד כך - "הוא מקומו של עולם" וכשימחה שמי על המים, אז כביכול, מונח כאן עומק נורא של ה"ימחה מקומו של עולם", זהו "ימחה שמי על המים", ולפיכך הבית - המקדש שנבנה מכח אותה הארה, במקום השורש של אבן השתיה, מקום הארון, "אינו מן המדה", הוא נבנה ממקום שאין לו מציאות של מידה.

זה עומק ההבדל בין מידתו של אהרן הכהן למידתו של משה, מידתו של משה היא ראש, תוך וסוף, אמת, באמת כפשוטו, יש קצוות ויש את האמצע, האמצע זה התוך של הדבר המהות של הדבר, וצדדי הדבר הגדרתם היא המידות של הדבר, אלו הם הראשית והסוף שנקראים

ידי שלמים - ל' שלום בין קודשא בריך הוא ובעלים שאוכלים ומתכפרים. מכח כך מאיר אהרן הכהן את ההארה של השלום שמתפשטת ממקום בית קדשי הקדשים, ממקום הארון, מה"סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו" מתפשט למקום המגורה, ומתפשט למקום המזבח החיצון למדריגת השלמים, משם נעשה עומק ההארה של אהרן הכהן, שמידתו שלום.

בכפרת שהיתה על הארון היה שם זר שהוא בחינת נזר, ובדרך רמז זהו אהרן הכהן ששמו בגימטריא עם הכולל הוא נזר, הוא הנזר העליון של השלום שמאיר מהמקום העליון ביותר שיש במקום בית המקדש שבוקע ויוצא למציאות של חוץ, כמו שהוזכר סדר השתלשלות הדברים מהמדריגה העליונה, מדריגת הנזר העליון עד מקום השלמים שבמזבח, ולבסוף זה יוצא למציאות כלל ישראל.

עומק הדבר שביהמ"ק נבנה מכח הק"ו של "ימחה שמי על המים"

אבל יתר על כן, הרי כל בנין בית המקדש כמו שאומרים חז"ל מובא במכות, ורש"י מביא את דברי הירושלמי כידוע, שכאשר דוד כרה שיתין לבית המקדש קפא תהומא למישטף עלמא, והיתה שם את אותה האבן, "אבן השתיה" שמשם הושתת העולם, והוא אמר לדוד, אל תרימני, ודוד המלך הרימו, וכו' ובעי למישטף עלמא, עד שלמד מקל וחומר, ומה להטיל שלום בין איש לאשתו אמרה תורה ימחה שמי על המים ק"ו בכל העולם כולו, ואז דוד המלך "שדי חספא" שהיה כתוב בה שמו יתברך והתהום נח על מקומו, כלומר, כל מקום בית המקדש, ע"מ לבנות אותו מראשיתו, הוא צריך להיות בנוי על היסוד ש"לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה ימחה שמי על המים" ומכאן ואילך נבנה כל בנין בית המקדש, ברור ופשוט הדבר - מה שהוא נבנה על אותו קל וחומר, כי הקל וחומר

חלקו שלו, ומכח כך מתגלה ה"ימחה שמי על המים",

וה"ימחה שמי על המים" זה מה שביום שנחרב בית המקדש נולד משיח, זו שלימות ההארה שמחד יש כאן את עומק נקודת החורבן של ה"בעא למישטף עלמא", אבל חוזר ומתעורר תוקף ההארה של ה"ימחה שמי על הימים".

ככל שהאדם מבטל את עצמו, שזה עבודת האבלות דידן בימים האלה לבטל את עצמינו, "התפלשי בעפר" להגיע עד תפיסת הדבר של "אינו מן המידה" באופן שאינו תופס מקום כלל, כאשר האדם מדבק את עצמו באותה מדריגה, מתגלה אצלו האור של הגאולה העתידה, "ימחה שמי על המים" לעשות שלום בכל העולם כולו, שמו של הקב"ה שלום.

[שאלה: למה באיש ואשה השלום הוא בעיקר שלום שהוא מקיף, לכאורה אדרבה זה ה"אחד" הגמור בפנימי?] תשובה: השורש של הדבר כשאנחנו מציירים אותו באופן של חיבור איש ואשתו, של "מעולם לא קראתי לאשתי אלא ביתי", הגדרת הדבר שיש חיבור מצד הפנימי שזה "כסף" בחינת חסד, אהבה, כיסופין שבצד ימין, ויש לנו "שטר" שמכניס ומוציא בהכרח שהוא קו שמאל, ויש לנו את האופן של "ביאה", שזה קו האמצע, נקודת החיבור, וכל זה בכח הפנימי שבדבר, שהוא תחילת נקודת חיבורם, אבל כל אור פנימי יש לו שורש במקיפין, והשורש שלו במקיפין זה עומק הגדרת החיבור של "מעולם לא קראתי לאשתי אלא ביתי", ה"חיה" מתגלה בלבושים, וה"יחידה" מתגלה במקיפים שהם בית, ומצד ה"יחידה" חיבור האיש ואשה הוא מדין בית, ושם עומק נקודת החיבור.

מידות הדבר, והפנימיות שנקרא תוך - תוכן, תוכיות הדבר. אבל מכח מידתו של אהרן הכהן מתגלה ה"מקום הארון" - ארון אותיות אהרן, "אינו מן המידה", מתגלה ה"ימחה שמי על המים". מכח הביטול המוחלט הזה אין גבול, זהו גילוי מידתו של אהרן הכהן.

כח ה"ימחה שמי על המים" שמתעורר בזמן החורבן

וזה העומק של חורבן הבית, הרי מיתתו של אהרן הכהן היא בחודש אב, וכדברי רבותינו שחודש אב הוא אב לכל החדשים כולם מצד גילוי דלעתיד לבוא, שהוא יהיה האב לכל החדשים, -מכח חורבן הבית מתגלה ה"בעא למישטף עלמא" שהיה בהתחלה והוא זה שהחריב את הדבר, וזה ברור ופשוט -הרי בתחילת הבנין עוד קודם שנבנה היה כח שבא להחריב את כל העולם כולו ונח ע"י "ימחה שמי על המים". ומצד כך כאשר חרב הבית זה לא חורבן חדש אלא זה אותו כח של אבן השתיה שמעיקרא הסרתה יוצרת מציאות של חורבן העולם, היא היא גם השורש של חורבן הבית. ברור ופשוט. כיון שהכח שהקים את בית המקדש היה ה"ימחה שמי על המים", אז כשמתעורר הזמן של החורבן מתעורר הכח של ה"ימחה שמי של המים" עוד פעם.

ואז מתגלית מדת השלום, הרי כמו שאומרת הגמ' שבשעה שנכנסו אומות העולם ראו את הכרובים מעורים זה בזה, ושואלים רבותינו כידוע שהרי שעת חורבן הבית היא שעה ש"אין עושין רצונו של מקום" באופן הגמור והרי אז אין פניהן איש אל אחיו, ותשובה אחת לדברים לפי הנתבאר השתא, שאז התגלה ה"ימחה שמי על המים", -האור הזה הוא מה שמונח במעמקי החורבן של הבית שהתגלה בחודש אב שהוא זמן פטירתו של אהרן הכהן, מכח ה"גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם" מתגלה ה"ויאסף אהרן אל עמיו", כלומר שנאסף כל ימי חייו כדברי חז"ל ונתקבץ כל חלקי האורותיו שזה מכח מידת השלום שהיא

אוצר האותיות מיתת אהרן הכהן

הסיבות למיתת אהרן

בסוף פרשת חוקת נכתבה פטירתו של אהרן הכהן. הגמרא (שבת נה.) דנה בטעם פטירתו של אהרן הכהן, וזה לשונה: "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה ריבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון? אמר להם מצוה קלה צייטיו, ועבר עליה. א"ל והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו? א"ל (קהלת ט, ב) 'מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו'". הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: ר"ש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו, שנאמר (במדבר כ, יב): 'יען לא האמנתם בי, הא האמנתם בי - עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם'.

ובריש ע"ז (ה.) לחד מ"ד, כשעם ישראל היו במדרגת "אני אמרתי אלוהים אתם ובני עליון כולכם" (תהלים פב, ו), לפני שחטאו בעגל, היו כולם מופקעים ממיתה, ורק לאחר שחטאו "אכן כאדם תמותון". כידוע, היה לאהרן הכהן חלק בעגל שנעשה ע"י הערב רב. מיתה פרטית על אהרן הכהן בא מפגם מי מריבה 'יען לא האמנתם בי להקדישני', אולם גם כלליות מציאות המיתה בישראל באה על ידי אהרן. על נפילה זו שאל משה רבינו "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה" (שמות לב, כא). נמצא שלחד מ"ד נגזרה מיתה על אהרן הכהן רק בגלל ש'מקרה אחד לכולם', אך לאיך גיסא, כל מציאות המיתה של 'מקרה אחד לכולם' חזרה לעולם מחמת מעשיו של אהרן הכהן.

מידת השלום היא במקום הפירוד

נעמוד על עומקם של דברים. מידתו של אהרן הכהן "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב

את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות א, יב). הרי שעומק כוחו של אהרן הוא שלום. ומכיוון ש'זה לעומת זה עשה האלוקים', הרי שבמקום בו נמצא כח שורשי ועמוק של שלום, יש גם מקור ויסוד לכח הפירוד. בדרך רמז 'רדף' אותיות 'פרד'. ועוד, 'שלום' צריך לעשות במקום בו יש פירוד ומריבה - 'בין איש לאשתו' 'בין אדם לחברו'. בכל מקום שהיה 'פירוד' היה אהרן 'רודף' שלום, להביא את השלום למקום בו קיים הפירוד.

נמצא שאהרן נמצא באותו המקום שיש בו גם פירוד וגם שלום. אהבת השלום היא בשורשו, ורדיפת השלום היא אל מקום הפירוד. כשיש גילוי של שלמות, מתגלה השלום גם במקום הפירוד. אמנם, העולם מצד מציאותו הוא נעדר השלום, וכמו שאמרו חז"ל (ילקו"ש רמז יג): "שלום אמר - אל ייברא שכולו מחלוקת". כשלא מצליחים להביא את השלום אל מקום הפירוד, אז מתגלה הפירוד הגמור, והוא המיתה, עליה נאמר 'אכן כאדם תמותון', שנאמר במעשה העגל.

כח הפירוד שבאהרן

ביחס להגדרה זו, כח הפירוד חל באהרן הכהן עצמו. דהנה, אמרו חז"ל (שבת צז.) שכשדיברו אהרן ומרים במשה רבינו, לא רק מרים הצטרעה, אלא גם אהרן עצמו. מצורע, כידוע, יושב בדד מחוץ למחנה. הגמרא (ערכין טז:) ביארה העניין כך: "בעא מיניה רבי שמואל בר נדב מרבי חנינא, ואמרי לה רבי שמואל בר נדב חתניה דרבי חנינא מרבי חנינא, ואמרי לה מרבי יהושע בן לוי: מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד יושב מחוץ למחנה מושבו?

שורש הדבר נעוץ במה שנאמר בתחילת פרשת בראשית "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם ייפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית ב, י). 'נהר יוצא מעדן' - זה אחד, והיינו בחינת 'שלום', אולם משם הוא 'ייפרד'. הפעם הראשונה בה נזכר פירוד בתורה היא ביחס לנהר היוצא מעדן להשקות את הגן. ביחס לגילוי זה, אפשר לומר ש'אהרן' הוא 'נהר-א'. דהיינו שהנהר בשורשו הוא א', אך לאחר מכן הוא נפרד, וזהו 'שלום במקום פירוד'. עבודתו של אהרן היא לגלות את הנהר היוצא מעדן, ומתוך ה'ייפרד' למצוא את נקודת האחדות.

הר ההר חיבור ב' ההרים

מקום פטירתו וקבורתו של אהרן הכהן הוא 'הר ההר' - "הר על גבי הר" (במדבר יט, טז). בבריאה ישנם הרבה מיני הרים, אולם ישנם ב' הרים שורשיים בקומת הבריאה - הר סיני והר המוריה. באופן כללי הר סיני הוא מקום קבלת התורה - "משה קיבל תורה מסיני" (אבות א, א), ומידתו של משה רבינו היא 'קוב הדין את ההר'. לעומת זאת, הר המוריה הוא מקום עבודת המקדש, דהיינו שזהו ה'הר של אהרן', ומידתו היא מידת שלום ולא מידת הדין. בהר המוריה מקריבים קרבנות, ויסוד הקרבנות הוא 'שלמים' שעושים שלום בין ישראל להקב"ה. נמצא שהר סיני הוא מידתו של משה רבינו, הר המוריה מידתו של אהרן הכהן.

ידועים דברי הגמרא (שבת קד.) אודות התינוקות שדרשו את הא'-ב', ובין היתר דרשו גם צירופי אותיות (כגון א'-ת ב-ש'). אחד ממיני הצירופים הוא א'-ט ב-ח', והיינו שמצרפים כל ב' אותיות שעולות יחד לסכום הכולל, דהיינו א'-ט' עולים יחד י', וכן ב'-ח', ג'-ז' וכו'.

לפי חלוקה זו, לאות ה' אין צירוף, שכן השלמת ה' ל' היא על ידי ה' נוספת, וכן לאות נ' אין צירוף, שהרי השלמתה לק' היא ע"י נ' נוספת. במערכת המאות, כולל מנצפ"ך כשהן

הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה 'בדד ישב וגו'". דהיינו, הצרעת היא ראייה והתגלות לכח הפירוד שבאדם, שהפריד בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. כשאהרן מצטרע, יש בזה גילוי של עולם הפירוד מיניה וביה באהרן עצמו. וכשם שחטא העגל היה בשעה ש"זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" (שמות לב, א), כך גם צרעתו של אהרן באה בשעה שדיברו אהרן ומרים במשה רבינו.

מטה אהרן ושאר המטות

כוחו של אהרן הכהן בא לידי ביטוי בפרט במחלוקת קרח ועדתו. אחרי שנבלעו באדמה, עם ישראל בא בטענה אל משה ואהרן "אתם המתם את עם ה'" (במדבר יז, ו). אשר על כן, ביקש הקב"ה ממשה רבינו שיקח מטה אחד מכל נשיא, וישים את המטות במשכן, "והיה האיש אשר אבחר בו מטתו יפרח" (שם יז, כ). מטה זה, נברא בין השמשות (אבות ה, ו).

את ה'מקל' מוצאים במקום נוסף "וארעה את צאן ההרגה לכן עניי הצאן ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים וארעה את הצאן" (זכריה יא, ז). מטה אהרן פרח, ושאר המטות לא פרחו. מהות ההבדל הוא שכשאהרן הכהן ניצב אל מול קרח, הרי שזה 'פירוד' ביחס ל'שלום'. קרח בא לעשות פלוגתא ומחלוקת, בעוד שאהרן ביקש לעשות שלום. תורתם של בני בבל היא 'מטה חובלים', בעוד שתורת בני ארץ ישראל היא 'מקל נועם' - שלום ביחס למחלוקת. נמצא, ששאר המטות הם בבחינת 'מקל חובלים', בעוד שמטתו של אהרן הוא 'מקל נועם'. וכשם שעניינו של אהרן הוא 'שלום מתוך המחלוקת', כך גם מטתו של אהרן פרח במקום של 'מקל חובלים', מתוך מחלוקת קרח ועדתו. גם אצל קרח - לא נעשה שלום גמור, שהרי מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות שהלכו עם קרח נבלעו וחלק גם נשרפו.

ג' הזרים והאחדות שבמיתת

אהרן הכהן

בגמרא (יומא עב:) מבואר שישנם ג' זרים בכלי המקדש - בארון, בשולחן ובמזבח הזהב. זר המזבח רומז לכתר כהונה שניתן לאהרן ובניו. הזר של הארון הוא כתר תורה המונח בקרן זוית, וזר השולחן הוא רמז למלכות שניתנה לדוד המלך ולבניו. במיתתו - האיר אהרן את בחינת 'נהר יוצא מעדן', דהיינו את האחדות שהיא שורש הפירודים כולם.

על פטירתו של אהרן הכהן נאמר "ויבכו את אהרן כל בית ישראל", ופירש רש"י שמכיוון שהיה רודף שלום ומשכין שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, כל בית ישראל בכו את פטירתו - אנשים ונשים כאחד. בעלמא - המוות הוא מציאות של פירודא, אצל אהרן הכהן יצרה המיתה חיבור ואחדות בין כל ישראל.

נמצא שמחד גיסא - אהרן הכהן הוא הסיבה לכל קיומו של כח המיתה בעולם, שכן מעשה ידי גרמו לעשיית העגל, ומאידך - כל מדרגתו, עבודתו ומעלתו של אהרן הכהן היא לעשות שלום בין איש לרעהו. במקום הפירודא - שם השלום. אהרן הכהן מגלה שהפירודא הגמור, המוות עליו נאמר "כי המוות יפריד ביני ובינך" (רות א, יז), שהיא הפרדה של "בכו בכו להולך" (ירמיהו כב, י) יוצר צירוף וחיבור של כל ישראל.

נמצא שמיתתו של אהרן מכפרת על השלמות של אהבת השלום ורדיפתו. על כן נאמר "ויבכו אותו כל בית ישראל", אחדות גמורה מכח 'אוהב שלום ורודף שלום'.

סתומות, נמצא שלכ' אין צירוף, והשלמתה לאלף היא ע"י כ' נוספת (ערך כל כ' הוא ה' מאות).

נמצא שהאותיות שאין להן צירוף הן 'ה-נ-כ', אותיות 'כהן'. חז"ל דרשו על צירוף זה את הפסוק "הן עם לבדד ישכון" (במדבר כג, ט), משום שאותיות 'הן' שוכנות לבדן, בלי צירוף לאותיות אחרות. עבודת אהרן הכהן היתה לחבר ולצרף, ועבודתו רמוזה באותיות 'כהן' שאין להן צירוף, וכנגד זה עבודתו היא לצרף ולחבר בין האחרים.

היה להר המוריה גילוי גם בהר סיני. על עמ"י נאמר "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, ב), ודרשו חז"ל (רש"י סו): "כאיש אחד בלב אחד". הצירוף והחיבור של כולם למרגלות הר סיני היה מכח אהרן הכהן, ועל זה אומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה" (הגדה של פסח). נמצא שבהר סיני היה צירוף של "משה קיבל תורה מסיני" (אבות א, א), יחד עם בחינת 'הר המוריה' שהיא 'ויחן ישראל כנגד ההר', והיינו צירוף של משה רבינו ואהרן הכהן.

אהרן הכהן נפטר בהר והרי בתוך השם 'אהרן' אותיות 'הר'. אולם מיתת אהרן היתה ב'הר ההר', דהיינו הר על גבי הר, שהוא הר שמצרף את משה רבינו לאהרן הכהן, את הר סיני להר המוריה. חז"ל כבר אמרו שמשה רבינו ואהרן הכהן שקולים זה לזה (ילקו"ש רמז ד). מיתתו של אהרן הכהן היינו הצירוף והאחדות בין ב' ההרים. על אהרן הכהן דרשו חז"ל (מו"ק כח.) שכשם שבגדי כהונה מכפרים, כך גם מיתת צדיקים מכפרת. מיתת אהרן הצדיק מכפרת על כל המציאות של 'פירודא', שהרי עבודתו היתה 'עושה שלום'.

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

אהרן

אוצר האותיות

אהרן הכהן - תורת שלום

אוצר האותיות

מסירת התורה במדריגת אהרן הכהן

אוצר האותיות

אוהב את הבריות

סוגיות במחשבה

אהרן

בלבביפדיה מחשבה

אהרן

שורש מהותו של אהרן הכהן

המקום הראשון בתורה בו הוזכר אהרן הכהן הוא בחומש שמות (ד, יז) כאשר נגלה הקב"ה למשה רבינו בסנה והורה לו לגאול את עם ישראל, נענה משה ואומר 'והן לא יאמינו לי וגו' לא איש דברים אנוכי כי כבד פה וכבד לשון אנוכי'. ועל כך משיב לו הקב"ה, 'מי שם פה לאדם או מי ישום אילם או חרש או פיקח או עיוור הלא אנוכי השם, ועתה לך ואנוכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר'. ושוב אומר משה 'שלח נא ביד תשלח', ואזי אומר הכתוב 'ויחר אף ה' במשה ויאמר, הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגו', ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנוכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשו, ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלקים'.

ודאי פשטות הדברים היא, שמשה רבינו הוא זה שמעיקרא היה צריך לדבר את דברי ה', אלא שנעשה כאן מציאות של החלפה, ובמקום שמשה ידבר, אהרן הוא זה שדיבר, אלא שמשה שם את הדברים בפיו.

בגמרא בזבחים (קב.) איתא 'רבי יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם', כלומר, יחד עם החרון בא איזה סימן כגון נזיפה או קללה וכיוצא בזה, לבד מהאמור כאן 'ויחר אף ה' במשה', שלא נאמר בו שום רושם. אך רבי שמעון בן יוחאי אומר, אף זה נאמר בו רושם שכן ממשיך הכתוב 'הלא אהרן אחיך הלוי', והרי אהרן לא היה לוי אלא כהן. אלא כך אמר הקב"ה למשה, אני אמרתי שאתה תהיה כהן ואהרן לוי, אך עכשיו שמיאנת לדבר עם ישראל אהרן יהיה כהן ואילו אתה תהיה לוי, וזהו הרושם שנצטרף עם החרון אף.

כלומר, לדעת רשב"י אותה המציאות של ההחלפה שאהרן דיבר במקום משה, אינה רק החלפה בדיבור גרידא, אלא החלפה מהותית שנעשתה בדרגה של שניהם, שבמקום שמה רבינו יהיה כהן ואהרן יהיה לוי, הוחלפו זה בזה ונעשה משה לוי ואהרן כהן. ויש לברר אם כן מהו עומק הדבר מי הוא שמדבר עם ישראל, שמחמת החלפה זו נענש משה רבינו והורד מדרגת כהן לדרגת לוי, ואהרן לעומת זאת הועלה מדרגת לוי לדרגת כהן.

סדר מסירת התורה

בברייתא בעירובין (נד): מובא סדר מסירת התורה ממשה רבינו והלאה. 'תנו רבנן כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו, נסתלק אהרן וישב לשמאל משה, נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו, נסתלקו בניו, אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן. רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר, נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו, נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד הזקנים שנים, וביד כל העם אחד. נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו, נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקו, נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקו, נמצא ביד הכל ארבעה, ע"כ.

שואלת הגמרא, מדוע הוצרך משה ללמד את כולם ולא היה די במה שלימד את אהרן והוא היה מלמד את בניו, ובני אהרן את הזקנים, והזקנים את כל העם. מתרצת הגמרא, 'כיון דמשה מפי הגבורה גמר, מסתייעא מלתיה', כלומר, כיון שמשה רבינו למד מפני הקב"ה בעצמו היתה הצלחה מיוחדת לאותם שלמדו

משה רבינו שהיה מגמגם, בשורש הדבר הרי זה נבע ממעלתו, שרוצה ללמד ולהרחיב דיבורו בלי קץ. אלא שבמדרגת כלל ישראל ופרעה לא יכלו לשמוע ולהכיל את דבריו, מגודל מעלתם וגבולם הרחוק, ומטעם כן הוצרך לדבר עם אהרן הכהן ועל ידי כך נעשה צמצום של הדיבור, ומכאן ואילך דיבור זה יכול להתגלות אצל בני ישראל.

וזהו עומק הדברים שאומר הקב"ה למשה רבינו על אהרן הכהן 'ודיברת אליו ושמתי את הדברים בפיו' (שמות ד טו), כלומר, אהרן באמת קיבל דברים מגומגמים כביכול, שמרום מדרגתו יכל לקבל דיבור גבוה זה של 'גם וגם', ואהרן הוציא את אותם דברים באופן של 'בזה אחר זה', שיוכלו בני ישראל לקבל את הדברים לפי דרגתם.

נמצא אם כן, שמשה רבינו במדרגתו העליונה יותר מצרף יחד את הדברים, ועל ידי כן הוא נעשה כבד פה וכבד לשון, ואהרן הכהן צימצם את הדברים ובזה התקיים מציאות הדיבור. ואם כן מה שאהרן מדבר במקומו של משה, זהו גופא צמצום הדיבור, ואינו נובע מחמת חיסרונו של משה שהוא כבד פה וכבד לשון ואהרן מדבר במקום משה, אלא אדרבא, משה רבינו לרוב מעלתו, כוח דיבורו עליון יותר, והוא בבחינה של גם וגם, ואהרן מצמצם את כוח הדיבור ונעשה מציאות שהדיבור עומד כסדרו ויכול להתקבל באזני כלל ישראל מפני הצמצום של מדרגת אהרן.

לפי האמור יובנו דברי הברייתא לעיל שבמדרגת סדר מסירת התורה היה משה לבדו מלמד את כלל ישראל, שכן 'מסתייעא מלתי'. עומק הדבר, שדיבורו של אהרן אינו דיבור שלם, לעומת דיבורו של משה ששמע מפי הגבורה. מדרגה זו ששמע מפי הגבורה היא המדרגה של 'אחת דיבר אלוקים, שתיים זו שמעתי' (תהלים סב, יב), זו המדרגה שבו הדיבור שלם והוא בגדר של 'גם וגם', ששמע

ממנו יותר מאשר אם היו לומדים מהבאים אחריו.

על כל פנים מבואר מדברי הגמרא יסוד ברור - על אף שגאולת מצרים נעשה על ידי משה ואהרן, ושניהם יחד הנהיגו את עם ישראל בדור המדבר, אכן עצם מסירת התורה מעולם התקיימה רק על ידי משה רבינו.

והנה, בפשטות יש לבאר הטעם שלענין הנהגת כלל ישראל הוצרך משה לאהרן שיהיה לו לפה, אך לענין מסירת התורה יכל משה רבינו ללמד את התורה בעצמו, היא מחמת שמסירת התורה היתה לאחר מתן תורה, ובמתן תורה נתרפא כל המומין וכן מן הסתם נתרפא גם משה רבינו ממום זה וחזר לדבר כרגיל בלא גמגום. אך לכאורה לא די בזה, שהרי לענין הנהגת כלל ישראל לא מצינו חילוק בין קודם מתן תורה ללאחר מתן תורה, ולכל אורך ימי דור המדבר היתה ההנהגה על ידי משה ואהרן יחד, ומוכרח אם כן שהגדרת הדברים אינה רק מציאות של מום שנתרפה ממנו משה רבינו לאחר מתן תורה, אלא שיש חילוק בעומק בין הנהגת כלל ישראל לבין מסירת התורה.

שורש הכבד פה לפום מעלתו של משה רבינו

והנראה בזה ששורש הדבר נוגע בהגדרת מציאות זו של 'כבד פה וכבד לשון'. המושכל הפשוט הוא שדבר זה הוא חסרון ומום בעלמא, שמגמגם ומתקשה בדיבורו. אך עומק הדבר כפי שמוזכר בדברי רבותינו, שאין זה נובע מחמת חסרון או מום בעלמא, אלא אדרבא, שורש הדבר בא מרוממותו של משה רבינו, שמתוך כך נעשה כבד פה וכבד לשון.

שורש השם 'מגמגם' הינו מלשון 'גם וגם', כלומר, שלא כדרך כל אדם שמחתך את דיבורו ומוציא מילה מילה, האדם המגמגם רוצה לומר כמה אותיות ותיבות ביחד, ועל ידי כך נשמע הקול כגמגום ודיבור שאינו ברור.

למדרגה התחתונה ביותר של הדיבור, מדרגת הפה רע. ולכך בא הוא בטענה להקב"ה 'ואני ערל שפתים', כלומר, מאחר ומדרגת דיבורי היא הדיבור העליון של ה'גם וגם', שאף בני ישראל במדרגתם לא יכלו לשמוע לי, איך יוכל לשמוע לי פרעה שדיבורו הוא במדרגה התחתונה ביותר.

אלא שכאן מגיע חלקו של אהרן הכהן שבכחו לצמצם את דיבורו העליון של משה רבינו לדיבור התחתון מדרגת כלל ישראל, ואף למדרגה התחתונה ביותר מדרגת דיבורו של פרעה. אהרן לוקח את הדיבור השלם כפי שדיבר אליו משה רבינו ומדבר אל פרעה באופן של דיבור חלקי.

לפי זה כאשר הקב"ה אומר למשה 'ואנוכי אהיה עם פיך ועם פיהו', הכוונה היא לשני מדרגות שונות לגמרי. 'אנוכי אהיה עם פיך' ביחס למשה רבינו, היינו במדרגת דיבור שכולל את שניהם, דיבור של 'גם וגם'. ו'עם פיהו' ביחס לאהרן הכהן, היינו במדרגת דיבור שבא ב'זה אחר זה'.

שורש הצרעת שנענש אהרן כשדיבר במשה

לפי זה יציאת בני ישראל ממצרים לא נעשתה מכוח דיבורו של משה במדרגת הדיבור השלם, ועיקר הגאולה והדיבור עם פרעה היה על ידי אהרן, במדרגת הדיבור החלקי שאינו שלם.

ועל פי זה יבואר הסוגיא בענין מה שדיברו אהרן ומרים במשה על 'אודות האשה הכושית אשר לקח', ובגין כך נענשה מרים וקיבלה צרעת, כמפורש בפסוק 'והנה היא מצורעת כשלג'. אכן בגמרא בשבת (צז.) איתא, 'ויחר אף ה' בס', מלמד שאף אהרן נצטרע.

ההבנה הפשוטה בזה היא, שכשם שמרים דברה במשה ובשל כך נענשה בצרעת, כך

גם את הדיבור הראשון של 'אנוכי ה', וגם את הדיבור השני של 'לא יהיה לך', זהו דיבורו של הקב"ה ש'זכור ושמור בדיבור אחד'. היינו במדרגת כלל ישראל אינם יכולים לשמוע אלא דיבור אחד, שאין האוזן שומעת מה שאין הפה יכול לדבר. אך במדרגתו של משה רבינו היה דיבורו באופן של 'גם וגם', וכך גם יכל לשמוע את דיבורו של הקב"ה באופן של זכור ושמור בדיבור אחד.

ומטעם זה דוקא לענין הנהגת כלל ישראל הוצרך משה רבינו לדבר לאהרן הכהן, ואהרן במדרגתו צמצם את הדיבור למדרגת כלל ישראל שאינם יכולים לשמוע אלא דיבור כסדרו. אך לענין מסירת התורה, בזה רק משה רבינו לימד את כלל ישראל, שכן עומק מדרגת התורה היא בבחינה של 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', דיבורו של הקב"ה, וכשבני ישראל באים ללמוד את התורה הרי הם מתרוממים ממדרגתם התחתונה ומתחברים למדרגת האחת דיבר אלוקים שתיים זו שמעת, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, מדרגת הדיבור של גם וגם, ויש להם שורש לאותה יניקה, וממילא במדרגה זו יכולים לשמוע ולקבל את התורה ממדרגתו של משה רבינו בעצמו.

אבל במדרגת הדיבור התחתון, דיבור זה אינו יכול ליצור מציאות של 'גם וגם', וכאן נצרך אהרן הכהן שיצמצם את דיבורו המרום של משה רבינו, וממדרגת ה'גם וגם' הפכו למדרגה התחתונה של הדיבור כסדרו.

ומטעם זה דייקא אמר משה להקב"ה 'הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים'. 'פרעה' הוא בבחינת 'פה-רע' כידוע עד מאוד, וממילא כאשר משה רבינו מגיע לדבר לפני פרעה הרי הוא צריך לשלשל את הדיבור ממדרגתו העליונה עד

* בדרך רמז, 'גם וגם' גימטריה 'אלקים', כלומר אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

אהרן דיבר במשה ובשל כך נצטרע. ואולם בעומק, השורש הוא במה שהצרעת היא בבחינת 'פה רע', ומאחר ושורש הגאולה נעשה על ידי אהרן באופן של דיבור חלקי במדרגה התחתונה של הפה רע, וכפי שנתבאר, שאהרן קיבל את הדיבור השלם ממשו וצמצמו למדרגת הפה רע כדי שיוכל פרעה במדרגתו התחתונה לשמוע את הדיבור, ממילא שורש זה של הפה רע במידה מסוימת חל באהרן ונשאר גם לאחר יציאת מצרים. ומכאן אותו שורש של דיבור, כשבא אהרן ודיבר על משה רבינו, תיכף נצטרע ונענש באותה בחינה של הפה רע שחל בו עוד מדיבורו לפני פרעה, שאותו הדיבור לא יצא מגלותו השלימה.

שורש חטא העגל מכח צמצום הדיבור במדרגתו של אהרן

על פי זה יבואר גם שורש חטא העגל בבחינתו של אהרן הכהן. כפי שנתבאר במתן תורה שורש הדיבור היה במדרגתו של משה רבינו, הדיבור השלם, בבחינה של 'אחת דיבר אלוקים שנים זו שמעת'.

ואולם תיכף לאחר מתן תורה חטאו העם בחטא העגל, ושורש הדבר כמובא בפסוקים שראו העם כי בושש משה לרדת מן ההר, ויקהל על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים וגו' (שמות לב א). וכשראה אהרן שהרגו את חור אמר להם פרקו את נזמי הזהב והביאו אלי, ומתוך כך עשו את העגל וחטאו. ולאחר שירד משה מן ההר וראה את העגל והמחולות אמר אל אהרן 'מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה' (שמות לב כא).

עומק הדברים בבחינתו של אהרן ביחס לדידן, שבמציאות זו שעשה את העגל גרם לנפילה מהמדרגה העליונה של הדיבור השלם שהיה במתן תורה, לאותה מדרגה התחתונה של הדיבור שאינו שלם.

והשורש לנפילה זו לא היה רק באותה שעה של חטא העגל, אלא תחילתו בעצם יציאת

מצרים, שאילו היה הדיבור נעשה על ידי משה רבינו, אזי מעולם היו קיימים באותה מדרגה של הדיבור השלם, והיו ממשיכים גם במתן תורה במדרגה זו השלימה ולא היו נופלים ממנה לעולם. אך מאחר שכבר ביציאת מצרים היה הדיבור גם על ידי אהרן ולא רק על ידי משה, באופן של 'אנוכי אהיה עם פיך ועם פיהו', והיה בבחינה של דיבור חלקי ולא של דיבור שלם, שהפה מחלק את הדברים ומצמצמם למדרגה התחתונה, ממילא גם במתן תורה שהיה בו בחינה מסוימת של 'אחת דיבר אלוקים שנים זו שמעת', לא יכלו העם לשמוע את קול ה' שהיא שלימות מדרגת הדיבור, ואמרו למשה 'דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר אלוקים עמנו פן נמות' (שמות כ טז), ואכן בשל כך הוצרך משה רבינו לדבר כמפורש בפסוק 'משה ידבר והאלוקים יענו בקול' (שמות יט יט). אמנם עדיין היו מסוגלים לשמוע את דיבורו של משה רבינו על אף שהיה במדרגה של דיבור שלם, וזאת מחמת סגולת התורה, וכפי שנתבאר שמדרגת התורה היא הדיבור השלם, ומכאן נתעלו והיו מסוגלים לכך.

אולם תיכף לאחר מתן תורה נפלו אף במדרגה זו של דיבורו של משה רבינו, שכן 'זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', וממילא בעומק שוב אין אף את דיבורו של משה רבינו אלא רק את דיבורו של אהרן הכהן שמהותו הוא צימצום הדיבור, ומכאן חטאו בחטא הנורא ועשו את העגל.

ונמצא אם כן, ששורש הנפילה של חטא העגל הוא ביציאת מצרים, שהיה על ידי דיבורו של אהרן הכהן כשדיבר אל פרעה בבחינת 'פה רע', כלומר צמצום הדיבור למדרגה התחתונה, ונמשך גם במתן תורה, ולאחריו בנפילה הגדולה של חטא העגל. וזהי מדרגתו של אהרן הכהן שנעשה השורש לנקודת הנפילה.

שתיקתו של אהרן הכהן במיתת נדב ואביהו

בדרך זו יש לבאר הסוגיא של מיתתם של נדב ואביהו ביום הקמת המשכן, כמבואר בגמרא (זבחים קטו): שאמר הקב"ה למשה רבינו 'ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי', אל תקרי בכבודי אלא בכובדי'. היינו שרמזו הקב"ה למשה רבינו שביום שישרה שכינתו במקדש יתקדש בכובדיו, ולא ידע משה מי הם אותם המכובדים והיה סבור שהכוונה היא או לעצמו או לאהרן הכהן [כמובא בתוס' שם ד"ה רמז], עד שמתו בני אהרן. וכיון שמתו אמר לאהרן, אהרן אחי לא מתו בניך אלא כדי להקדיש כבודו של מקום עליהם. וכיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן, שתק, וקבל שכר על שתיקתו, שנאמר 'וידום אהרן'.

שתיקה זו של אהרן, בפשוטו הוא בבחינת שתיקה כהודאה, שהודה לדברי משה רבינו ולא הרהר אחר מדת הדין. אולם בעומק הרי ששורש הדבר הוא שצריך שיהיה מנהיג אחד לדור שהוא זה שידבר עם העם, דָּבָר אחד לדור ולא שני דְּבָרִים לדור, והיה משה רבינו צריך לדבר לבדו עם העם, אלא שמפני בקשתו של משה לפני הקב"ה נשתנה הדבר והיו שניהם יחד מנהיגים את דור המדבר, באופן של 'ואנוכי אהיה עם פיך ועם פיו' - שני דְּבָרִים לדור.

ונמצא אם כן, שבשתיקה זו של אהרן חזר למקור ושורש הדברים שבו היה משה היחיד שמדבר עם העם ואילו אהרן שותק. ודייקא ביום זה שבו שתק אהרן וחזר למקורו, הפך להיות כהן, שביום זה, א' בניסן, נתקדש המשכן, ובו ביום מתו נדב ואביהו, ושמע אהרן ושתק. ונמצא שעצם הוויתו ועלייתו ממדרגת לוי למדרגת כהן נעשתה מכח חזרה למקורו, מדרגת השתיקה.

ודייקא היה הדבר על ידי כח השתיקה, כפי שהוזכר לעיל שמחמת שביקש משה רבינו

שאהרן ידבר במקומו, נעשה חרון אף שיש בו רועש, ונענש וירד ממדרגת כהן למדרגת לוי, ואילו אהרן עלה ממדרגת לוי למדרגת כהן. אלא שלא עלה מיד למדרגה זו, שכל זמן שהיה במדרגת צמצום הדיבור אינו יכול להתעלות למדרגת כהן, ורק לאחר שחזר למקורו ושתק, אזי נתעלה ועמד בפועל במדרגת כהן.

וזהו עומק הקדושה שביום זה נתקדש הבית במיעדיו אצל אהרן הכהן, והיינו, שעיקר

הקדושה היא בזה שנאמר 'וידום אהרן', בזה גופא ששתק אהרן, נתקדש המשכן. והמשכן בבחינת עדות לבני ישראל ששורה בהם השכינה, שכיפר על חטא העגל כמו שהוזכר לעיל. כלומר, המציאות של המשכן היא מגלה את התיקון של חטא העגל שמפיל את עשרת הדיברות, שחטא העגל נעשה מכחו של אהרן שצימצם את הדיבור, אך לאחר שחזר אהרן למקורו ושתק, תיקן את שורש חטא העגל, ומכח זה נתקדש המשכן, וממילא עצם מציאות המשכן היא עדות לישראל שנתכפר שורש חטא העגל.

שורש ענני הכבוד מכח מציאות העיניו בדיבורו של אהרן

לפי זה יבואר שורש הדבר שבזכותו של אהרן הכהן זכו דור המדבר לענני הכבוד, שהרי ג' מתנות טובות היה במדבר - מן, עננים ובאר. מן בזכותו של משה, עננים בזכותו של אהרן, ובאר בזכותה של מרים. מהותם של העננים בעולם הם ענין הבקשה והתחינה מאת הקב"ה, שכל הופעת העננים בעולם היא מכח שאלת גשמים שבני ישראל מבקשים מאת הקב"ה. וזהו שורש השם 'עננים' מלשון 'וענית ואמרת' (דברים כו ה).

עומק הדברים שהיו העננים דייקא בזכותו של אהרן הכהן, הוא על פי מה שנתבאר שהגילוי של אהרן בשורשו הוא אותה המציאות של שתיקה, שמתחילה היה אהרן צריך לשתוק

מיתת אהרן הכהן בבין המצרים וסילוק ענני הכבוד

בחגיגה זו של מיצרים ועינוי מצינו גם בשעת מיתתו של אהרן, וכפי שמובא בגמרא בתענית (ט.) שהיה זה בחודש אב, הוא זמן בין המצרים. ודאי פשוטם של דברים, שזהו הזמן בו חרב הבית בעוון שנאת חנם. מצד כך, מיתתו של אהרן, ש'אוהב שלום ורודף שלום' ו'משים שלום בין איש לאשתו בין אדם לחברו' - הוא בזמן שחל מציאות השנאת חנם. אבל בערכין דידן על פי מה שהוזכר השתא, עומק הדבר שמיתתו של אהרן היא בזמן בין המצרים, מצד כך שבזמן זה מתגלה המיצר שבדיבור, שנחרב הבית בעוון שנאת חנם ולשון הרע. היפך מציאותו של אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, כפי שהוזכר 'וראך ושמח בליבו'.

מדרגת בין המצרים, זמן מיתתו של אהרן הכהן, הוא המיצר של מקום הדיבור, שכן עיקר המקום של מיצר בקומת האדם הוא במקום הגרון, שורש מקום דיבורו של אדם. מצד כך, אהרן הכהן מיתתו הוא בבחינת מיצר שיוצר לבסוף את המיתה הזו.

מצד כך, בשעת פטירתו נסתלקו ענני הכבוד, וכפי שמובא בגמרא (שם), מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, שנאמר (במדבר כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד' מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל'. ואף שלאחר מכן חזרו בזכות משה, כמובא בהמשך דברי הגמרא שם, מכל מקום אותה בחינה של עינוי שהיתה מצד הדיבור של אהרן שהועתק ממשה רבינו, שמכחה באו העננים, נסתלקה לגמרי, ומה שחזרו אחר כך בזכותו של משה, לא היו הם אותם העננים שהיו בזכותו של אהרן, אלא עננים אחרים.

עומק החילוק בין העננים שבאו בזכות משה לעננים שהיו קודם לכן בזכותו של אהרן, הינו בעצם מציאות העננים, כמבואר בגמרא (שם ט):

ומשה לדבר, אך נשתנה הדבר ואהרן דיבר גם כן, אך לא היה זה הדיבור מכחו ועצמיותו של אהרן אלא דיבור מושאל. ולבסוף, ביום הקמת המשכן, חזר אהרן למקורו ושתק, ואותו דיבור ששאל מאת משה רבינו חזר גם הוא בחזרה למשה רבינו.

ומהות דיבור זה שהיה אצל אהרן הכהן, שלא היה דיבור עצמי אלא דיבור ששאל מאת משה רבינו, הינו בבחינה של 'ענית ואמרת', שכל דיבור של אדם שאינו דיבור עצמי, אלא שה'עונה ואומר' בא מציאות של עינוי, ומטעם כן נקרא 'ענית ואמרת', לשון עינוי.

ובדקות יותר, כל אדם שרוצה לדבר שתי דברים שונים, ומתוך ההכרח אינו יכול לדבר אלא דיבור אחד, דיבור זה יש בו בחינה של עינוי בעצמותו, רק אצל משה רבינו ששכינה מדברת מתוך גרונו, יש לו את היכולת לדבר שתי דברים שונים, וממילא אין במציאות הדיבור אצלו שום עינוי. לעומת זאת, אהרן הכהן ששומע את הדיבור ממשה רבינו וצריך לצמצמו למדרגת כלל ישראל ולדבר דיבור אחד ולא שנים, נעשה אצלו הדיבור מציאות של עינוי.

ממילא ברור הדבר, שמכח אותו דיבור של עינוי שהיה במדרגתו של אהרן הכהן, באו ענני הכבוד, שמהותם מאותה הבחינה של 'ענית ואמרת' ומציאות העינוי.

על פי זה יבואר עומק הדבר שהובא לעיל שמשה רבינו אינו חפץ לדבר עם פרעה ואהרן נשלח לדבר תחתיו. מאחר שמציאות הדיבור עם פרעה, היא על אותו העינוי שעניה את בני ישראל במצרים, ממילא ברור שמי שידבר על אותו העינוי בפועל יהיה זה שהמדרגה של הדיבור שלו היא במדרגת עינוי, והוא אהרן הכהן ולא משה רבינו.

עינו זה שנגלה במצרים, מתגלה בעצם השם מצרים שהוא מלשון 'מיצר-ים', זו ההבחנה שעצם הדיבור עצמו נמצא במדרגת מיצרים.

משה רבינו מדת האמת לעומת אהרן הכהן מדת השלום

כידוע מדברי הגמרא בסנהדרין (ו:), משה רבינו מדתו היא מדת האמת, והיה אומר יקוב הדין את ההר, לעומת אהרן 'אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו'.

ובפשטות כל זה היפך המבואר עד השתא, שכן מדת האמת מעמידה רק צד אחד של הדבר, או שצד זה צודק או שצד זה צודק, ומבדיל בין הצדדים. לעומת מדת השלום שלכאורה מחברת בין שתי הצדדים, ומצרפת אותם זה לזה. וכיצד יתיישב ענין זה עם מה שנתבאר במדרגת דיבורו של משה רבינו שהוא 'גם וגם'.

אמנם, אלו הם הפנים הפשוטות של הדבר, שמשוה רבינו מעמיד צד אחד ואהרן מחבר בין הדברים, אולם בעומק הן הן הדברים שנתבארו עד השתא, שכן מציאותו של אהרן הכהן שכאשר ראה מחלוקת בין הצדדים היה משים שלום ביניהם על ידי שהיה מספר לכל אחד איך הצד השני באמת רוצה בשבחו וכדומה, ועל ידי כן היה מביאם לנקודה אחת. ובעומק נמצא, שמהמחלוקת ביניהם גילה צמצום של נקודה אחת ששניהם השתוו בתוכה ודמו לאהדדי ועל ידי כך נהפכו לאחד.

לעומת זאת אצל משה רבינו 'יקוב הדין את ההר', ומעמיד את המחלוקת כשניים, אלא שאף על פי כן יכולים לחול בבת אחת. שזהו העומק של 'אחת דיבר אלוקים, שתיים זו שמעתי' - דבר והיפוכו ששורשם אחד. וכל זה מכח מדה זו של יקוב הדין את ההר, שבה מתגלה בעומק, שאף על פי שהם נבדלים זה מזה, יכולים להצטרף זה לזה.

ומהות החילוק בין משה לאהרן בשרשם, הינה מה שהוזכר לעיל לענין העננים, שאהרן הכהן מעלה את הגשמים מתתא לעילא, לעומת משה רבינו שמורידים מעילא לתתא. ושורש הדברים כידוע מדברי רבותינו שמשוה

שסדר העננים הוא מים שעולים מתתא לעילא, וחוזרים ויורדים מלעילא לתתא. ובודאי שכל דבר שעולה מתתא לעילא, הוא בבחינת עינוי. ומטעם זה כל 'וענית ואמרת' הוא בבחינת עננים, כמו שהוזכר לעיל, והוא העינוי שמתגלה מתתא לעילא. כלומר, 'וענית ואמרת', ענינו שמכוח העינוי מתגלה התפילה והזעקה, 'וענית' מתתא לעילא, שזהו טבעה של תפילה.

וכל זה היה מכוח מדרגתו של אהרן הכהן, שהיה בו בחינת הדיבור באופן של עינוי, וכן".

לעומת זאת מכוח מדרגת משה, העננים מגיעים ממקום אחר לגמרי. שכל מציאותו של משה רבינו, שמוריד את הדבר מעילא לתתא. דייקא אותה המתנה של המן ניתנה בזכותו של משה רבינו, שזהו מהותו של המן, לחם מן השמים, מעילא לתתא. באותו אופן, גם העננים שחזרו בזכותו של משה רבינו, לא היו כעננים של אהרן מתתא לעילא, אלא מעילא לתתא כענין המן.

לפי זה ברור, שאותם העננים שבאו מכוח של אהרן היו עננים של עינוי, מתתא לעילא, אבל העננים שמתגלים מכוחו של משה רבינו, היו במדרגה של מים היוורדים מעילא לתתא, שאינם עננים של עינוי, וכמדרגת דיבורו של משה רבינו ששכינה מדברת מתוך גרונו, ואין בו מציאות של עינוי כלל.

ובעומק, על העננים הללו מכוחו של משה רבינו נאמר (ישעיה סה, כד) 'טרם יקראו ואני אענה'. ההפרש בין המחשבה לדיבור הוא, שבמחשבה אדם יכול לחשוב לדבר שני דברים בבת אחת, אבל בדיבור בפועל אינו יכול לדבר את שניהם בבת אחת, אלא בזה אחר זה. כאשר יש את המציאות של 'טרם יקראו ואני אענה', ממילא מתקבלים למעלה שני הדברים שעולים לאדם במחשבה, בבת אחת.

נפרדים, הרי הם חוזרים ומתאחדים כולם לכיוון אחד.

לעומת זאת, מדרגתו של משה רבינו, היא למעלה מהמדרגה שנקראת מנורה, ואף למעלה ממדרגת הארון, אלא הוא עצם האור עצמו. וכמו שנתבאר, בכוחו של משה רבינו לצרף את המדרגות הללו גם יחד, על אף שהם נבדלים.

נמצא תולדת הדברים דהשתא, שמדרגתו של אהרן הכהן היא, שמחבר את הדברים ומצרפם, וזאת על ידי שמעלה את הדבר מתתא לעילא, ועל ידי כן מתגלה שנהפך להיות אחד. אבל מדרגתו של משה רבינו היא להאיר את האור העליון בעלמא דפירודא, ולראות איך המציאות שנראית פירוד מוחלט, גופה חל בה עומק נקודת הצירוף של שני הפכים שחלים בבת אחת. וזאת על ידי שמוריד את הדבר מעילא לתתא, ומוריד את הדבר לארץ בבחינת 'אמת מארץ תצמח', ובכך מתגלה האור העליון שהוא אחד גם במקום הפירוד, ומתגלה שהנבדלות לא סותר את אחדות הדבר. ועל אף שכל אחד יש לו את מקומו שלו, בבחינת אלו ואלו דברי אלוקים חיים, וכל אחד אומר דבר הפוך ממציאותו של עצמו, מכל מקום חוזרים ומתכללים יחד. וכענין שתי הדברות הראשונות - 'אנוכי' ו'לא יהיה לך', כפי שנתבאר, ומזה משתלשל הדבר עד לעולם הפירוד הגמור.

וזהו עומק ההפרש בין משה רבינו לאהרן הכהן בהנהגתם. אהרן הכהן כאשר היה בא לעשות שלום, היה אומר לכל אחד שכל אחד אומר כמו השני. משה רבינו לעומת זאת היה נוהג ההיפך לגמרי, וכלשון חז"ל הידוע (שמו"ד כח ד) שכל מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש, נאמר למשה בסיני. בפשוטו, הרי שמשוה רבינו ידע את מה שעתידי להיות. ובהגדרה

רבינו הוא שושבינתא דמלכא, ואהרן הכהן הוא שושבינתא דמטרוניתא. זה מלעילא לתתא, זה מתתא לעילא. ב'מתתא' יש מציאות של פירוד. בלעילא, אין מציאות של פירוד. 'שמיים' - 'אש ומים', מתחברים אהדדי, עושה שלום במרומיו.

אז מה שבפשטות, בשמיים נמצא האחדות ובארץ נמצאת הפירוד, ודאי שזה אמת. אבל בפנים העמוקות השתא, בארץ נמצא פירוד, ואם רוצים לאחד את הכל, צריך לבטל כל אחד, ועל ידי כן נעשה מציאות של אחדות. בשמיים לעומת זאת, אפילו אם ישאר כל אחד על עומדו, כל אחד במהותו, אפילו הכי אפשר לחבר אותם.

זהו חיבורו של משה שלמעלה מחיבורו של אהרן הכהן. במדרגת אהרן הכהן, המציאות של החיבור שהם מצטרפים אהדדי, עד כמה שביטל את נקודת ההתנגדות, כמו שנתבאר, על ידי כן נעשה עומק החיבור במדרגתו של אהרן הכהן. במדרגת משה רבינו המציאות של החיבור נעשית על ידי שנשאר נקודת ההתנגדות, ואף על פי כן מתחברים ומצטרפים אהדדי.

אור שבעת הנרות במדרגת אהרן הכהן
עיקר הדלקת המנורה במשכן נאמרה באהרן הכהן, כמו שנאמר (במדבר ח, ב-ג) 'דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה' וגו'. כמו כן בתיבת 'אהרן' יש אותיות 'נר', ובדקות יותר, אהרן הוא נטריקון 'אור ונר'. זוהי מדרגתו של אהרן הכהן שיש בו בחינה של אור ובחינה של נר.

המדרגה של הנר שהייתה במנורה, היא במה שהיו שבעת הנרות מאירים אל פניה, כמו שנאמר 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות'. שעל אף שהם בעצם שבעה נרות

כהונתו של אהרן.

אבל אצל משה רבינו אין הדבר כן, ושורש הכהונה במדרגתו היא בבחינת הפירוד, שכפי שידוע מדברי רבותינו, שישנם אותיות שיש להם בני זוג, ויש שאין להם בן זוג. ומכלל אותם האותיות שאין להם אות מקבילה ובן זוג, הם האותיות כ' ה' נ'. וזוהי מדרגת הכהונה של משה רבינו, שבה הדברים נבדלים ומתנגדים זה מזה, ואפילו הכי יש להם את עומק נקודת הצירוף, ושלא ככהונתו של אהרן שבה הדברים מצטרפים זה לזה.

שורש חטא העגל ב'לא יהיה לך אלקים אחרים'

כפי שנתבאר לעיל, המדרגה של הדיבור השלם היא באופן של 'אחת דיבר אלקים, שמים זו שמעתי' - 'גם וגם', והמדרגה התחתונה הימנה היא צמצום הדיבור באופן של 'בזה אחר זה'.

עוד נתבאר, ששורש חטא העגל היה מעצם הוויתור של בני ישראל במדרגה תחתונה זו, וזאת מחמת שעיקר יציאת מצרים לא היתה על ידי משה רבינו במדרגת הדיבור השלם שבו, אלא על ידי אהרן הכהן ששאל את הדיבור מעם משה, ולא היה הדיבור אצלו דיבור שלם באופן של 'גם וגם', אלא דיבור חלקי באופן של 'בזה אחר זה'.

ויש להוסיף עומק נוסף לשורש חטא העגל, שהנה בכל גילוי של דבר יתכן צד של חיוב וצד של שלילה, וככלל, אם צד החיוב הוא הראשון, ותחילת הדבר מתחיל באופן החיובי של הדבר, אזי כל המציאות שנעשית אח"כ, הינה מציאות חיובית, מציאות של תיקון. אך אם תחילת הדבר מתחיל בצד השלילי של הדבר, אזי כל המציאות שנעשית אח"כ, הינה מציאות שלילית, מציאות של קלקול.

מדויקת, הוא לא היה רק בבחינת שורש, אלא גם בבחינת ענפים. אבל בהגדרה עוד יותר מדויקת לענייננו דידן, ידיעה זו של משה רבינו ענינה שידע את כל המחלוקות העתידים להיות בין תלמידים ותיקים, וזאת מכח מה שבמהותו הוא מאיר את האור במקום הפירוד הגמור, ומה שנראה שיש שם פירוד וכל אחד אומר הפוך מרעהו, אפילו הכי משה רבינו יכול להאיר שם את אור התורה. וזהו עומק נקודת הדבר שנתבאר השתא, ששני הדברים ההפוכים חלים בבת אחת והם נשארים הפוכים אולם מאוחדים.

שורש החילוק בין כהונתו של משה רבינו לאהרן הכהן

לפי זה יבואר שורש החילוק בין הכהונה של משה רבינו לכהונה של אהרן הכהן. לעיל הובאו דברי הגמרא בזבחים, שמתחילה היה צריך להיות אהרן לוי ומשה כהן, ואכן היה זמן שהיה משה כהן עם אהרן, כמוכא השיטות בגמרא שם, אלא שנתחלף הדבר, ומשה הפך להיות לוי ואהרן נהיה כהן.

ובפשטות, הרי שאותה הכהונה שהיתה מעיקרא אצל משה רבינו, היא אותה הכהונה שחלה על אהרן הכהן. אבל כמו שהוזכר במדרגת הדיבור, שמדרגתו של אהרן לא באה משל משה רבינו אלא היה לו מדרגה אחרת, וכן במדרגת העננים לא היו העננים של אהרן כעננים של משה רבינו, כך גם במדרגת הכהונה דהשתא לא היתה כהונתו של אהרן אותה הכהונה של משה רבינו.

ויסוד הדברים הוא במה שהוזכר לעיל הנהגת השתיקה של אהרן 'וידום אהרן'. כהן הוא לשון 'כ-הן', שתיקה כהודאה. עומק הבחינה של שתיקה כהודאה היא שזה ששותק מודה לדברי חבירו ובכך נמצא ששניהם אומרים את אותו הדבר. וזהו שורש בחינת

גרופה וכן חלוצה וכו', נקרא חלל. בפשוטו, גדר השם חלל הוא שהעדר הכהונה יוצרת את המהות חלל, ובכך הוא נתחלל מן הכהונה.

אבל בעומק הן הן הדברים שהובאו לעיל, שכן הכהונה ביסודה בנויה על הלאו שלפני ההן, רק יש חלל ויש מילוי לאותו מציאות של החלל, וככל דבר שיש בו שני דברים המתחילים מצד השלילה, ממציות החלל, אלא שהכהונה היא תיקון לאותה מציאות, ומעלה את הכהן ממדרגת חלל למדרגת הכהונה. ואותו כהן שנתחלל מן הכהונה, אין הפירוש שהעדר הכהונה 'יוצר' לו את המציאות של החלל, אלא שמעולם לא עלה משם 'חלל' לשם כהן, שכן שורש הכהונה עצמה נבנית ומתחילה מהחללות.

בלשון אחר והיינו הך, כל אדם שמת נקרא חלל, מצד כך כל עיקרה של עבודת בית המקדש והכהנים היא עבודת הקרבנות, ליקח את הבהמה החיה ולהפכה לחלל.

ודייקא היא עבודת הכהנים בני אהרן, שכן שורש מדרגה זו מתגלה אצל אהרן הכהן שהיה משים שלום בין איש לרעהו כמו שהוזכר, שהיה אומר לכל אחד שחברו רוצה בו. אמירה זו במהותה אינה אמירה של אמת, והיא מציאות של העדר וחלל², היפך אמירת האמת, שעל האומר אמת נאמר (ב"מ מט.) שאפילו יהבי ליה כל חללא דעלמא אינו משנה בדיבורו.

מציאות זו של חללות מתגלה גם במה שהוזכר לעיל שעיקר הקדושה של המשכן חלה במיתת נדב ואביהו, וכפי שאמר משה 'יודע הייתי שהבית עתיד להתקדש במיודעיו של מקום', כלומר, כל קדושת הבית חלה מכוח של החללות, ומכחה חלה הקדושה על פנים המשכן - מקום החלל.

לפי זה, לכאורה בעשרת הדברות כאשר היה הגילוי של 'אנוכי ה' אלוך', לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, כיון ש'אנוכי ה' שהוא הצד החיובי קדם ל'לא יהיה לך' שהוא הצד השלילי, ודאי שכל המציאות שתהיה אח"כ הינה מציאות חיובית.

אלא שכל זה אם היו שומעים את הדיבור במדרגה העליונה שלו, שבו הדיבור הינו באופן של 'גם וגם'. אך כיון שלא היו במדרגה זו, ויכלו לשמוע את הדיבור רק במדרגה התחתונה של בזה אחר זה, ממילא קדם ה'לא יהיה לך' ל'אנוכי ה', וצד השלילה התגלה קודם לצד החיוב. וכיון שביחס לשמיעתם קדם צד השלילה, ממילא המציאות שאח"כ הינה מציאות של שלילה ותיקון, ולכך תיכף אחר מתן תורה חטאו בחטא העגל. ונמצא ששורש החטא והעבודה זרה הוא גופא משמיעת הדיבור 'לא יהיה לך אלהים אחרים', ששמעו את ה'אלהים אחרים' קודם ל'אנוכי ה' אלוך', וזה גופא יצר את אותה המציאות של 'אלהים אחרים'.

בשורש הדק יותר, בעשרה מאמרות נברא העולם, עשרת הדברות שבהם הקב"ה דיבר, אם מתגלה המאמרות ומתגלה הדברות, אז מתגלה גילוי של הקב"ה יתברך שמו ואין בלתו, אבל אם מתגלה שתיקה 'וידום אהרן', השורש של וידום הוא העדר כוח הדיבור. העדר כל שורש כוח הדיבור של עשרה מאמרות ושל עשרת הדברות, הוא השורש לאלהים אחרים.

חלל - שורש מציאות הכהונה

כיוצא בזה יש גם במדרגת הכהונה, שמי שהופקע ממדרגה זו של כהן, כגון שהוא בן

² כיוצא בזה מצינו אצל הבכורות שהיו אמורים להיות כהנים, ואצל ראובן שהיה הבכור הראשון בקומת כנסת ישראל, נאמר 'אז חיללת יצועי עלי'.

וכן החילוק ביניהם במהות העננים, העננים דאהרן מגיעים מכח של חסרון, יש חסרון של גשמים בארץ, מתפללים, הגשם עולה מתתא לעילא, וחוזר ויורד לישראל שהינם בבחינת מקבלים לאותם הגשמים, היינו, עננים בבחינת של נקבה, מקבל, חסר, שלילה, חלל. אבל העננים דמשה לעומת זאת הינם מלעילא לתתא, מצד החיוב הגמור כשלעצמו.

זהו עיקר כחו של משה רבינו שכל מה שמגיע אצלו הוא מצד החיוב הגמור, לעומת כחו של אהרן שמגיע מצד השלילה, ומכוח השלילה הוא מגיע למדרגת החיוב. וגם אם אהרן עומד במקומו של משה, השלילה תביא לחיוב, וכפי שנתבאר לעיל בענין החלפת משה ואהרן.

‘כשמן הטוב יורד על הזקן, זקן אהרן’
בדרך זו יבוארו דברי הגמרא (הוריות יב.) תנו רבנן ‘כשמן הטוב יורד על הזקן זקן אהרן’ וגו’, כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו. אמר רב פפא תנא כשהוא מספר, עולות ויושבות לו בעיקר זקנו, ועל דבר זה היה משה דואג אמר שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה, יצתה בת קול ואמרה ‘כשמן הטוב וגו’ כטל חרמון’ מה טל חרמון אין בו מעילה. אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה. ועדיין היה אהרן דואג, אמר שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי, יצתה בת קול ואמרה לו ‘הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד’ מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת, ע”כ.

מהות המושג מעילה היא, שלוקחים דבר קדוש, דבר עליון, ומורידים אותו ממדרגתו, ובכך נעשה בו מציאות של מעילה. אותם שתי טיפות שהיו בזקן אהרן, הם נקודת ההיפרדות שבדבר, מצד כך חשש משה רבינו שמא יש מעילה אצל אהרן הכהן, שלקח שתי טיפות וצימצםם והפכם לאחד.

אמנם, כל זה חלק הקדושה שחל על ידי אהרן הכהן, שמדין אהרן הקדושה חלה מכח החללות. אבל מדין משה רבינו, חלות הקדושה לא היתה מכח החלל, אלא מכח האור שלפני מציאות החלל. שכן היא מדרגתו של משה רבינו, שלעומת אהרן שהיה בבחינת הכלים, הארון, המנורה וזר דמזבח, משה רבינו היה במדרגה של אור.

ומטעם זה דייקא משה רבינו קיבל את התורה מסיני, אותה התורה שקדמה לעולם, האור שלפני מציאות החלל. וכשניתנה התורה בסיני, התגלה עוד פעם אור ואפשרות לחלל, ומשה רבינו דבק באור, אבל אהרן הכהן דבק בחלל, והביא מיתה לעולם.

ולפי זה סדר התיקון השלם שהיה צריך להיות במדרגת מתן תורה בתחילתו, וכך יהיה לעתיד לבוא בשלמות, היא מדרגת גילוי אין עוד מלבדו, שלמעלה ממציאות החלל. וכדאיתא בגמרא (חולין ז:), שהכשפים נקראים כן מפני שמכחישים פמליה של מעלה, אבל אין עוד מלבדו, אפילו בחללא דעלמא. זהו עומק נקודת הגילוי במדרגתו של משה רבינו, שהוא מגלה למעלה ממדרגתו של אהרן.

כחו של משה רבינו לעומת

כחו של אהרן

תמצית הדברים אם כן, שכל גילוי שחל מכוח משה וכל גילוי שחל מכוח אהרן, אפילו אם יחול את אותו מציאות, קיים בדבר שינוי. אצל משה רבינו החלות בא מצד נקודת החיוב שבו, ואצל אהרן הכהן הדבר יחול מצד נקודת השלילה.

כפי שהוזכר החילוק ביניהם הוא במהות הדיבור, משה מדבר את שני הדברים בבת אחת, ‘גם וגם’ - מגמגם. אהרן לעומת זאת מצמצם את הדיבור, ומוציא אחד ומכניס רק אחד, ונעשה מקום של חלל.

הכהן, שאין הנר מאיר אלא בלילה, כלשון חז"ל (חולין ס:): 'שרגא בטיהרא מה אהני', כלומר, רק כאשר יש שלילה, אזי הנר מאיר. וכן הוא אהרן הכהן שאינו מאיר אלא מתוך החושך והשלילה.

מה שאין כן במדרגתו של משה רבינו, הוא בחינת אור שהיה מעיקרא, 'ויאמר אלוקים יהי אור', אותו אור שהיה מעיקרא, הוא האור הגלוי. ולאור הזה אנחנו מצפים, אור חדש על ציון תאיר, שיסלק את החושך ויגלה אור מעיקרא - אורו יתברך שמו.

א-ה אהרן-כלבביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 11.32748

ודייקא היה הדבר בזקן, שכידוע מדברי רבותינו שהזקן מחבר בין כל אברי הפנים, האזנים החוטם והפה, ומצרף את כל האברים יחד. ומצד כך חשש משה רבינו שמה מצד מדרגתו של אהרן צימצם וצירף את אותם שתי טיפות מכח זקנו שמהותו צירוף הדברים והפכם לאחד, ובכך נעשה מציאות של מעילה.

אך על עצמו גופא, לא חשש משה שמא יש בו מעילה, כיון שבדרגתו שאינו מחבר בין הדברים אלא אדרבא מפריד ביניהם ועושה אותם שני הפכים זה מזה, אינם יכולים להצטרף כלל, ורק במדרגת אהרן שהוא לוקח את הדברים ומצרף אותם לאחד, אבל באופן של שלילה, חשש משה רבינו אולי יש בזה מציאות של מעילה.

ועל זה יצאה בת קול ואמרה 'כטל חרמון' וגו', כלומר, שגם באהרן הכהן אין מציאות של מעילה כלל, והכל הוא מציאות של תיקון גמור, אלא שהוא התיקון שבא מכח השלילה שבדבר, כענין הנרות שהם מהותו של אהרן

אוצר האותיות אהרן הכהן - תורת שלום

אל השלהבת שבכך הנר יכול להאיר. אילו לא יהיו בנר שלשת חלקיו - נר שמן ופתילה, לא יוכל הנר להאיר.

גלות יון - חושך

מהותה של גלות יוון היא 'וחושך על פני תהום' (בראשית א ב), וכפי שדרשו במדרש (בר"ר ב ד) 'וחושך' זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן. והאפשרות להחשיך את האור היא בשתי אופנים, או שמרבים חושך ובכך הנר לא מצליח להאיר את החשיכה, ומאחר שמדרגת גלות יון היא 'חושך', אזי מציאותה מחשיכה את עיניהם של ישראל. והאפשרות השניה היא להטביע את הדבר שאליו מאירים בתוך האור עצמו, שבכך הוא עצמו נשרף ומתכלה. דהיינו, שאותו הדבר נכלל ומצטרף לאור עצמו, ובכך הוא נהפך להיות חלק מהאור, אך בכך הוא מאבד את ערכו המיוחד והוא נשרף. כשישראל קיבלו 'אור' מה', ובאה מלכות יוון להחשיך את עיניהם, ניתן לפרש גם כן שהדבר נעשה באופן שהם הרבו חושך ובכך החשיכו את עיניהם, וניתן לפרש שהם הטביעו את ישראל לתוך האור ובכך הם החשיכו אותם, ואיבדו את כח הארת העצמית.

נפילת אברהם ל'אור כשדים' כדי להחשיכו

אברהם אבינו נפל ל'אור כשדים' וניצל, וכפי שאמרו בגמרא (עירובין נג.) על הכתוב (בראשית י"ד א) 'ויהי בימי אמרפל', רב ושמואל, חד אמר 'נמרוד' שמו, ולמה נקרא שמו 'אמרפל', שאמר והפיל לאברהם אבינו בתוך כבשן האש. וחד אמר 'אמרפל' שמו, ולמה נקרא שמו 'נמרוד',

נרות חנוכה שייכים לאהרון הכהן נאמר בכתוב (במדבר ח א-ב) 'וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', וכתב שם רש"י (בד"ה בהעלותך) 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכאשר ראה אהרון חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות'. וידועים דברי הרמב"ן (שם) 'אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת חשמונאי, שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו'. וכוונתו, שבנרות חנוכה הדולקים בימינו, כוחם להאיר מכח ההארה של המנורה שבבית המקדש, והארת המנורה ממשיכה להאיר בכל הדורות כולם, אף לאחר החורבן. וזהו מה ש'אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות'.

שלשת המדרגות שבבחינת נפש האדם ב'אהר(ו)ן' אותיות 'א(ו)ר' ואותיות 'נר'. המילה 'נר' ר"ת נשמה רוח כמו שנאמר (משלי כ כז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן'. בנפש רוח ונשמה שבכל אדם, ישנן שלש מדרגות, המדרגה התחתונה היא הנפש, והיא ראשי תיבות 'נר פתילה ש'מן', שהם שלשת חלקי הנר, כלשון הגמרא (שבת מז.) 'הנח לנר שמן ופתילה'. ה'נר' עצמו הוא כלי הקיבול שבו מניחים את השמן, והשמן עצמו אין בכוחו לדלוך, אלא אם כן ימשכו אותו לפתילה, והיא מושכת את השמן אל השלהבת, ובכך הנר מאיר. כוחו של הנר להאיר הוא רק בהמשכת השמן על ידי הפתילה כלפי מעלה,

תכבה. 'אור' הוא מלשון 'אור', ואם מונעים את האור מהאור, אזי האור כבה. הדרך שבה מונעים את הגעת האור אל האש היא על ידי כפיית כלי. נמצא שהכלי שהוא סיבת האור, הוא יכול להתהפך ולהיות סיבת ההחשכה ולא סיבת ההארה. כמו כן גם ריבוי השמן יכול להיות סיבת ההחשכה, בכך שמחמת מגע השמן באש, תכבה השלהבת. וכן גם הפתילה עלולה להיות סיבת ההחשכה, שהרי תפקידה של הפתילה בנר הוא להעלות את השמן כלפי האש, והיא מצרפת את השמן לאש. השמן בטבעו הוא שואף לעלות כלפי מעלה, אך אם הפתילה עצמה תיפול לתוך השמן, אזי יחשך הנר.

מעלת השמן שהוא צף ועולה

השמן טבעו לעלות למעלה, כפי שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקעג) 'שאם אתה נותן לתוכו מים הוא צף מלמעלה', וזה רק בשמן טהור, אך שומן של דבר אחר כשומנו של החזיר, הוא לא צף ועולה, אלא שוקע למטה. וכפי שמבואר בדברי חז"ל (סוטה מט:): 'שכשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה, בכל יום ויום היו משלשלין דינרים בקופה ומעלין להן תמידים וכו', למחר שלשלו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר, כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו, נזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה'. וזהו עומק טומאת השמנים של מלכות יון, שטימאו את כל השמנים בכך שהשליטו את השמן שאינו צף ועולה אלא יורד למטה, על פני השמן הטהור שצף ועולה. היכולת של השמן לצוף למעלה כלפי האש היא רק על ידי הפתילה.

האור מתגלה מתוך החושך

'אור' מתחיל באות אל"ף, והאות אל"ף יש במילואה אותיות אל"ף למ"ד ופ"א, כאשר

שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו'. כלומר, שיטתו של נמרוד להחשיך ולכבות את אורו של אברהם אבינו, שעליו אמרו במדרש (תנחומא נח א) 'אמר הקדוש ברוך הוא אברהם האיר עולמי בצדק', ודרשו זאת מהכתוב 'מי העיר ממזרח צדק' (ישעיה מא ב), הייתה בהפלתו לתוך כבשן האש.

הרן נשרף ואהרן הכהן בא לתקנו

עוד מבואר בחז"ל שלאברהם אבינו בהפלתו לכבשן האש נעשה נס הצלה, אולם לאחיו הרן לא נעשה הנס, והוא מת בכבשן האש. וכפי שהביא רש"י (בראשית יא כח) 'והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה, אמר להם הרן משל אברם אני, השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו 'אור כשדים'. הפילו אותו לכבשן האש והוא התכלה. שמו של 'הרן' רמזו בשמו של 'אהרן', א' 'הרן', ואמרו רבותינו (ראה שער הגלגלים לרח"ו מ"ט ס"ב ע"ד) שאהרן הכהן היה גלגולו של הרן אחי אברהם, ונמצא ש'הרן' נמצא בתוך שמו של אהרן הכהן. ומצד אחד אהרן בא לתקן את החושך שמתרבה על האור, ומאידך הוא בא לתקן את ההטבעה בתוך האור שהיא שורפת ומכלה.

כל אחד משלשת חלקי הנר עלול להיות

סיבת ההחשכה

שלשת חלקי הנר שהם נר שמן ופתילה, הם רק הכלי ובית הקיבול לאור, אך הם אינם הדבר המאיר עצמו, שהרי האש היא המאירה, והנר הוא רק בסיס לה. יתכן גם שהנר עצמו יהיה סיבת החושך, שהרי כוח הארה של הנר הוא על ידי שהאש מושכת אליה אור, ועל ידי זאת יש בה כוח להאיר, אך אם יכפו על הנר כלי וימנעו את הגעת האוויר אל האש, אזי האש

* ובתוספות ע"ז כב: ד"ה רגלא בחבריה "מנין לקורא בתורה שקרא לאהרן הרן שיוצא פי" שאע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה וכו' ע"ש.

אותיות מנצפ"ך ביצירת 'פ"ך' השמן הטהור

באותיות האל"ף ב"ת ישנן כ"ב אותיות, אולם בעומק ישנן כ"ז אותיות, כאשר מצרפים להן את האותיות הסופיות שהן אותיות מנצפ"ך. 'כ"ב' הוא מלשון 'כיבוי', ובהן נכבית ההארה. לעומת זאת בצירוף מנצפ"ך, מתגלה ההארה. וזה משום שיש בהן את שורשי האור, 'מ-נ' של המנורה, ו'פ-ך' השמן שעליו אמרו (שבת כב:) 'בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', וכן אותיות 'צ-ף', כטבע השמן שעולה למעלה. נמצא שבאותיות מנצפ"ך נמצאים שורשי ההארה של חנוכה. 'ויקחו אליך שמן זית זך' (שמות כז כ), זו צורת ההארה של המנורה, ו'זך' רומז ל'כ"ז' אותיות. נמצא שכ"ב אותיות הם מלשון כיבוי, וכ"ז אותיות הם מלשון הארה.

האות האחרונה בסדר כ"ב אותיות היא האות 'ת', ובסדר זה 'פתל' רומזת לנפילה, מלשון 'פל ת', נפל לבסוף. אולם בסדר כ"ז אותיות, אזי האות האחרונה היא 'ך', ובכך הפתילה הופכת להיות 'פך', כי הוא מה שהופך את הנפילה של 'פתל' לצף ועולה למעלה למדרגת המנורה. ונמצא אם כן, שישנם שלשה מדרגות בנר, שהם נר שמן ופתילה, והתפרש כיצד מדרגות אלו הם סיבת ההארה, וכיצד הם הופכים להיות סיבת ההחשכה. והתבאר שמדרגת גלות יון הייתה במה שהחשיכו את עיניהם של ישראל, בכך שהם הפכו את הנר שמן ופתילה למדרגת קלקול, ובכך נעשתה מציאות של חושך על פני תהום.

נמרוד בחינת חושך ואברהם בחינת אור
אברהם אבינו היה במדרגת אור, ואורו לא היה על ידי כלי, אלא הוא עצמו היה מציאות של אור, ולכן נמרוד הפיל אותו לכבשן האש. במדרגה זו ניתן לזרוק את האור עצמו אל תוך האור, ובכך לבטל את אורו היחודי. והוזכר

האל"ף מסודרת אזי אין בה בחינת נפילה, אולם כשאותיותיה מתהפכים אזי היא 'א-פל', משורש 'נפל'. נמצא שהאור גורם עליה כלפי מעלה, אולם ישנה הארה שבאה דווקא מתוך החושך, וכפי שכתוב בזוהר (ח"ג פ:) 'עמיקתא מגו מסתרנא ונהורא מגו חשוכא הוו כלילן דא בדא, ובגין כך מגו חשוכא נפק נהורא ומגו מסתרנא נפק ואתגליא עמיקא', דהיינו שהאור מתגלה מתוך החושך דווקא, וזו מדרגת נר חנוכה. שהרי ההארה של נרות חנוכה הן כנגד יוון 'שהחשיכו עיניהם של ישראל', וכדי לסלק את 'החושך על פני תהום' של מלכותם, הוצרכו לנר חנוכה. אילו מלכות יוון לא הייתה מציאות של חושך, לא היינו צריכים לסלקו באור דווקא, שהרי 'שרגא בטיהרא מאי אהני' (חולין ס:), ובזמן האור אין צורך להאיר. ולכן מצות ההדלקה היא דווקא בלילה, כי ההארה צריכה להיות מתוך מציאות של חושך דווקא. נמצא שאל"ף דווקא כשהיא מתהפכת ל'א-פל' מלשון נפילה, רק שם יש צורך בהארת האור. וצורת האור עצמה היא באופן של עולה למעלה, צף ועולה. 'פתילה' היא מלשון 'פל-ת', דהיינו, נפילה אל הת' שהיא האות האחרונה, המנוגדת לאל"ף שב'אור', שהיא האות הראשונה. ובכך בתיקון הפתילה מעלה את התחתון למעלה, ויוצרת מציאות של אור. כשהפתילה היא מצד הקלקול, אזי היא נקראת 'תפל', 'ת-פל', כמו שנאמר (דברים א א) 'בין פארן ובין תפל' שדרשו זאת חז"ל (ספרי שם) לגנות, שהכוונה ל'דברי תפלות שתפלו על המן'. והתבאר שכשהפתילה מתהפכת לתפלות, שזה ההיפך ממעלתה שהיא מעלה את התחתון לעליון מלמטה למעלה, אזי להיפך היא מורידה דברים מעולים למטה, לגנאי.

אדם שרוצה להתחמם ולהנות מהאור, צריך להתקרב אליו.

אמונת אברהם כדי להאיר את העולם

אברהם אבינו היה במדרגת 'מי העיר ממזרח צדק', ובכך הוא האיר את העולם בצדקו, ונמצא שהוא לא השתמש באור לצרכו, אלא מידת הארתו הייתה 'לראותם בלבד'. על אברהם אבינו נאמר (בראשית כב ד) 'וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק', כלומר ראייתו של אברהם אבינו יכולה להיות מרחוק, מאחר שאמונתו חזקה כל כך שהוא אינו צריך להתחמם לאורה, וכל שימוש באור הייתה רק כדי להאיר לכלל העולם. מאחר שכך הייתה מדרגת אורו, אזי בנפילתו לאור כשדים אין האור נוגע אליו, ולכן אין האש יכולה לכבות את אורו. לעומת זאת הרן השתמש באור כדי לחזק את האמונה העצמית שלו, בכך הוא השתמש באור, ולכן בנפילתו לאור כשדים הוא טבע באור ונשרף.

הציץ עליו בעל הבירה באמונתו

בהדלקת נרות חנוכה אמרו (מסכת סופרים פרק כ הל' ד) 'וכל שמונת ימי חנוכה הנרות האלו קודש, ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד'. האיסור להשתמש לאורן הוא מהות האור שאינו מכלה ואינו שורף, זהו האור שלא ניתן לכבותו, וזו מהות המלחמה במלכות יון שהחשיכו עיניהם של ישראל. דרך מלחמה זו בחושך נלמדה מאברהם אבינו.

אמרו חז"ל (נדרים לב.) 'בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו', ודרך הכרתו בה' גם מבוארת בחז"ל (בר"ר לא א) 'משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם'. כלומר אופן

כבר שנחלקו רב ושמואל אם נמרוד היה שמו, ונקרא 'אמרפל' כי 'אמר פול' לכבשן האש, ונמצא לדעה זו שמלחמתו באורו של אברהם הייתה על ידי שרצה להפילו לאור. או שאמרפל היה שמו, ונקרא 'נמרוד' משום 'שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו'. כלומר 'נמרוד' הוא 'נם מרד', ודרך מרידתו הייתה בדרך 'נם', בבחינת לילה שהוא זמן החושך, שהרי 'לא איברי ליליא אלא לשניתא' (עירובין סה.), ובכך הוא רצה לנצח את אורו של אברהם אבינו. ומעתה הפלת אברהם אבינו לאור כשדים לכבשן האש, לדעה הראשונה היא גופא מציאותו, להפיל את האור אל תוך החושך, אולם לדעה השנייה, הוא במהותו נקרא 'נמרוד', הוא עצמו נחשב חושך של לילה, והוא רוצה להחשיך גם אורו של אברהם אבינו, ולכן הוא משליך אותו לכבשן האש כדי להחשיכו, ע"י התכללותו באור גדול יותר.

אמונת אברהם ביחס לאמונת הרן

הרן אחי אברהם נפל לכבשן האש ולא עלה ממנו, מאחר שכאשר הוא נפל לאור הוא התכלה בתוכו, ולא נותר לו קיום עצמי, לעומתו אברהם אבינו ירד ועלה מהאור. וההבדל ביניהם בפשטות הוא, שאברהם האמין באמונה שלימה באמיתת אלוהותו של ה', ואילו הרן פקפק בו, ולכן אברהם ניצל והרן לא. אולם בעומק נראה שיש הבדל בין אמונתו של אברהם לאמונתו של הרן, וזה משום שהאמין השלם, אינו צריך שימוש באמונתו, לעומת המפקפק שצריך שימוש באמונתו, ובאור הדבר הוא, הלא אדם הרוצה לראות דבר, הוא אינו צריך להתקרב אליו לגמרי כדי לראותו, שהרי דבר הסמוך מידי לעין, אין העין יכולה לראותו. הדרך שבה ניתן לראות ולהבחין בדבר, היא רק כאשר הדבר קצת מרוחק מהעין. לעומת זאת כדי לחוש או להשתמש בדבר צריך להתקרב אליו עד למרחק נגיעה, ורק כך ניתן להשתמש בו. וכן

נקרא גם בשם 'חזה', שהוא מלשון 'תא חזי' - בוא וראה, וכן הנביאים נקראו 'חזים'. וזהו מה שנאמר בו 'תומיך ואוריך לאיש חסידך', דהיינו האור המתפשט ממנו שנקרא גם בשם 'הצצה' כשהיא בראשו, ונקראת גם בשם 'אורים' כשהיא על לבו.

השתלשלות האור שבציץ במצות ציצית
הארת הציץ היא ההארה העליונה שמקבילה להארת הציצית, והציץ הוא לשון זכר לציצית שהיא לשון נקבה, והארתו משתלשלת למטה לציצית. במצות הציצית ישנם ארבע כנפות, שבכל אחת מהם שמונה חוטים, ובכך היא רומזת לשמונת הנרות שבמנורת החנוכה. דהיינו שהארת הציץ בהשתלשלותו למטה, אזי היא מאירה באופן של שמונה, וזהו שמונת ימי חנוכה. ולכן פך השמן שמצאו כשהיה חתום בחותמו של כהן גדול שהיה ראוי לדלוק יום אחד, נעשה בו נס והספיק לשמונה ימים.

וביאור הדבר, שהרי הציץ הוא אחד, כי השורש שלו הוא 'הציץ' עליו בעל הבירה', אולם כשהוא מתפשט לאורות תחתונים, אזי הוא מאיר בפועל בציצית, ובזה הוא מאיר שמונה ימים. ולכן אמרו בהלכה על מה שאמרו חז"ל (שבת כב.) שמדליקים נר חנוכה משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין' שזה כדי שיהא מסובב במצוות, וזה על ידי שהוא עצמו מעוטף בציצית (ראה אליה רבא או"ח תרע"א ס"ק יג). 'מזוזה' היא מלשון 'זז מות', לסלק את המזיקין, ואותיות ז' וז' שבמזוזה הם במדרגת שבע. לעומת זאת נר חנוכה הוא במדרגת שמונה - 'ח', ונמצא שהוא אינו רק בגדר סילוק הרע והמזיקים כפי שיש במזוזה, אלא הוא במדרגה שלמעלה ממנו, מדרגה של תחיה חדשה, מדרגת ה'ח' - חיים.

נר חנוכה במדרגת תחיית המתים

האור שמתגלה בנר חנוכה אינו רק סילוק המיתה כפי שיש במזוזה, אלא הוא מקור

וצורת גילוי האמונה של אברהם הייתה בכך שהקב"ה האיר לו. מידתו של אברהם אבינו היא מידת ה'חסד', הנתינה לאחרים, להאיר על מנת שגם אחרים יראו את האור, 'אברהם מגייר את האנשים' (בר"ר לא יד), ונמצא שאורו של אברהם היה רק כדי להאיר בו את העולם בצדקו, ולכן בנפילתו לאור לא שלט בו האור, וניצל ועלה ממנו.

הארת אהרן בדרך של חסד

המשכת החסד הזה בהארה לעולם בצדקו, הייתה אצל אהרן הכהן, 'שאתה מדליק ומטיב את הנרות', ולכן נאמר עליו (דברים לג ח) 'תומיך ואוריך לאיש חסידך', כלומר ה'אור' שמפיץ אהרן הכהן היה בדרך של 'איש חסידך', באופן של הארת חסד להאיר את אורו לאחרים. על המנורה אמרו חז"ל (שבת כב:) 'וכי לאורה הוא צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל', כלומר צורת ההארה של המנורה שאותה הדליק אהרן הכהן הייתה, לצורך עדות לבאי עולם על האמונה במציאות ה', שיכירו וידעו אחרים, ועל כן נקרא אהרן 'איש חסידך', וזו היא ההארה שעליה נאמר 'אלא לראותם בלבד'.

ה'ציץ' וה'אורים' אצל אהרן הכהן

ההארה שמצאנו באהרן הכהן, מלבד מה שהיא רמוזה בשמו כפי שהתבאר, נמצא גם פעמיים בשמונת בגדיו. תחילה במה שעל מצחו היה קשור הציץ, שעליו נאמר (שמות כח לח) 'והיה על מצחו תמיד', והרי שמו של הציץ רומז על 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים' (שה"ש ב ט), שהוא מלשון הצצה. וכן על לבו של אהרן היו מונחים 'האורים ותומים', ונקראו בשם 'אורים' מלשון 'שמאירים את דבריהם' (יומא עג:), נמצא שההארה שבאהרן הכהן הייתה גם על מצחו וגם על לבו. הלב

אבינו שמונה נרות בכל אחד מארבעת כנפות ביתו, וזהו האור שמאירה הציצית בשמונת חוטיה כלפי ארבעת כנפותיה. כמו כן מקום ההדלקה הוא בכנפות הבית, בפתח, כשם שבבגד מקום הנחת הפתילים הוא בכנף בקצה, כי שם מתגלה התפשטות ההארה.

נשים פטורות מציצית ולכן אינן מדליקות נרות חנוכה

עד עתה ביארנו את ה'אור' של חנוכה כיצד הוא רומז לציצית, ומעתה נעסוק במדרגת הכלים. בפוסקים דנו מדוע נשים אינן מדליקות נרות חנוכה, הלא כאשר אין האדם בבית אשתו מדליקה בעבורו, שהרי אף הן היו באותו הנס, אך כאשר כל אחד מדליק לעצמו בביתו, במדרגת המהדרין מן המהדרין, אין הנשים מדליקות, וכתב המשנ"ב (תרע"א ס"ק ט) שאשתו היא כגופו ולכן היא אינה מדליקה. ובחתם סופר (שבת כא:) כתב שהטעם הוא 'כי אין כבודה לצאת בחוץ ברשות הרבים לעתותי ערב ולהדליק בין האנשים', אולם למה שנתבאר כעת, שורש הדלקת נרות חנוכה, הוא משורש מצות ציצית, ואשה הרי פטורה מציצית, משום שציצית היא חובת יום ולא חובת לילה (מנחות מג.), והוה מצות עשה שהזמן גרמא, ולכן היא פטורה גם מהדלקת נרות חנוכה. עיקר ההארה של הציצית היא ביום, לעומת זאת מצות הדלקת נר חנוכה היא בלילה, 'דשרגא בטיהרא מאי אהני' (חולין ס:). זמן התחלת היום הוא 'משיכיר בין תכלת לכרתי' (ברכות ט:), והן חוטי התכלת שבציצית, שצריך שיהיו ניכרים, והארת נרות חנוכה להמשיך הארה זאת אף ללילה.

פתילה בחינת תכלת ולכן התפשטות בלי גבול

לפי זה מובנת מדרגת הפתילה שבנר, כי האות 'פ' שב'פתל' רומזת ל'פינה' שהיא הכנף שבו הציצית, ואותיות 'תל', הן 'תכלת' ו'לבן'

של תחיה חדשה. וזהו מה שאמרו (שבת כא.) 'בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', שרק אותו לא טימאו היוונים. והנה כל מהלך של לידה חדשה ושל צמיחה מחודשת הוא תהליך של תחית המתים, שהרי כשזורעים זרע באדמה, אזי תחילה הזרע מתבטל בארץ ונרקב, וממנו מתחילה יצירה חדשה של צמח מחודש. וכן גם לעתיד לבוא בתחית המתים 'יחיו מתיך נבלתי יקומו' הקיצו ורננו שכני עפר' (ישעיה כו יט), דהיינו המתים שכלו בארץ, הם יולדו מחדש - יקיצו וירננו. נמצא שמציאת פך השמן שלא נטמא, היא משום ששמן זה אחז באוצר החיים ולא נטמא, כי הוא נאחז במפתח של 'תחיית המתים', בשונה משאר הפכים שהיו שם שנטמאו ודבק בהם המוות, מציאות זו היא תחיה חדשה שאינה רמוזה רק בסילוק המוות, כפי שמגלה ה'מזוזה' שהיא 'זו מות', אלא היא מגלה מציאות של חיים גם בשעת המיתה, זו מדרגה חדשה, מדרגת השמונה. ולכן היוונים לא מצאו אותו, כי הוא היה במציאות שלא שולטת בה המוות, הוא היה בהארה של העתיד לבוא, מדרגת תחיית המתים.

התפשטות האור במידת שמונה במצות הציצית

הציצית היא הארה בארבע כנפות האדם, אולם היא מאירה בכל ארבעת הכנפות בשמונת חוטי הציצית. גם באברהם אבינו נאמר 'הציץ עליו בעל הבירה, ואמר לו אני הוא בעל הבירה', וההצצה שהייתה באברהם אבינו הייתה במדרגת הציצית. שהרי אמרו חז"ל (שבת כא:) 'נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ', עוד אמרו (שם כג.) 'חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות', נמצא שאצל אברהם אבינו, שהיה ביתו פתוח לד' רוחות, הייתה מנורה דולקת בכל אחד מהפתחים, ונמצא שביום השמיני דלקו בביתו של אברהם

בקיום מצות ציצית. מדרגת השמונה מגלה את 'הציץ עליו בעל הבירה', ההשגחה של הקב"ה על בריותיו, שבאהרון התגלתה בשמונת הבגדים, בציץ ובאורים ותומים, ואילו בשאר בני האדם היא מתגלה במצות ציצית, וזו שלימות ההארה.

שמונת הבגדים נעשים פתילה לנר

בגדי כהונה שבלו עושים מהם פתילות (ראה סוכה כג.), כלומר הגילוי שבבגדי כהונה, הופכים להיות הפתילות שבנרות המנורה. נמצא שהשמן מתגלה באהרן הכהן 'כשמן הטוב על הראש שיוֹרֵד' וגו', זו היא השתלשלות השמן למטה, ומדרגת הפתילה היא מבגדי הכהונה שבלו, דהיינו ששמונת בגדי הכהן גדול, הופכים ויוֹרֵדים למדרגת הפתילה. נמצא שמדרגת השמן ומדרגת הפתילה היינו הך, ושניהם נעשים כלים לאורה. ומעתה מדרגת הנר עצמו, שבו מניחים את השמן והפתילה, הוא עצמו כולל את השמן ופתילה להאיר. ולכן שמונת נרות חנוכה, מגלים את מדרגת השמונה בהארה של הכהן הגדול. ולכן אמר לו משה לאהרן 'שֶׁלךְ גְּדוּלָה מִשְׁלֵהם', כי אתה מגלה את מדרגת השמונה, במה שאתה 'מדליק ומטיב את הנרות'.

הטבת הנרות היינו לגלות את ההטבה שבהם

'הטבת' הנרות, היא מעשה שנעשה בפתילה, שהרי אותה מטיבים, הפתילה היא נקודת ההטבה. 'שמן' בא"ת ב"ש אותיות 'ביט' דהיינו 'טיב' שהוא שורש מעשה ההטבה שבהטבת הנרות. 'הטבת הנרות' הכוונה לגלות את האור שבנרות, 'לראותם בלבד' ולא להשתמש לאורם, וזו בחינת שמונת בגדי אהרן הכהן, שניתנו לכבוד ולתפארת אך לא לשימוש. וכן באברהם אבינו נאמר 'הציץ עליו בעל הבירה', ראה ולא השתמש. 'מדליק ומטיב את הנרות' הן שתי בחינות, יש את ההדלקה עצמה, ויש

שבציצית. ולכן לוקחים את הפתילה הרומזת לתכלת ולבן שבציצית, ומניחים אותה על הקצה שהוא פתח הבית, ובו מדליקים את האור של חנוכה. לעומת הציצית הנרות דולקים בלילה, שהוא זמן שאין בו הבחנה בין תכלת ללבן, ובכך מגלה דווקא ההארה המיוחדת שיש בנרות חנוכה. הלבן אינו מוגבל אך התכלת מוגבל, שהרי 'תכלת' הוא מלשון 'תכלית', ויש לו קצה וסוף, הדלקת נרות החנוכה היא בלילה, כדי לגלות שלאור החנוכה אין תכלית, והארתה היא ללא גבול ומידה.

שמונת בגדי אהרן גילוי האור בכלים

כשם שבמדרגת האור התבאר שהוא כנגד אורו של אהרן הכהן, שעליו נאמר 'אורך ותומך לאיש חסידך', ובו מתגלה האור במדרגת ה'ציץ', והאור משתלשל ל'אורים ותומים' שבחזהו של אהרן, ומשם הוא משתלשל למדרגת ציצית שזו בחינת ה'כלים'. שהרי בגדים בלשון חז"ל נקרא 'כלים', ונמצא שהשתלשלות האור של חנוכה לציצית, השתלשלה והתפשטה למדרגת הכלים.

שמונת ימי החנוכה רומזים לשמונת בגדי הכהן גדול (ראה שפת אמת בראשית לחנוכה תרנ"ה), ומעין ההארה של הציצית שיש בה שמונה פתילים. ואצל הכהן גדול שמונת בגדיו מאירים מאותה ההארה. 'שמונה' מלשון 'שמן', ונאמר באהרון הכהן (תהלים קלג ב) 'כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו', ואמרו בגמרא (הוריות יב.) 'כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו, אמר רב פפא תנא כשהוא מספר עולות ויושבות לו בעיקר זקנו'.

מדרגה זו היא משמן המשחה שבו נמשח אהרן, נמצא שיש שמן שיוֹרֵד ממדרגתו של אהרן הכהן, והן שמונת בגדי הכהונה, שהם יורדים ממדרגת אהרן הכהן בבחינת שמונה. לעומת זאת אצל כל אדם בחינה זו נמצאת

התורה אמנם יורדת ממדרגת לשון הקודש, אך היא אינה מתחללת בכך, אלא נשארת באורה ומאירה את השבועים לשון. לעומת זאת כשהופכים את התורה ללשון יוונית, אזי הופכים את מציאותה למציאות אחרת, ובכך נחשק העולם.

תרגום מלשון נהר

התורה נקראת 'תורה אור' (משלי ו כג), ותרגום התורה הוא התפשטות האור. 'אור' בארמית נקרא 'נהורא' מלשון נהר, דהיינו ה'אור' של התורה נהפך לנהר המתפשט, וכמו שאמרו חז"ל (חולין יח:): 'נהרא נהרא ופשטיה' דהיינו, כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם (ע"פ רש"י שם ד"ה נהרא). אברהם אבינו היה 'אור' וכמו שאמרו במדרש (תנחומא נח א) 'אמר הקדוש ברוך הוא אברהם האיר עולמי בצדקו', ודרשו זאת מהכתוב 'מי העיר ממזרח צדק' (ישעיה מא ב). ולכן הוא התנסה ב'אור כשדים'. לעומתו הן אחיז נפל שם, ו'הרן' הוא אותיות 'נהר' והוא ה'נהורא' שבתרגום. לשון של תרגום הוזכרה בתורה 'ויקרא לו לבן יגר שהדווא' ויעקב קרא לו גלעד' (בראשית לא מז), ומקומו של הגלעד הזה היה בין חרן לבין ארץ ישראל, ולכאורה הוא בדיוק המקום של אור כשדים שממנו יצא אברהם אבינו, כי זהו מקום התרגום.

ההבדל בין נהר לבאר

הממוצע שבין לשון הקודש ליוונית הוא התרגום, כי התרגום 'מבאר' את התורה, מלשון 'באר', הוא ממשיך את אור התורה אל הביאור, ואינו יוצר אור חדש. על תרגום התורה שנעשה בידי משה רבינו נאמר (דברים כז ח) 'וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב', דהיינו שיהיו דברי התורה מבוארים. 'באר' הוא מלשון 'בא-אור', ו'בבאר היטב' האור מתפשט, כבאר שהיא עולה לקראתו.

את הטבתם, לגבי ההטבה התבאר שזו היא מדרגתו של אהרן הכהן, והיא רומזת לשמונת בגדי הכהונה מבחינת הכלים. אבל ה'מדליק' הוא בחינת האור עצמו, הארתו של אהרן הכהן, היא המאירה את ההארה של שמונה, גם מכח מדרגת האור לעצמו, וגם מכוח מדרגת הכלים שבהטבה.

נס חנוכה כפרה על חטא בעגל

אהרן הכהן מאיר את המנורה, אולם לאהרן היה חלק כפי מדרגתו במעשה העגל, וכפי שאמר לו משה (שמות לב כא) 'מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה'. נמצא שההארה של אהרן במנורה, הייתה כדי לכפר על ההחשכה שהייתה במעשה העגל. ידועים דברי המדרש (בר"ר ב ד) 'וחושך' זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל', הטעם שגזרו לכתוב דווקא על קרן השור, כדי להזכיר להם את חטא העגל שהיה בתבנית שור.

נמצא שלעומת קלקולו של אהרן בעגל, שהוא כמידת קלקולה של מלכות יון 'שהחשיכה עיניהם של ישראל', עומד התיקון של 'שאתה מאיר ומיטיב את הנרות'. אותו כוח של אותה הארה, הוא עצמו הפך להיות השורש של מלכות יון הרשעה. וזה כפי שמפורש בחז"ל (מס' סופרים פ"א ה"ז) שבאותו היום שתלמי המלך כינס שבעים זקנים, כדי שיתרגמו לו את התורה ליוונית חשק העולם ג' ימים (ראה שו"ע או"ח תק"פ ס"ב). 'והיה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל'. תרגום התורה לשבעים לשון אמנם כבר נעשה בידי משה רבינו, וכפי שנאמר (דברים כז ח) שמושה רבינו כתב את התורה 'באר היטב', והכוונה (ראה רש"י שם) שתרגמה לשבעים לשון. אלא שיש 'תרגום' שהוא מלשון מדרגה 'גרם', ובכך

(מגילה ט:) 'יפיותו של יפת יהא באהלי שם', ולכן התירו סופרים יכתבו ב'לשון יוונית'. זו גם הסיבה שה'אור' שבתורה נהפך בתרגום ל'נהר', משום שהאור שבתורה מתפשט כמו נהר לשבעים לשון על ידו. מאידך 'חכמה יוונית' שהיא גרמה לתרגום השבעים זקנים שתרגמו את התורה, היא נקודת הקלקול, משום שהיא עומדת בפני עצמה ואינה ממוצעת בין לשון הקודש לשבעים לשון. זו היא המהות של חטא העגל, שבו לא נעשה מציאות של ממוצע בין ישראל להקב"ה, אלא נעשה בכך אלהים אחרים חדשים, מציאות זו היא שהחשיכה את העולם בתרגום התורה ליוונית, מחמת הירידה שבה.

הנהר שנתקן באורו של אהרן

אצל הרן אחי אברהם הנהר לא היה שלם, ולכן הוא חזר ונתקן אצל אהרן הכהן. 'אהרן' הוא מדרגת ה'אור', שמתקנת את ה'נהורא', דהיינו, בלשון הקודש 'אור' עיקרו הוא האות 'א' שהיא מתפשטת הלאה, [ולכן פתילה היא 'פל ת', דהיינו נפילת התי"ו וחזרה לאל"ף כפי שהתבאר], לעומת זאת בלשון ארמית האור נהפך ל'נהורא', דהיינו שהאל"ף נפלה ממדרגתה לסוף. 'אהרן' מחזיר את האל"ף למקומה הראוי לה. ב'אהר(ו)ן' אותיות 'א(ו)ר' 'נר' ו'נהר', דהיינו שהאור שהוא מהות האורה, הוא מתפשט כדרך התפשטות ה'נהר' אל ה'נר' שהוא הכלי שלתוכו התפשטה אותה ההארה, ובכך הוא מאיר. נמצא שמדרגת אהרן הכהן מצרפת את התפשטות האור בנהר על ידי הנר הממוצע ביניהם.

חטא העגל על ידי הערב רב שלא התגיייר

לאהרן הכהן היה פגם בחטא העגל, אולם שורש חטא העגל הוא במה שנאמר (שמות לב ז) 'לך רד כי שחת עמך', ודרשו במדרש (שמו"ר מב ו) שהם הערב רב שרצה משה להוציא ממצרים,

אולם כאשר הביאור אינו צמוד למקורו אזי הוא הופך להיות 'נהר', ומימיו של הנהר עמים הם ניזונים ממי גשמים ואין לו חיות משלו, ואף הוא עלול לכזב את מימיו. זו היא מהות התועלת שיש בתרגום התורה, והסכנה שיש בתרגום התורה ליוונית.

התפשטות האור שבתרגום

'נהורא' יכול להתפרש מלשון התפשטות אור, ויכול להתפרש מלשון התפשטות נהר. העולם נברא בלשון הקודש, ובלשון הזו היו מדברים כולם, כמו שנאמר (בראשית יא א) 'ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים', וכפי שתרגם שם התרגום יונתן ב"ע 'והיה כל ארעא לישן חד וממלל חד, ועיטא חדא בלישן קודשא הוו ממללין, דאתבריא ביה עלמא מן שריא'. לאחר מכן התקלקל העולם בחטא דור הפלגה, ונפוצו לשבעים לשון, אך אברהם אבינו חזר וסיפר בלשון הקודש. מאידך אברהם אבינו היה 'אב המון גויים' (בראשית יז ה), ובכך הוא היה שורש לגויים, וכמו שאמרו (ירושלמי ביכורים פ"א ה"ד) תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם 'כי אב המון גוים נתתיך', לשעבר היית אב לארם ועכשיו מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים'.

תרגום של קלקול ותרגום שאין בו ירידה
'תרגום' מלשון 'ת-גר', דהיינו שהוא מדרגה ממוצעת שבין לשון הקודש לשבעים לשון, וכשם שהגרים הם ממוצעים בין ישראל לאומות. כשאברהם אבינו נעשה אב לגרים, אזי בכך ניתן לתרגם את התורה, ועדיין לא יחשיך העולם. אולם כאשר מתרגמים את התורה ללא הממוצע שבתרגום, והופכים אותה ללשון יוונית, אזי העולם מחשיך ג' ימים, ובכך נעשה התרגום דקלקול.

על לשון יוונית נאמר (בראשית ט כז) 'יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם' ודרשו בגמרא

(ע' שר"ע אר"ח תרע"א ס"ז), אולם זו לשון הגמרא, על אף שניתן לפרש שמאחר שהתרמודיים עדיין בשוק למכור עצים מוכח שיש מי שיקנה אותם מהם, ועל כן ודאי שעדיין ישנם ישראלים בשוק]. לעומת זאת גם בפורים ישנה מצות פרסום הנס, ושם אמרו בגמרא (מגילה יד.) 'קרייתא זו הלילא', שפרסום הנס שבמגילה הוא על ידי קריאת המגילה, ולכן אמרו (שם ה.) שיש מצוה לקרות את המגילה ברוב עם בעשרה. קריאת המגילה נעשית בפרסום, אולם הפרסום הוא לישראל. לעומת זאת הדלקת נרות חנוכה בפרסום, יכולה להיעשות כלפי אומות העולם. טעם הדבר הוא, שגר חנוכה בא לפרסם את מדרגת ה'נר' שהוא הממוצע בין מדרגת אור התורה למדרגת יוון, להמציא את מדרגת ה'גרים' שבין מדרגת ישראל למדרגת שבעים אומות.

תורת אהרן 'אוהב שלום ורודף שלום'
ישנן שני מדרגות במסירת התורה, וכפי שהתבאר במשנה באבות (פ"א מ"א, ומ"ב), מצד אחד 'משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים' וכו', ומצד שני 'הלל אומר הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. מצד אחד 'משה אמת ותורתו אמת', וכמו שאמרו בגמרא (סנהדרין ו:) 'משה היה אומר 'יקוב הדין את ההר', אבל אהרן 'אוהב שלום ורודף שלום'. מצד מדרגת ה'אמת' אומות העולם לא יכולים להצטרף לקבלת התורה, שהרי כל מה שלא בבחינת 'משה אמת ותורתו אמת' הרי הוא בכלל 'והן בדאין' (ע"פ ב"ב עד.). ורק בבחינת 'שלום' ניתן לצרף את בני האומות לקבלת התורה. במידת השלום כלולים הדברים שהתירו חז"ל מפני דרכי שלום, כמו שאמרו (תוספתא גיטין פ"ג ה"ג) 'מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום', ועוד. היינו

והם הם שעשו את העגל. והלא אם הערב רב היו מתגיירים כפי הרצוי, אזי הם היו נעשים במדרגת התרגום שהוא התפשטות אור התורה לשבעים לשון. אולם מאחר שהערב רב פגמו, אזי נעשו 'קשים גרים לישראל כספחת' (מלשון הגמרא יבמות מז:), ובכך הם אינם ממוצעים בין ישראל לאומות, אלא הם מבקשים ליצור מדרגה חדשה במקום תורת משה. ובכך חטא אהרן שהרי תכליתו הייתה להיות הנר הממוצע שדרכו מתפשט אור התורה בדרך של 'נהר', ובעגל החטאו הערב רב, ופרצו למקום אחר, ונעשה כתרגום התורה ליוונית, שהחשיך את העולם ג' ימים.

הזכרנו את דברי המדרש (בר"ב ד) "וחושך" זה גלות יוון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל', והבאנו את דברי רש"י שהטעם שגזרו לכתוב דווקא על קרן השור, כדי להזכיר להם את חטא העגל שהיה בתבנית שור. ומעתה התבאר ששורש הפגם שבחטא העגל היה החושך - ההתנתקות ממקור האור לדרך אחרת, שהיא גרמה שיחשך העולם. לעומת זאת נקודת התיקון של אהרן להיות 'מיטיב את הנרות' דהיינו לתקן את נקודת המיצוע שבין האור לבין הנר על ידי הנהר המתפשט.

פרסום הנס של חנוכה לאומות, ובפורים לישראל

מצות הדלקת נרות חנוכה היא כדי לפרסם את הנס, וזמן הדלקתה 'משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק' (שבת כא:), ושיעור זמן תכלה רגל הוא 'עד דכליא ריגלא דתרמודאי' דהיינו עד שתכלה רגלם של התרמודיים שהם בני אומה אחת (ע"פ רש"י שם). נמצא שמצות פרסום הנס היא גם כלפי אומות העולם ולא רק כלפי ישראל [אמנם נחלקו בזה הפוסקים

ועל אף שממתן תורה לא יתכן שישראל ימיר את דתו, אולם הם הפכו את עצמם לצורה של יוונים, כפי שמצאנו בגמרא (סוכה נו:): 'מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים'. נמצא שיוון הם היו בחינת שלום של קלקול, והתיקון שלעומתם הוא בהיפוך הצורה הזו, להעמיד את מדרגת אור הגרים, שהוא בצורת הנר הממצע את האור. שורש הקלקול של גלות יון היה בחטא העגל, ששם הערב רב עשו את העגל 'וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב' (תהלים קו כ), ובכך הם הפילו את מדרגת כלל ישראל למדרגת 'כתבו לכם על קרן השור אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל', בכך הם נמשכו אחרי הערב רב והמירו את כבודם.

שינוי האמת מפני השלום

בבחינת 'תורת משה' אזי אין יניקה לאומות בתורה, שהרי תורת משה אמת, ו'יקוב הדין את ההר', ולא ניתן להמירה בשום אופן, ולכן מבחינת תורת משה אחר חטא העגל לא היה לישראל תקומה. לעומת זאת בבחינת תורת אהרן 'אוהב שלום ורודף שלום', אזי 'מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום' (יבמות סה:), וזו נקודת ה'חכמה' ביחס ל'תורה'.

אמרו חז"ל (איכה רבה ב יג) 'אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמן וכו', יש תורה בגוים אל תאמן', וזו היא 'חכמת יוון'. והכוונה היא, מקור היניקה של חכמת יוון היא במה שמותר לשנות מן האמת מפני דרכי שלום, ולכן חכמה בגויים תאמן, לעומת זאת התורה היא תורת אמת, ואותה לא ניתן לשנות בכי הוא זה, ולכן תורה בגויים אל תאמן. נמצא שמקור היניקה של אומות העולם במדרגת התורה היא 'בחכמת התורה' ולא בתורה עצמה, וזו היא מדרגתו של אהרן הכהן, ששורשו שלום שבו ניתן לשנות מהאמת מפני דרכי שלום.

שיש בחינה של צירוף גויים לכלל ישראל כשהדבר הוא לתועלת. וגם כשבאים לפתוח במלחמה אמרה התורה (דברים כ י) 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום'.

הארת אהרן גם כלפי שאר האומות

נמצא שמדרגתו של אהרן שהוא 'אוהב שלום', אין הארתו רק כלפי ישראל, אלא גם כלפי האומות. וזו היא מדרגת נר חנוכה, וכמו שאמרו בגמרא (שבת כג:): 'אמר רבא פשיטא לי, נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו', ובפשטות הכוונה היא ששלום בית דוחה את מצות נר חנוכה. אולם לפי מה שהתבאר, נמצא שמהות נר חנוכה היא במדרגת אהרן הכהן, והוא היה אוהב שלום ורודף שלום. ואם כן אם יהיה נר חנוכה אך הוא יגרום חוסר בשלום הבית, אזי חסר בעצם מצות ההדלקה, ולכן שלום ביתו עדיף. במדרגת שלום מצרפים את ישראל עם הגרים, ועל ידיהם גם מצטרפים אומות העולם. באותו המקום שפגמו הערב רב, ב'כתבו על קרן השור אין לנו חלק ונחלה', שם מתקנים על ידי צירוף הגרים והאומות, להאיר את העולם באור התורה, ולצרפם למדרגת ישראל.

ישראל מומר במתיוונים

בבחינת התיקון, גוי נעשה ישראל על ידי המדרגה שנקראת 'גרים', בבחינת הקלקול ישראל נעשה מעיין גוי כמה שהוא נעשה מומר. מי שהוזכר בו לשון זו של 'ישראל מומר', היה עשוי הרשע (קידושין יח:). והנה כבר אמרו רבותינו ש'עשו' בגמטריא 'שלום' (ראה בעל הטורים בראשית כה כה בשם מס' כלה), אולם השלום הנפול שמתגלה בעשוי הוא בהפיכת ישראל לגוי, להמיר את הישראל לאומה אחרת.

המציאות הזו שישראל המירו את דתם הייתה בימי החשמונאים, ששם היו מתיוונים.

חכמת השלום נעלמת

החכמה הגלויה היא חכמת האמת, כשלעומתה חכמת השלום היא חכמה נעלמת, מאחר שהיא מאפשרת גם דברים הנראים לא אמיתיים. חכמה זו נקראת 'אמת ואמונה', דהיינו שהיא אכן אמיתית אך האמת הזו נסתרת. על חכמה זו אמר איוב (כח יב) 'והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה', כלומר שמקומה וכלליה אינם ידועים. וזהו שורש הנס של חנוכה, שמצאו כד שמן חתום בחותמו של כהן גדול, שהרי 'כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל', אך חכמת פך השמן הטהור, היא החכמה שנותרה עומדת בטהרתה.

אמרו חז"ל (ב"ב כה:): 'אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום', דהיינו המנורה היא סימן לחכמה. וכן אמרו עוד (מנחות פה:): שיואב שלח לקחת לו אשה מתקוע, וביארו בגמרא ש'מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בה', נמצא שהשמן הוא סימן החכמה. וכשמצאו את החכמה הזו בחנוכה, בדמות פך שמן טהור, והוא היה חתום בחותמו של הכהן הגדול, אזי מציאתם הייתה 'חכמה סתומה', חתומה בחותם בתוך חותם. דהיינו שמלבד חכמת האמת שהייתה בו, הייתה בו חתימה נוספת של חותם השלום. וכשם ששמירת יין מפני הגויים יש לשמרם בחותם בתוך חותם כדי שלא ינסכוהו (ראה ע"ז לא.), כן הם כשרצו לשמור את טהרת השמן שמרוהו בצורה זו.

דין אמת ביחס לדין אמת לאמיתו

אמרו חז"ל (אדר"נ פ"ב) 'מפני מה בכו ישראל את אהרן שלשים יום מפני שדן אהרן דין אמת לאמתו, וההבדל שבין 'דין אמת' ל'דין אמת לאמיתו', הוא שבדין זה לא אומרים 'קוב הדין את ההר' אלא מוסיפים בו את נקודת השלום.

וכפי שמבארת שם הברייתא, שלא היה אומר לאיש שסרח או לאשה סרחת, אלא מעמידם על האמת בדרך של שלום, וזו היא אמת לאמיתיה של תורה.

דהיינו שהשלום גנוז בתוך האמת, ובכך יוצא הדין באמת שלימה יותר. זו היא מעלת 'חתום בחותמו של כהן גדול', וזהו שורש יסוד נס חנוכה. פך השמן שנמצא היה במידה הראויה לדלוק רק יום אחד, ונעשה בו נס והספיק לשמונה ימים. יסוד נס זה יובן מעתה לפי מה שהתבאר. הרי יסוד ההארה של הכהן הגדול הוא בציץ שעל מצחו, ומשם יוצאת ההארה של הכהן הגדול. אולם משם ההארה משתלשלת ל'תומיך ואורך לאיש חסידך' דהיינו 'אורים ותומים' שמאירים את דבריהם. במדרגת הציץ החכמה היא אחת, אך כשהיא משתלשלת למדרגת שמונת הבגדים, היא מתרחבת כנחל לשמונה חלקים. אור הציצית מרחיב את התכלת לשמונה חוטים, לכן ותכלת ללא תכלית וגבול כפי שהתבאר. זהו השורש של נס פך השמן, ובכך הוא הספיק לשמונה ימים.

מחלוקת מצויה ב'מקום' דווקא

נאמר בכתוב (שמות כה מ) 'וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר', וביארו חז"ל (מנחות כט.) שהתקשה משה רבינו בעשיית המנורה, וירדה מנורה של אש מהשמיים ומשה עשה כמותה. אולם בגילוי נס פך השמן מכוחו של אהרן, אזי הנס נעשה מכוחו של השלום, ובכך אין מלחמות ומחלוקות.

וביאור הדברים, מלחמה נוצרה מחמת ריב על גבולות, והדוגמא לכך היא מלחמתו של קין בהבל, וכפי שאמרו במדרש (בר"ר כב ז) שחלקו ביניהם את העולם, זה נטל קרקעות וזה נטל מטלטלין, ומשם התפתחה המחלוקת ביניהם. וכן מריבתם של יעקב ועשיו התחילה

הדלקת נר חנוכה בכל מקום כי אין לו מקום

בבית המקדש הדליקו את המנורה בתוך ההיכל, אולם נר חנוכה 'מניחו על פתח ביתו מבחוץ' (שבת כא:). ואמנם אמרו רבותינו שהטעם בזה הוא כדי שתתפשט ההארה הפנימית לבחוץ. אולם מעתה לפי מה שהתבאר, הרי שורש ההארה שמתגלה בבית המקדש הוא במנורה, הפך החתום הוא מגלה את מדרגת אהרן הכהן שהיא מדרגת 'ארון אינו מהמידה' שאין בו מחלוקת, ומעתה לא יתכן לחייב את ההדלקה במקום, בבית, משום שלא יתכן להגביל את מקום ההדלקה למקום מסוים, אחר שמהות הנס שבו הוא מחמת היותו 'אינו מהמידה', ולכן צורת ואופן ההדלקה היא מבחוץ. מהות זו של דבר שאין לו מקום היא מציאותו של ה' יתברך, 'שהוא מקום עולמו ואין העולם מקומו' (שוח"ט ז י), ונאמר (שמות כ כא) 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך', וכשורצים לפרסם את התפשטות האור, אזי אין לפרסום זה מקום, ולכן מדליקים בפתח מבחוץ. אילו הדלקת נר חנוכה היה מעשה שבא להזכיר את מקום הנס, אזי לא יתכן שהייתה מצות הדלקה במקום שהוא מחוץ לבית המקדש, דווקא מציאות זו שמדליקים בכל מקום, היא הנותנת שמצות הדלקת נר חנוכה באה לפרסם, שהתפשטות האור אין לה מקום, וזה משום שהיא מ'מקום ארון אינו מהמידה', ממקומו של עולם, ולכן כל מקום ראוי להדלקת נרות חנוכה.

סילוק אורו של ה' בבריאת העולם וגילוי בהדלקת נר חנוכה

בבריאת העולם כל העולם היה מלא באורו של ה' יתברך, וכדי לברוא את העולם סילק ה' את אורו, ובמקום הסילוק נברא העולם. נר חנוכה מחזיר את העולם להיות מקומו של

כשרבו על נחלת שתי עולמות (ראה תנדב"א זוט' פר' יט). במצות מלחמה אמרה התורה (דברים כ י) 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום', ופותחים תחילה בשלום, ורק אם לא תענה לשלום אזי באה המלחמה. השלום הוא המתנגד למלחמה, המלחמה היא בדרך כלל על מקום.

מקום ארון אינו מהמידה

המקום שבו לא תתכן המלחמה הוא בית קודש הקדשים, שהרי 'מקום ארון אינו מהמידה' (מגילה י:), לארון עצמו לא היה מקום, ומעתה לא תתכן בו מחלוקת. 'ארון' רומז ל'אהרן', ומקומו של אהרן הכהן הוא מקום ארון שאינו מהמידה, ולכן אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום, ובו לא תתכן המלחמה והמחלוקת. ולכן נס פך השמן מתגלה מכוחו של אהרן הכהן, הוא המצרף את האור הנר והנהר, הוא מצרף את שלמות האור והתפשטותו, ולכן חלקו הוא בית קודש הקדשים, כי שם 'לוחות ושברי לוחות מונחים' (ברכות ה:), אצלו גם השלימות וגם התפשטותה נמצאים יחד. 'שברי לוחות' נעשו מתוך ירידת התרגום לשבעים לשון, שהרי סיבת שבירת הלוחות הייתה התערבותם של הערב רב בישראל, וירידתם ללא התפשטות למעשה העגל, ובמה שהם חסרו את האמצעי שבו יוכלו לקבל אף הם את התורה, על כן נעשה העגל שגרם לשבירת הלוחות. מאחר ששברי הלוחות הללו מונחים אף הם בארון, והארון הוא מקום השלום שהרי 'מקום ארון אינו מהמידה', נמצא שהשברים המצויים בתוכו אינם ברי מחלוקת, שהרי כל מחלוקת נובעת מהמידה, ומאחר שמקום ארון אינו מהמידה אזי השברים שנוצרו מחמת המחלוקת מתאחים לאחד.

הנחל.

אין גבול לאור נר חנוכה

אור זה אינו מוגבל למקום שבו הוא מאיר, אלא טבעו הוא שהוא אינו מוגבל, ובכך הוא מתפשט כנהר, והתפשטות זו היא תורת השלום של אהרן הכהן, 'אור' 'נר' ו'נהר' הרמוזים בשמו, אוהב שלום ורודף שלום. סילוק חטא העגל - 'כתבו לכם על קרן השור אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל', הוא הניצחון של בית חשמונאי, ובניצחון זה הוחזר האור שהסתלק בחטא העגל, וזו שלימות ההארה שעליה אנו מתפללים 'אור חדש על ציון תאיר', שיאיר בשלימות על כל העולם, וידעו הכל שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.

אורו יתברך שמו, כי הוא חוזר ומאיר את הארת העולם באורו של ה' יתברך. ולכן מקום הדלקה אינו מהמידה, ויכולים להדליק נר חנוכה בכל מקום. אור זה הוא אור השלום, מאחר שאין לו מקום, ומעתה הוא אינו בר מחלוקת, והארה זו בכוחה לצרף את כל החלקים לאחד, וזו היא הארה של שלום. אור זה נקרא 'האור הגנוז', שהוא אור אין סוף הממלא את הכל, שהוא אורו של הקב"ה שסילקו לצדדים כדי לברוא את העולם, והוא האור המתגלה חזרה בהדלקת נרות חנוכה.

נר חנוכה בחינת נחל

בהדלקת נרות חנוכה לשון הברכה היא 'להדליק נר חנוכה', ובטעם הדבר כתבו המקובלים שהוא ראשי תיבות נח"ל. ההבדל שבין 'נחל' ל'נהר' הוא שהתפשטות הנחל זו בחינת שמונה. 'נחל' אותיות ל-נח. ו'נ-ח' זה התוספת על שבע פעמים שבע שזה מספר החמישים כידוע ומוסיפים עליו שמונה, וזו מדרגת השמונה שהתבארה בהדלקת נר חנוכה, הרמוזה במצות הציצית, ובהדלקת שמונה נרות. התפשטות הנחל היא התפשטות לשמונה, לעומת התפשטות הנהר שהיא אינה מוגבלת. נס חנוכה שבו התפשט האור של נר שמספיק ליום אחד שדלק שמונה ימים, הוא בחינת שמונה, ולכן רומזים בו את התפשטות

חנוכה 077 אהרן תש"פ
מספר שיעור בקול הלשון 1132490

אוצר האותיות מסירת התורה במדריגת אהרן הכהן

שהיא דרך אהרן הכהן ולא דרך משה רבינו. ועל אף שהתפרש בגמרא (עירובין נד:) שסדר מסירת התורה על ידי משה לאחר שקיבלה מפי הגבורה, היה באופן ששנה תחילה את הדברים לאזני אהרן, ולאחר מכן לבניו של אהרן, ולאחר מכן לזקנים, ואהרן היה לומד מפי משה ד' פעמים כל הלכה והלכה, אבל בסדר מסירת התורה מדור לדור, הצורה הייתה שמוסר התורה היה משה רבינו, וכן כל שוני המשניות עד להלל נאמרו בדרך של איש מפי איש עד משה רבינו, וצריך להבין מה היא צורת המסירה המחודשת הזו שמלמדנו הלל הזקן.

מסירת התורה חסרה כשאינה בדרך של תלמיד מפי הרב

עוד התחדש בדברי הלל, שישנה יכולת לקבל תורה גם מפי רב שכבר אינו בין החיים, ובעומק זהו החסרון שעליו דיבר אבטליון במשנה הקודמת, 'חכמים הזהירו בדבריכם וכו' וישתו התלמידים הבאים אחרים', שלכאורה כוונת אבטליון, שאתם תהיו במצב שלא תוכלו להעמיד את הדברים על דיוקם, והתלמידים ישתו את הדברים באופן שגוי וימותו. ומעתה סדר מסירת התורה הזה הוא חסר במה שהוא אינו נמסר בדרך של תלמיד מפי רבו, ובוודאי שחסר את 'והיו עיניך רואות את מוריך' שזו המעלה שיראה התלמיד את הרב בשעה שהוא מקבל ממנו את דברי התורה (ראה הוריות יב.), ואף על פי כן אמר הלל 'הוי מתלמידי של אהרן'. עוד התחדש כאן, שמסירת התורה הייתה על ידי משה שקיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', שכבר התבאר לעיל שכל קבלת התורה היא מכוחו של משה, וכל מה שעתיד

בימי הלל רבו תלמידים שלא שימשו כל צרכן

אמרו במשנה (אבות פ"א מ"ב) 'הלל ושמאי קבלו מהם, הלל אומר, הוי מתלמידי של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', כלומר הלל ושמאי היו בתקופת הזוגות, והם היו תלמידיהם של שמעיה ואבטליון שהוזכרו במשניות הקודמות, ומעתה הם קבלו מהם את הנשיאות, והמשנה מביאה את המאמרים שהיו הלל ושמאי אומרים. בגמרא (סנהדרין פח:) מובא שבימי הלל ושמאי רבו תלמידים שלא שימשו כל צרכן, ומחמת כן רבו מחלוקות בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות. ומעתה מה שאמר אבטליון במשנה הקודמת (משנה יא) 'חכמים הזהירו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו ונמצא שם שמים מתחלל', התקיים בדור שלאחריו, ששם נמצאו תלמידים שלא שימשו כל צרכם, ורבתה המחלוקת בישראל.

חידושו של הלל - מסירת התורה בדרכו של אהרן הכהן

משניות אבות מלמדים על דרך מסירת התורה, 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע' וכו' (פ"א מ"א), כלומר, כל מסירת התורה עד לדור הזוגות היה על ידי תלמידיו של משה רבינו שהעבירו את התורה מדור לדור. ונמצא אם כן שכל מלמדי התורה עד להלל היו בעצם מוסרי תורת משה רבינו, ונחשבים תלמידי של משה. והנה במשנה זו בא הלל ומלמדנו, 'הוי מתלמידי של אהרן', דהיינו, דרך מסירת תורה מחודשת,

בשמעיה ואבטליון הסתיים דור של 'נמצא שם שמים מתחלל', ובהלל מתחיל דור התיקון, והוא על ידי ה'הילול' שבהלל הזקן. אהרן הכהן הוא ההופך את ה'חילול' ל'הילול', וזה מה שאומר הלל 'הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', ומבואר בדבריו שיש פנים חדשות לגילוי התורה, והוא דרך של אהרן שהיא הדרך של הילול, ונבאר.

שני בחינות בקבלת התורה - סרסור וכפיית ההר

במתן תורה משה בא לבני ישראל והציע להם לקבל את התורה, (כתוב (שמות יט ז-ח) 'ויבא משה ויקרא לזקני העם וגו'. ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי העם אל ה', דהיינו שמשה היה סרסור להוריד את התורה עבור בני ישראל (ראה שמו"ר ג ה ועוד). מאידך אמרו בגמרא (שבת פח.) 'מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם', דהיינו שמסירת התורה לא הייתה תלויה בדעתם של ישראל. נמצא אם כן שהיו שתי בחינות בקבלת התורה - לדעת ישראל, ושלא לדעתם. שורש מתן תורה שתלוי במשה רבינו שהוא היה הסרסור, הוא מתן תורה של 'נעשה ונשמע', דהיינו רק לדעתם של ישראל. מאידך יש מתן תורה נוסף שהוא בחינת 'כפיית גיגית'.

הכלי שבמידת השלום

אהרן הכהן מגלה 'קירוב לתורה' על ידי 'אוהב שלום ורודף שלום'. 'שלום' מוגדר בפי חז"ל כ'כלי', כפי שאמרו במשנה (עוקצין פ"ג מ"ב) 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעזמו יתן ה' יברך את עמו בשלום'. והתבאר במשנה שני דברים, האחד שהשלום מוגדר ככלי, ומאידך שבו הקב"ה נתן לישראל

תלמיד ותיק לחדש הכל נמסר למשה מסיני (ראה ויק"ר כב א), ולכן התורה נקראת על שמו, ככתוב (מלאכי ג כב) 'זכרו תורת משה עבדי'. כנגד זה בא הלל ומחדש - 'הוי מתלמידיו של אהרן'.

משה בשורש 'חלל'

כבר הזכרנו לעיל שמשה ר"ת מ'שה ש'ת ה'בל. והנה הבל נעשה 'חלל' בהריגת קין, לעומת זאת שת הוליד את אנוש, ונאמר בו (בראשית ד כו) 'אז ה'וחלל' לקרא בשם ה' וגם בו נזכר שורש חלל. וכן היה במשה רבינו, שהרי מיתתו הייתה תלויה ב'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים' (במדבר לא ב), דהיינו ב'חללים' של מדין. לעומת זאת משה רבינו קודם מיתתו אומר לבני ישראל 'כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתון' (דברים לא כט), ואזהרתו זו היא בדיוק מה שהזהיר אבטליון (לעיל משנה יא) 'וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל', הרי שהזהיר את ישראל שלא יהיה מציאות של שם שמים מתחלל אחרי מותו. ונמצא שגילוי של משה בכל שלשת חלקיו הוא בשורש 'חלל'. משה רבינו מגלה את המילה 'אמת', שהרי משה אמת ותורתו אמת, אולם אם חס ושלוש תאבד האל"ף [הרומזת לאלופו של עולם] שב'אמת', אזי נמצא שם שמים מתחלל, כי ה'אמת' נהפכת ל'מת', שהוא 'חלל' באדמה.

חלל מלשון חליל והלל

מאידך, על הכתוב (דברים כ ו) 'ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו', מפרש הרמב"ן 'שלא באה השנה הרביעית, כי המנהג בכרם בבוא תבואתו שיחולו שם וילכו בו בחלילים'. והתבאר מלשוננו שהתיקון של 'חילול' הוא 'הילול', כי החילול הופך לחליל שבו מהללים את ה' נותן הפירות. והן הן הדברים שהרי 'הלל' הוא התנא של משנתנו האומר להפוך את החלול שבשורש משה, ל'הילול' של הלל.

הראשון מיעט את האדם והביא מציאות של מיתה בבחינת חלל לעולם.

מאידיך אמרו (שבת קמו.) 'בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן'. והתבאר שהפגם שנוצר בחטא אדם הראשון שהוא בבחינת 'חלל' תוקן במתן תורה. וזו היא שדרשו (שמו"ר לב א) על הכתוב 'חרות על הלוחות' (שמות לב טז) 'חירות ממלאך המוות'. התיקון הזה נעשה על ידי 'כפה עליהם את ההר כגיגית', שכנגד 'ותשת עליי כפך' שנעשה באדם הראשון, וזו היא בחינת מתן תורה של אהרן הכהן. הפנים של אותה התורה נקראת 'שלוש', לעומת פני תורת משה שנקראת 'אמת'. וזהו שסיימו שם במשנה במסכת דרך ארץ (פרק השלוש ה"ג) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש' (תהלים יט ח), כי תמימה הוא 'תם' שב'אמת', זו היא שלימות של תורת משה תמימה, לעומת שלימות תורת אהרן 'שלוש'.

חללות בכהונה

בדומה למציאות המיתה שנקראת 'חלל', ישנה מציאות נוספת שהיא כהן שנתחלל מהכהונה שאף הוא נקרא בשם 'חלל'. ובשורש הדבר, הכהן שהיה קדוש כשמוסרת קדושתו מזרעו אזי הם נקראים חללים, כשם שהחיות כשהיא מוסרת מהאדם הוא נקרא חלל. כפי שכבר התבאר, שחסרון אות אלף (אלופו של עולם) מ'אמת' גורם ל'מת', וזה בבחינת תורת אמת שבתורת משה רבינו.

תורת אהרן מהותה היא שלום, והיא באה לתקן את 'ונמצא שם שמים מתחלל' שבמשנה הקודמת. במציאות זו הכהונה באה להפוך את ה'חליל' ל'חליל', וזו בחינת תורת אהרן הכהן, וזו תכלית שבט הכהונה. ולכן כאשר כהן מסיר עצמו מקדושת אהרן, הרי בכך הוא יורד ממדרגת חליל וחוזר למדרגת חליל, וסרה ממנו מדרגת הכהונה, ומעתה הוא

את התורה, שהרי הכתוב שהמשנה מביאה הוא הכתוב שנאמר במתן תורה, וכפי ששנינו במסכת דרך ארץ (פרק השלוש ה"ג) 'אמר רבי יהושע גדול הוא השלום, שבשעה שעמדו ישראל ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (שמות כד ז), שמח בהם הקדוש ברוך הוא ונתן להם תורתו וברכם בשלום, שנאמר (תהלים שם) 'ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום', ונאמר (שם יט ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', ע"כ. מאחר שהשלום הוא 'כלי' מחזיק ברכה ובו ניתנה התורה, מעתה אומר הלל 'אוהב שלום ומקרבן לתורה', כי על ידי השלום ניתנה תורה. וזו היא צורת האחיזה בתורה של אהרן הכהן, שהרי הוא היה אוהב שלום ורודף שלום.

אהרן בשלום ומשה באמת

התבאר אם כן, שמידתו של אהרן הכהן הייתה מידת השלום, ובה הוא היה מקרב את הבריות לתורה. לעומתו משה רבינו שמידתו אמת, שהרי 'משה אמת ותורתו אמת והן בדאין' (תנחומא קרח יא). זו היא צורת הקירוב לתורה של משה, ובכך הוא מוסרה ליהושע ויהושע לזקנים עד לאנשי כנסת הגדולה. אבל הלל שאומר 'הוי מתלמידיו של אהרן', הופך את החילול שבמשה להילול, ומגלה פנים של קבלת התורה באופן אחר, מדין 'כלי מחזיק ברכה', וזהו השלום של תורה, ובבחינת 'כפה עליהם הר כגיגית', כופה עליו את הכלי.

תיקון זוהמת הנחש במתן תורה

לאדם הראשון נאמר (בראשית ב יז) 'ביום אכלך ממנו מות תמות', ובמה שאכל מעץ הדעת נקנסה עליו מיתה. הקלקול של חטא אדם הראשון היה בבחינת 'חלל', שבכך נקנסה מיתה על האדם. ואמרו בגמרא (חגיגה יב.) 'וכיון שסרח הניח הקדוש ברוך הוא ידיו עליו ומיעטו, שנאמר (תהלים קלט ה) 'אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה''. כלומר, חטא אדם

מלחמת חמשת המלכים, אולם רק מזמן לידת יצחק התגלה עיקר גילוי הכהונה שקיבל אברהם, כי רק מאז הכהונה נעשתה נחלת כנסת ישראל, ולא כהונת יחידים כפי שהייתה עד אברהם. כהונה זו בחינתה 'שלוש', משום שקבלתה לאברהם נעשתה רק לאחר שאברהם סיים את מלחמת המלכים, שזו הייתה המלחמה הראשונה בעולם. כתוצאה ממלחמה זו אברהם התפלל (בראשית טו ב) 'מה תתן לי ואנכי הולך ערירי', כלומר 'ומה תועלת בכל אשר תתן לי' (ע"פ רש"י שם פסוק ג), ועל זה הבטיח לו הקב"ה 'אשר יצא ממעיך הוא יירשך' (שם פסוק ג). נמצא אם כן שההבטחה בלידת יצחק באה רק לאחר שנעשה אברהם 'כהן', שזה היה רק לאחר שסיים את המלחמה. לעומת זאת בכל מאה שנותיו הראשונות, הזמן היה עת מלחמה, ויורשו היה 'אליעזר' עבדו.

ההבדל שבין כהונה שבכורה לכהונה של שבט הכהונה

ק' שנים אלו, רומזים למיעוטו של אדם הראשון. שהרי לאחר שנתחלל באכילת עץ הדעת עמד הקב"ה ומיעטו, כמבואר בגמרא (חגיגה יב.), שמתחילה 'מסוף העולם ועד סופו היה', ומיעטו הקב"ה והעמידו על מאה אמה. ולמדו זאת מהכתוב (תהלים קלט ה) 'אחור וקדם צרתי ותשת עלי כפף'. מאה אמות אלו הם כנגד מאה שנים של אברהם, שחי בעת מלחמה. אדם הראשון חטא כי חוה הביאה לו מפרי העץ, נמצא שהעזר כנגדו הוא שהחטיא אותו, ומחמת כן נקנסה מיתה לאדם ונעשה חלל. אצל אברהם אבינו בשנות המלחמה, אליעזר עבדו שהוא העזר כנגדו, היה יורד ונלחם עמו, וכמו שאמרו חז"ל (נדרים לב.) על הכתוב (שם יד יד) 'וירק את חניכיו לידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות', ש'אליעזר' הוא שחשבונו שמו הוא 'שלוש מאות ושמונה עשר'.

נמצא שבמאה שנים שאברהם היה במלחמה, שהיא בחינת 'כנגדו', מלחמה פנים מול פנים,

נעשה 'חלל'. אולם עדיין יש להבין מדוע דרשו חז"ל (מכות יב.) את ברכת משה ללוי (דברים לג יא) 'ברך ה' חילו' שאפילו חללים שבו תרצה, דהיינו שחלל שעבד בבית המקדש אין עבודתו נפסלת, הלא כפי שהתבאר, חללות היא הפסד מעלת הכהונה, ומדוע עבודתו כשירה.

תחילת הכהונה והשתלשלותה לאברהם אבינו

וביאור הדברים הוא, שורש שבט הכהונה התחיל באהרן הכהן, אולם כבר קדמו לו כהנים, כמו שמצאנו במכירת הבכורה על ידי עשיו ליזעקב, שהתבאר שם שהמכירה הייתה על הכהונה (ראה רש"י בראשית כה לא ד"ה בכרתך), וכן קודם אהרן הייתה עבודה בבכורות (ראה רש"י במדבר ג יב ד"ה מתוך), וכן מצאנו באברהם אבינו שבתחילה הכהונה הייתה ביד שם בן נח, ככתוב (בראשית יד יח) 'ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון', והקב"ה הוציאו משם ונתנה לאברהם משום שהקדים את ברכת אברהם לברכת ה' (ראה נדרים לב.).

וברור שעונונו של שם במה שהקדים לברך את אברהם לברכת ה' היא בחינת 'שם שמים מתחלל', וזה מה שעשה את אברהם אבינו לכהן. אברהם אבינו עצמו הלך לבית עולמו כשהוא בן קצ"ה שנים, ורק כשהיה בן ק' נולד יצחק, ונמצא שעיקר ימיו של אברהם היו ע"ה שנים, כמו שאומר הבעל הטורים, וזה משום שקודם לידת יצחק היה אברהם חסר בעיקרו, שהרי לא היה יכול להעמיד זרע, והוא היה חסר מבחינת קומת כנסת ישראל שצריכה לצאת מחלציו. 'כהן' בגימטריא ע"ה, וזה כמנין עיקר שנותיו של אברהם אבינו, כי רק מלידת יצחק נוצר עומק הגילוי של הכהונה שהיה באברהם.

הכהונה התחילה רק לאחר שסיים את המלחמות

זמן כהונתו של אברהם התחיל מיד לאחר

צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע, חלילה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט', ותפילתו היא בזכות 'אולי יש חמישים צדיקים' (שם פסוק כד), [הרומז לנו"ן מתהפכת, כפי שעושים בפרשת 'ויהי בנסוע' נו"ן הפוכה בתחילתה ובסופה, כידוע]. ופירשו בגמרא (ע"ז ד. הובא ברש"י שם) 'חלילה לך, חולין הוא לך'. מכוח תפילתו של אברהם אבינו ניצל לוט מההפיכה, והצלתו של לוט היא שהולידה את מואב שמהם יצא דוד המלך. וכמו שאמרו במדרש (בר"ר מא ד) על הכתוב (תהלים פא כא) "מצאתי דוד עבדי היכן מצאתיו בסדום". כלומר הצלת לוט היא יצרה את המציאות של דוד מלכא משיחא.

הצלת לוט כתוצאה מתפילתו של אברהם

וביאור הדברים, הרי הצלת לוט הייתה מכח תפילת 'חלילה לך וגו' להמית צדיק עם רשע', ככתוב (בראשית יט כט) 'ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה', והתבאר בחז"ל שתפילתו של אברהם הועילה להציל את לוט, מאחר שאברהם מסר נפשו להצילו במלחמת המלכים. נמצא שכאשר סדום נהפכת, אזי יש בכך תיקון ל'חלילה לך', שהרי תפילתו של אברהם אכן התקבלה וניצלו לוט ובנותיו. כתוצאה מתיקון זה נוצר הנצר למלך המשיח, ותיקון ה'חלילה לך' המציא מציאות חדשה של מלכות בית דוד.

על ימות המשיח נאמר (ישעיה יא ו) 'וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירביץ', וכן נאמר (שם ב ד) 'וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה', דהיינו שתקופה זו תהיה תקופה של שלום, ונמצא שמשחיה שהוא מכניע את קליפת עשיו, שהיא המתנגדת ל'שלום' שהרי 'עשו' בגמטריא 'שלום' (ראה בעל הטורים בראשית כה כה בשם מס' כלה), הוא יוצר מציאות חדשה של 'תורת שלום'.

אזי אליעזר שהיה 'עזרו' הוא היה יורש אותו. ובכך הוא נגד אדם הראשון שהתמעט למאה אמה, והעזר כנגדו החטיא אותו. לעומת זאת כשנתכהן אברהם הוצרך שיבוא יורש אחר, ולכן נתבשר בלידת יצחק.

ההבדל שבין כהונה שבכורה לכהונה של שבט הכהונה היא, שבשבט הכהונה בן של כהן הוא יורש את הכהונה, ואילו בכורה אין הכרח שבנו של הכהן יהיה כהן אחריו. זהו שקובל אברהם, 'והנה בן ביתי יורש אתי' (שם טו ג), ועל כך משיב לו הקב"ה 'לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך' (שם פסוק ד).

תיקונו של אליעזר עבד אברהם

אליעזר אלי - עזר, מתקן את בחינת חטאה של חוה, ותפקידו לתקן את ה'כנגדו' ולגלות את ה'עזר'. כשאליעזר מציג את עצמו לפני לבן ובתואל הוא אומר 'עבד אברהם אנכי' (שם כד לד), מעין בחינת עזר כנגדו, שהרי קללת האשה הייתה 'והוא ימשול בך' (שם ג טז), ואליעזר מדגיש 'אנכי', כלומר תיקנתי את המשילות הזו, ומעתה אני עבד תחת אברהם.

וביאור הדברים הוא, כשם שחטא עץ הדעת גרם חילול, כך מצאנו גם בנח שגרם חילול, ככתוב (שם ט כ) 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם', ואמרו חז"ל (ילקוט נח סא) 'ויחל נח איש האדמה', אמר ליה הקדוש ברוך הוא לנח, לא היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין, כמאן דאמר אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה לעולם אלא יין'. תוצאת החילול של אדם הראשון היה 'והוא ימשול בך', כמבואר. תוצאת החילול של נח הייתה 'ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו' (בראשית ט כה).

תיקון החילול ביד אברהם

תיקון החילול נעשה בידי אברהם, שהרי כאשר אברהם התפלל לפני הפיכת סדום נאמר (שם יח כה) 'חלילה לך מעשת כדבר הזה להמית

של אהרן בארון הברית, ומצאנו שהיו שתי ארונות, אחד שהיה מונח בקודש הקדשים ובו הלוחות, והשני שהיה יוצא עמהם למלחמה. וזו בדיקת החלוקה שהתבארה כבר, חלק המלחמה רומז לגילוי של מלחמת המלכים של אברהם אבינו, ולעומתו ארון שבקודש הקדשים הוא הארון של תורת אהרן, אוהב שלום ורודף שלום. נמצא אם כן שתורת אהרן היא מצויה בחלל שבכלי.

בלוחות יש מציאות של חלל

על הלוחות עצמן נאמר (שמות לב טו) 'לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים', וכששיבר משה את הלוחות אמרו חז"ל (פסחים פז:) 'לוחות נשברו ואותיות פורחות', וכן פירש רש"י את הכתוב (שמות לח ז) 'נכבד לוחות' חלול.

נמצא אם כן שבשעת שבירת הלוחות, אזי מקום האותיות של התורה שבתורת משה, נעשה למקום 'חלל', שהרי האותיות היו כתובים משני עבריהם, וכאשר האותיות פורחות נותר חלל. נמצא שהתורה שבאה לתקן את ה'חלל' שבחטא אדם הראשון, מועילה לתקן כל עוד האותיות כתובים משני עבריהם, אולם אם האותיות פורחות, אזי מתגלה החלל חזרה. וזהו מה שאמרה תורה (דברים כא א) 'כי ימצא חלל באדמה', מלשון מציאה, נמצא מה שהיה מוסתר קודם לכן על ידי האותיות, שהרי 'חרות על הלוחות' היא 'חירות ממלאך המוות' (שמו"ר לב א), וזה חוזר ומתגלה כאשר האותיות פורחות. ולכן מובן מה שהבאנו ש'משה' רבינו הוא ר"ת משה שת והבל, כי משה מתגלה בחללי מדיין, שת מתגלה באנוש - שבימיו הוחל לקרוא בשם ה', והבל נעשה חלל באדמה. וזה משום שהחללות אצל משה קיימת, אך היא סתומה באותיות החקוקות בלוחות.

עגל מלשון עיגול כפויה כגיגית

תורה זו היא תורתו של אהרן הכהן, 'אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', לעומת תורת משה שהיא תורת 'אמת'. כשחטאו ישראל בעגל, נאמר (שמות לב ב) 'ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב', כלומר שבאו ישראל בטענה לאהרן 'כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו' (שם פסוק א). וכשם שהתגלה במעשה העגל צד הקלקול של אהרן, התגלה גם צד עליון נוסף כנגדו, שהרי חטא זה נקרא חטא ה'עגל', מלשון 'עיגול', ובכך הוא רומז לכלי עגול שיש לו תוך וחלל.

עיגול זה הוא העיגול שנרמז גם ב'כפה עליהם הר כגיגית', וזו היא תורת השלום שמתגלה על ידי אהרן הכהן, וזו דרכו ב'מקרבן לתורה'. ולכן תורתו של משיח היא תורתו של אהרן הכהן, שהיא תורה שבבחינת 'עיגול' כפויה כגיגית, אך היא התיקון של החילול שבימות משיח שנעשה על ידי תפילת 'חלילה לך'. מאחר שתורה זו היא תורת שלום, אזי כפיית הגיגית מגלה שה'חלל' שבכלי מתהפך, וכשם שה'חלילה לך' התהפך בהפיכת סדום והוא יצר את הצלת לוט ומציאת דוד המלך, כן כפיית ההר כגיגית מגלה את תורתו של אהרן הכהן, ומגלה את התיקון שבמעשה ה'עגל'.

מקום הלוחות והלוחות עצמן

בית המקדש הוא מקום משכן התורה, שם בתוך הארון נמצאים הלוחות. מקום הלוחות נחלק לשני חלקים, הלוחות עצמן, ומקום הלוחות שהוא ארון הברית. משה רבינו שורשו וכוחו הוא 'לוחות העדות' לעומת זאת אהרן הכהן שורשו וכוחו הוא 'ארון הברית', שהוא הכלי שלתוכו הכניסו את הלוחות. לכן כשחטאו ישראל היה בכוחו של משה לשבר את הלוחות, כי זה חלק תורת משה, 'שתי לוחות אבנים הוריד בידו'. לעומת זאת חלקו

אהרן מגלה את הכלי המצרף את שבתוכו לאחד

לעומת זאת אהרן הכהן מגלה את הכלי, ובשביל שהוא יחשב כלי צריך שיהיה בו בית קיבול, שאם לא כן הוא 'פשוטי כלי' ואינו נחשב כלי. נמצא שמה שעושה את הכלי להיחשב כלי הוא בית הקיבול שהוא החלל שבתוכו. הכלי הוא גם מה שתוחם את החלל משני צידיו, שבכך הוא מתקן את החלל על ידי הכלי. מלאכתו של אהרן ברדיפת השלום מפורשת בדברי חז"ל (אדר"נ פ"ב, הובא ברש"י ורע"ב כאן) שנעשתה בשתי דרכים, או שהיה נותן שלום אפילו לרשעים והיו הרשעים סוברים שהוא יודע מה שבתוכם, ומחמת כן היו נמנעים מלחטוא (ראה פ"י המשנה להרמב"ם כאן), או שכשהיה רואה שני אנשים ניצים זה עם זה, היה אומר לאחד אני יודע שבלב חברך הוא אוהבך, וכן היה אומר לשני, וכך היה משכין שלום ביניהם. נמצא שדרכו של אהרן להשכין שלום הייתה להשתמש בחלל לבו של האדם, ולהכניס לשם יראה לה' או אהבה לזולתו, ועל ידי כך להשיבו מעוון או להשכין שלום ביניהם.

הצלה מיצר הרע היא הצלה ממוות שבמידת חלל

כשאהרן השיב את ישראל מעוון, הוא גם בזה קיים את ביטול ה'חלל', שהרי בלב ישנם שני חללים כמו שאמרו בגמרא (חולין מב.) 'ניקב הלב לבית חללו', ובחללים הללו יושב היצר הטוב מימין, והיצר הרע יושב כנגדו משמאל. על כך אמר דוד המלך (תהלים קט כב) 'ולבי חלל בקרבי', וכפי שדרשו על כך חז"ל (ב"ב יז.) שלא שלט בו יצר הרע, וכן אמרו במדרש (ילקוט בראשית לח) שיצר הרע 'רובץ על מפתחי הלב'. והרי 'הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות' (ב"ב טז.).

ומעתה היצר הרע היושב בחלל הוא הממית את האדם, ועל ידי שאהרן היה מציל את ישראל מהחטא, בכך הוא גם היה מצילם

ממלאך המוות ומהחללות. דרך המעשים של אהרן הייתה במה שהיה מגלה כלפי חוץ מה שבפנימיות כל אחד, ובכך הוא היה מסיר את החללות והופך את האדם למציאות של מלא.

ולכן ברכת משה ללוי הייתה (דברים לג יא) 'ברך ה' חילו', שאפילו חללים שבו ירצה, משום שעבודתו של שבט הכהונה הייתה לגלות כלפי חוץ את התוך המלא, ולהפוך את החלל להיות כלי, ובכך אפילו חללים שבו תרצה. 'כלי' ראשי תיבות כ'הן ל'וי י'שראל, אך חידושו של אהרן היה להפוך את החלל לכלי קיבול.

הוציא הקב"ה את אברהם מחללו של עולם

כשנולד אברהם אבינו הוא לא היה יכול להוליד, ככתוב (בראשית טו ג) 'ויאמר אברהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי', ותשובת ה' אליו הייתה 'ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים' (שם פסוק ה) ופירש שם רש"י (ד"ה ויוצא) 'דבר אחר, הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים'.

בפשטות כוונת רש"י היא שאמר לו אתה מעל הטבע. אולם מעתה ביאור הדברים מתפרש בעומק נוסף, שמאחר ואינך יכול להוליד בנים אזי אתה חשוב כמת, וכן אם שרה אין לה בית ולד היא חשובה כמת, וזה החלל שסבר אברהם שיש בו ובשרה. בא הקב"ה והוציאו מחללו של עולם, והראה לו שיש מציאות שהחלל הופך להיות כלי קיבול, שהוציאו מחללו של עולם, והכניסו למציאות של חללו של כלי. מציאות זו היא המציאות שגילה אהרן הכהן בדרכו, לגלות את החלל ולהופכו לבית קיבול. וזה מה שאמרנו בתחילה, שעיקר שנותיו של אברהם היו ע"ה שנים, שהן בגמטריא 'כהן', כי מכח חידושו של אהרן הכהן התחדשה האפשרות שהחלל שבאברהם יהפוך למציאות של כלי, ויוליד את יצחק.

עקידת יצחק היא הקרבן הראשון בכהונת אברהם

עקידת יצחק זהו הקרבן הראשון שהוקרב בהר המוריה, ושם נאמר (בראשית כב ז-ח) 'ויאמר יצחק אל אברהם וגו' הנה האש והעצים ואיה השה לעלה. ויאמר אברהם אלהים יְרָאָה לו השה לעלה בני, וכן נאמר שם (פסוק יד) 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יְרָאָה אשר יאמר היום בהר ה' יְרָאָה'. ואמרו במדרש (בר"ר נו ד) שעל שאלת יצחק 'איה השה' השיב לו אברהם "אלהים יראה לו השה" בני ואם לאו אתה השה לעולה בני'.

'שה' ראשי תיבות 'שמאי' ו'הלל', ותחילת תקופת שמאי והלל היא במשנתנו, ואמר לו אברהם שישנן שתי בחינות בקורבנות, בחינת שמאי ובחינת הלל. וביאור הדברים הוא, שמאי הוא משורש של משה, והלל הוא בחינת תיקון של חילול, והוא בחינת אהרן הכהן. 'אהרן' אותיות 'נראה', וזה משום שבעבודת אהרן התגלה מה שאברהם העמיד כעתיד להתגלות, דהיינו אמירתו של אברהם 'אלהים יְרָאָה לו', התקיימה בפועל בעבודתו של אהרן - 'נראה'.

מריבתו עם ישמעאל הוציאה את יצחק מחללו של עולם

עקידת יצחק תכליתה היא גם כן כדי להוציא את יצחק מחללו של עולם. העמדתו לעולה על גבי המזבח הייתה לאותה התכלית שלשמה הקב"ה הוציא את אברהם מחללו של עולם, דהיינו להוציאו מחללות של מיתה שדבקה בו, ולהעלותו לעולה. וטעם הדבר מבואר במדרש (בר"ר נה ד), וזה לשונו: יצחק וישמעאל היו מדיינים זה עם זה, זה אומר אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה וזה אומר חביב אני ממך שנמלתי לח' ימים, אמר ליה ישמעאל אני חביב ממך למה שהיה ספק בידי למחות ולא מחיתי, באותה שעה אמר יצחק הלואי היה

נגלה עלי הקדוש ברוך הוא ואומר לי שאחתוך אחד מאיברי ולא אעכב, מיד 'והאלהים נסה את אברהם' (בראשית כב א), ע"כ.

אולם ברש"י מבואר (שם כא י) שמריבתו של ישמעאל עם יצחק הייתה 'יוצאים בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים', וכו'. נמצא שעקידתו של יצחק הייתה מחמת מריבתו עם ישמעאל, והמריבה הייתה שרוצה להורגו. ואם כן עקידת יצחק היא שהוציאה את יצחק מכלל חלל של מיתה, למקום שלמעלה מחללו של עולם.

בעבודת אברהם לא הייתה חללות של מיתה

מאחר שמידת אהרן לתקן את חללות המיתה, מעתה כשאמר הקב"ה לאברהם להעלות את יצחק על גבי המזבח, ולא ציווהו לשחטו, אזי נמצא שאברהם היה כהן המעלה את העולה למעלה מחללו של עולם, ומאידך אין בעבודתו חללות של מיתה. מאחר שאברהם קיבל את הכהונה מ'שם בן נח', אזי בעקידה נעשתה עבודת עקידת יצחק מדין הכהונה שבו, וכאשר הוא לוקח את האש ואת המאכלת, אזי הוא מוציא את יצחק מחללו של עולם, כי גם הוא וגם יצחק התכוונו להעלות עולה לפני ה'. ובכך נעשית מלאכת אברהם על ידי יצחק ומלאכת יצחק על ידי אברהם, והתקיים בהם 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם' (מלאכי ג כד).

קירוב אבות לבנים במידת השלום

ובכך מתגלה מידת השלום, שהרי במידת השלום מצאנו שתי בחינות במעשהו של אהרן. האחת, עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמיים, בבחינת 'מקרבן לתורה', וזה כשהיה נותן שלום לרשעים ובכך מונען מלחטוא, וכן בהקרבת הקרבנות שהשלמים הם מלשון עושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמיים.

מיתת נדב ואביהוא בבחינת קרבן אב ובן
 אהרן הכהן זכה בחלק הכהונה שהיה תחילה בחלקו של אברהם אבינו, ומאידך מידתו היא מידת השלום, 'אוהב שלום ורודף שלום'. תחילת כיהונו של אהרן היה במשכן בשמיני למילואים. גם כיהונו של אהרן היה בדרך של 'העלהו לעולה', שהרי בשמיני למילואים מתו נדב ואביהוא, ככתוב (ויקרא י ב) 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'". טעם הדבר כפי שאמר משה לאהרן 'יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך' (רש"י ויקרא י ג).

עוד התבאר בחז"ל (עירובין ב.) שבית המקדש קרוי משכן וכן המשכן קרוי מקדש. נמצא, שקדושת בית המקדש התחילה בעקידת יצחק, וזו מיתת הבן על ידי האב, וכן המשכן התקדש במיתת הבנים על ידי האב, במיתתם של נדב ואביהוא.

הכהונה משווה את האב לבנו

'כהן' - 'כ-הן'. 'הן' בגמטריא 'אב בן'. מאחר והכהונה משווה בין האב לבן, וכפי שמצאנו במעשה העקידה 'וילכו שניהם יחדיו' (בראשית כב ו), 'ולא חסכת את בנך את יחידך ממני' (שם פסוק יב), התחברו אהדדי. אולם בעקידה היתה רק העלאה אך לא הייתה הקרבה בפועל, לעומת זאת אצל אהרן התקיים גם 'העלהו' וגם 'שחטו לעולה'. 'שיועד הייתי שיתקדש הבית במיודעיו', ובכך נעשו הבנים כלולים בכהונת האב, וזו היא מעלת הכהונה.

מיתתם של נדב ואביהוא מחברת את כהונת אהרן הכהן עם כהונתו של אברהם אבינו, וכשם שלאחר העקידה נעשה שלום בין יצחק לאברהם, כן אצל אהרן בתחילת עבודת הכהונה בפועל, במשכן, שהוא בא לתקן את משכא דחויא, ולכן בפועל בניו עולים בסערה השמיימה, וכפי שהיה באליהו שלאחר שנתכהן

ומצד שני אהרן היה עושה שלום בין אדם לחברו, בין איש לאשתו, ובין אב לבנו ובין בן לאביו, ובבחינה זו הוא היה משיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. והנה במלאכי לפני הכתוב 'והשיב לב אבות', נאמר (שם פסוק כג) 'הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא', והרי 'אליהו הוא פנחס' (זהר ח"ב קצ.), ועליו נאמר 'הנני נותן לו את בריתי שלום' (במדבר כה יב), וברכת השלום שנאמרה בו היא במה שנתכהן (זבחים קא:), ולכן הוא יהיה מי ששייב לב אבות על בנים לעתיד לבוא.

מידתו של אליהו כמידת אברהם במלחמה ובכהונה

עלייתו של אליהו לשמים הייתה באש, ככתוב (מלכים ב' יא) 'והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים', עצם עלייתו לשמים זה השלמת מעשה עקידת יצחק, שהרי ה' ציוה את אברהם 'והעלהו שם לעולה' (בראשית כב ב), ובפועל מציאות זו הייתה באליהו שעלה לשמים.

מעשה העקידה בא לאחר מלחמת חמשת המלכים, כשלאחריו אברהם נעשה כהן, אולם מעשה הכהונה הראשון של אברהם היה בעקידת יצחק, שם הוא מעלה את יצחק לעולה. נמצא אם כן שבירושלים נעשה אברהם אבינו כהן בפועל, ולכן נקראת ירושלים מלשון 'ירא שלם', כי שם התגלתה יראתו השלמה. גם בפנחס לאחר שנלחם בקנאות בזמרי בן סלוא, זכה וקיבל את ברית ה' שנקראת 'ברית שלום', אולם גילוי הכהונה בעומק התגלה בעלייתו באש השמיימה, שבזה הוא משלים את עקידת יצחק. תפקידו של אליהו לעתיד לבוא יהיה להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות, וזהו הגילוי העמוק שנעשה במעשה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו.

עלה בסערה.

מסירת התורה של צירוף כלי

מסירת התורה על ידי משה, נעשתה באופן של השתלשלות, דור אחר דור, 'משה קיבל ומסרה' וכו'. לעומת זאת מסירת התורה אצל תלמידיו של אהרן הכהן נעשתה באופן של 'כלי מצרפם', כוחו של הכלי לצרף איננה בדרך של מסירה מדור לדור, אלא בדרך של 'כפה עליהם הר כגיגית', שכל המקבלים שווים במידת הקיבול. זו היא מידת ה'כלי מחזיק ברכה' שבמידת השלום, שהכלי מצרפם יחד.

בצד הקלקול מידה זו גרמה את חטא העגל, וכבר הזכנו ש'עגל' מלשון 'עיגול', בעיגול אין התחלה ואין סוף, וכן אין עליון ואין תחתון, אין מקבל ומוסר, אלא כולם שווים בו. ולעתיד לבוא 'עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן' (תענית לא.).

'מחול' מלשון 'מחול הכרמים' שהוא עיגול, באופן זה כולם שווים. בחטא העגל עיגול זה היה בחנת קלקול, אולם לעתיד לבוא מחמת הקיווי שיהיה, אזי ישווה שם קטון וגדול, ובנקודת האמצע 'הקב"ה יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו זה ה' קיווינו לו'.

בסדר הדורות אהרן קודם למשה

מידתו זו של משה רבינו, היא שגרמה שיאמר בתחילת שליחותו לקב"ה 'שלח נא ביד תשלח' (שמות ד יג), שאם מסירת התורה היא בדרך של השתלשלות מדור לדור, אזי אהרן גדול ממנו והוא צריך להיות קודם לו. תשובתו של הקב"ה הייתה 'וראך ושמח בלבבו' (שם פסוק יד), וזה משום שהוא משווה גדול וקטן יחד, על ידי ביטול ה'חלל שבלב', ושמח 'בלבו' דווקא, החלל הופך להיות 'חליל' 'הילול' ו'מחול'.

צורת מסירת התורה בדרכו של אהרן

ומעתה תתבאר משנתנו, 'הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. והתבאר שעד משנה זו תפסו כולם את אופן מסירת התורה של 'משה קיבל תורה ומסרה', תורה זו מסתיימת במשנה הקודמת 'ונמצא שם שמיים מתחלל'. במשנתנו הלל מציג את מסירת התורה בדרכו של אהרן הכהן, 'אוהב שלום ורודף שלום', ובכך 'מקרבן לתורה'.

אולם יקשה, כיצד יתכן שעד הלל אין לאהרן תלמידים, ומעתה יתחילו להיות לו תלמידים, והרי חסר ברצף המסירה. אולם כפי שכבר התבאר, שדרכו של אהרן היא דרך ה'מחול', דרך ה'כלי' שמצרף את כלל הנמצאים בתוכו לאחד, ובכך גם תלמידים שלא קיבלו מפיו של אהרן תורה, עדיין יכולים להיחשב כהולכים בדרכו. בדרכו של משה, אם שלשלת מסירת התורה תיקטע, אזי 'נמצא שם שמיים מתחלל', לעומת זאת בדרכו של אהרן ה'כלי מצרפן', ומעתה גם כעת ניתן להיחשב תלמידו של אהרן, גם כשחסר את שלשלת מסירת התורה מפיו.

שני אופנים בצירוף כלי מלמעלה

ומתחתיו

צירוף כלי יכול להיעשות בשני אופנים, האחד הוא על ידי קיבול כלי, שמכניסים שני דברים לכלי אחד והכלי מצרפם. ומאידך ניתן לצרף על ידי 'כפיית כלי', שכשכופים כלי על שני דברים יחד, אזי הכלי מצרפן. ההבדל הוא, שצירוף כלי באופן הראשון, הכלי הוא תחת הדברים שמצטרפים בו, לעומת כפיית כלי, שבו הכלי הוא מעל הדברים שמצטרפים תחתיו, וכך מתגלה שהכלי הוא מעל הכל, הוא העליון והכל כפופים תחתיו.

זהו הכלי שבו נכנסו ישראל לברית התורה

תלמידי הלל לא שמשו כל צרכן

הזכרנו את דברי הגמרא (סנהדרין פח:):
 'משרכו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן, רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות', כלומר היו תלמידים שהתרחקו ממסורת הדורות, ונחלשה בימיהם מסורת קבלת התורה מפי רב לתלמיד, והוכרח הלל לחדש שיש אפשרות להצטרף לתורה באופן של כלי מצרפן. כשחוזרים ומקבלים את התורה בצירוף כלי, אזי שוב מקבלים את התורה שנמסרה מפי משה ליהושע ומפיו לזקנים וכו'. זה הוא ביאור דברי המדרש (ויק"ר כב א) 'מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולן נאמרו למשה בסיני'.

והרי חידושו של התלמיד הותיק הוא 'חידוש', שבהכרח הוא לא קיבל את החידוש הזה מפי רבו, שאם לא כן אין הדבר חידוש בעבורו, ואמרו במדרש שגם זה חלק ממסירת התורה של משה רבינו. בהכרח ביאור המדרש הוא, שהתלמיד הצטרף לתורה על ידי חידושו, בדרך שאינה בקבלה מפי רב לתלמיד, אלא בדרך של צירוף כלי. צירוף הכלי מחזיר את אותו התלמיד עם חידושו ל'משה קיבל תורה מסיני', שהרי גם חידושו נמסר למשה מסיני.

במחול שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים הוא יושב ביניהם בגן עדן, התבאר שהמחול הוא העיגול של כלי מצרפם, אולם התוצאה של המחול הוא שכל אחד מראה באצבעו 'זה ה', דהיינו שהמחול מחברם יחד להכרה בתורת משה.

השלום שבחיבורו של אהרן שייך לכל כלל ישראל

אם כן, כשהלל אומר 'הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבת לתורה', הוא מקרב לתורת משה רבינו. ומעתה מה שאמרו במשנה (עוקצין

במעמד הר סיני, כש'כפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית', שכפייה זו נעשה על ידי הקב"ה דייקא, והכלי הוא מעל הכפופים תחתיו. זהו גם הכלי שלעתיד לבוא יעשה הקב"ה ב'מחול לצדיקים, שם יתגלה הקיווי שהיה לצדיקים, שבכל דור ודור יהיה ניתן להצטרף לצירוף הכלי של התורה.

אהרן מחזירם לתורת משה

אין כוונת הדברים לומר שתורתו של אהרן מבטלת או מפקיעה ח"ו את אופן מסירת התורה שלמד משה, שהיא דרך מסירה מפי רב לתלמיד.

אלא ביאור הדברים הוא, הרי נאמר (שמות ו כז) 'הוא משה ואהרן', ונאמר 'הוא אהרן ומשה', וזה משום ש'הוקשו משה ואהרן זה לזה' (ספרי זוט' יט ב). מעתה כשבא הלל ולימד במשנה 'הוי מתלמידי של אהרן', בא ללמדנו שגם אם יקרה מקרה ש'ישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל', כפי ששנינו במשנה הקודמת, עדין יש אפשרות לחזור לתורת משה, וזה באופן של להיות מתלמידי של אהרן הכהן.

והדברים מדויקים בלשון המשנה שאמרו 'התלמידים הבאים אחריכם', וזה לא באופן של מפי רב לתלמיד, אלא הם יבואו כשכבר לא יהיה ניתן לקבלה בדרך זו וירצו גם הם לקבלה. וכדי שלא יהיה שם שמים מתחלל, יש ליצור עבורם אופן של חיבור לתורה שאינו בדרך של מפי הרב לתלמיד. וחידוש הלל שיש אפשרות להצטרף לתורה בדרך של כלי מצרפן, ובכך המצטרף יכול לקבל מעתה את תורת משה, גם כשאין ביכולתו לקבלה מפי רב לתלמיד. וזהו שאמרה המשנה 'אוהב את הבריות ומקרבת לתורה', שתכלית הקירוב הזה מגיעו לבסוף לקירוב לתורה - לארון העדות הרמוז בשמו של אהרן, ובכך הארון מצרפו גם כן ללוחות העדות שמסר משה.

(דברים לד ח) 'ויבכו בני ישראל את משה', ולא נאמר 'כל', משום שאהרן חידש את האפשרות של כל ישראל להצטרף ולהתחבר לתורתו של משה רבינו.

פ"ג מי"ב) 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט יא) 'ה' עוז לעזמו יתן ה' יברך את עזמו בשלום', אין הכוונה שיש בזה תורה חדשה שנקרא 'שלום', אלא השלום מחברם ומאחדם לתורת משה רבינו. כי גם מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש, אף על פי שלא שמעה מפי רבו, כבר נמסר למשה מפי הגבורה. כי בעומק הדברים הוא אכן קיבל את הדברים ממשה רבינו, על ידי הצירוף של הכלי, של 'ומקרבן לתורה'.

כוח החיבור של כלל ישראל היה ביד אהרן, שהרי בארון נאמר (במדבר כ כט) 'ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל', ואילו במשה נאמר

פרקי אבות 125 פרק א משנה יב
אהרן כלי שלום
מספר שיעור בקול הלשון 1131886

אוצר האותיות אוהב את הבריות

אלוקים ליפת וישכון באהלי שם" (בראשית ט, כז), ואמרו חז"ל (מגילה ט:): ש"יפיותו של יפת" שוכנת בתוך אהלי שם, הכל הוא מכח 'מקרבן לתורה' שנאמר ביחס לאהרן. כידוע, הכהונה היתה של שם בן נח (נדריס לב:), וממנה ירש אותה אברהם אבינו והורשה לבניו, עד שלבסוף יצאה בפועל אצל אהרן הכהן. מלכי צדק היה 'מלך שלם', דהיינו שמלך על מקום השלום, והוא ירושלים, וממנה נשתלשל הכהונה שמידתה 'אוהב שלום ורודף שלום'.

כח הצירוף של יפת לשם מכוחו של אהרן

זהו עומק הגילוי של 'אוהב את הבריות'. דוקא משום שנאמר שיפיותו של יפת תהיה באהלי שם, הרי שכשירשים את הכהונה משם, יורשים אותה יחד עם האפשרות של כניסת יופיו של יפת אל תוך זרעו של שם. ומכח מציאות זו של בני יפת שזוכים להתקרב אל תוך 'אהלי שם', היה בית המקדש שבזמן הורדוס מפואר ומיוחד ביופיו (כ"ב ד).

זאת ועוד, כיוון ששורש הכהונה הוא בשם, הרי שיש כח ליפת גם להיכנס בצורה של קלקול אל מקום המקדש, והיינו מה שפרצו י"ג פרצות בחיל (מידות ב, ג), ושיקצו את המזבח (יומא טז:). גם כח ההשחתה והקלקול של בני יפת הוא מחמת אותה בחינה של 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'.

שורש האחיזה של יפת הוא מהאחיזה בשמלה

והנה, כשנח השתכר ויתגל בתוך אהלה - לקחו שם ויפת את השמלה אחורנית וכיסו את אביהם, ו"עדות אביהם לא ראו" (בראשית ט, כג). מכח מעשה זה זכה שם לציצית, וגם גילוי

מידתו של משה וכנגדה מידתו של אהרן "הלל אומר: הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות א, יב). מידתו של אהרן הכהן היא 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. דוק ותשכח שלא נקטה המשנה בלשון 'אוהב את ישראל', אלא 'אוהב את הבריות', ויש לעמוד על עומקם של דברים.

לעומת אהרן הכהן, מידתו של משה רבינו היא 'יקוב הדין את ההר', שהרי "משה אמת ותורתו אמת" (ב"ב עה:). אמרו חז"ל (שבת פט:): "וא"ר יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו משה אין שלום בעריך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו א"ל היה לך לעזרני מיד אמר לו) במדבר יד, יז (ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת".

אצל משה רבינו 'אין שלום בעירו', שהרי מידתו היא 'אמת'. אצל הקב"ה נאמר 'עושה שלום במרומיו', אולם כשמשה רבינו מוריד את התורה לכלל ישראל הרי שהיא 'תורת אמת'. אהרן הכהן הוא ה'אוהב שלום', וזו מידה שהיא היפך המידה של משה רבינו, שהרי הר סיני נקרא בשמו משום ש"משם ירדה שנאה לאוה"ע" (שבת פט:). ובתוספת דקדוק - 'דרכי שלום' של אהרן הכהן כוללת גם דרכי שלום ביחס לאוה"ע, היפך השנאה שירדה מסיני.

הכח המיוחד של אהרן הוא שנאמר במשנה 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. אהרן הכהן לא מקרב רק את עם ישראל לתורה, אלא את כל מי שנכלל בשם 'בריות', דהיינו גם אוה"ע. בחינת 'שלום' המיוחדת לאהרן היא השורש הדק שמכוחו יכולים בני אוה"ע להיכנס אל תוך גדרי ישראל וגדרי התורה. כשנאמר "יפת

חטא העגל, שקרה משום ש"זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" (שמות לב, א). מחמת חטא זה ביקש משה רבינו 'מחני נא מספרך', ובגלל בקשה זו לא נזכר שמו בפרשת תצוה. לעומת זאת - בגלל שכלל ישראל 'לא ידענו מה היה לו' הם ביקשו מאהרן שיעשה להם את העגל. נמצא שהעגל בא בנקודה של סילוק משה וגילוי אהרן. מחמת אותה היפרדות שבין משה לאהרן נוצרה האפשרות שיון יגזרו 'כתבו לכם על קרן השור'.

כבר התבאר לעיל שכוחם של יון לגעת בכנסת ישראל הוא משום 'אוהב את הבריות' של אהרן הכהן. יון הם 'חכמה דקליפה', והאפשרות שלהם לינוק מהתורה הוא מכוח ה'מקרבן לתורה'. אם היו דנים מצד ה'יקוב הדין את ההר' של משה רבינו - לא היתה ליון אחיזה בכלל ישראל, וממילא כנגד אותו כוח יניקה שמגיע מחמתו, הובטחה לו גם הישועה מיון שנתגלתה בהדלקת הנרות. דוק ותשכח כי בשם 'אהרן' מופיע 'נר', וכל עניינו האחיזה של אור"ע, והכנעת אותה האחיזה גופא.

האחיזה של יון מכח החזרת התורה על כל אור"ע

ידועים דברי הגמרא (שבת פח:) שבשעה שעלה משה רבינו למרום לקבל את התורה, אמרו המלאכים "תנה הודך על השמים" (תהלים ח, ב). משה רבינו השיב להם תשובה, וזכה להוריד את התורה לעם ישראל, וכידוע (אבות א, א) "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'". עוד לפני הקטרוג וההתנגדות של המלאכים, חזר הקב"ה על כל אור"ע ושאלם אם הם רוצים לקבל את התורה, וכל אומה ואומה שאלה 'מה כתיב בה' (ילקוט ש"ר רמז תתקנא). השייכות של יון לתורה מתחילה במה שהקב"ה סבב על כל אומה ואומה, ונתן להם אפשרות לשייכות עם התורה. כל האומות אמרו 'אי אפשר' ולא רצו לקחת שייכות בחכמה, אך אצל יון נשארה אהבת החכמה, שהתגלתה כ'חכמה

מעלה זו בא לידי ביטוי בבני ישראל, מתוך כלליות בני שם, ויפת יזכה לקבורה במלחמת גוג ומגוג, ותהיה קבורתו בארץ ישראל. המעשה מחמתו זכה יפת לברכת 'יפת אלוקים ליפת' הוא המעשה הזה, שלקח יחד עם שם את השמלה, וכיסה את נח אביו. מחמת אותו המעשה - זוכה שם בציצית שיש לה ד' כנפות, וזוכה יפת שאוחז באותן ד' הכנפות (של השמלה) לקבורה. הרי לפנינו ששם ויפת אחוזים באותו הבגד ובאותן הכנפות, ומחמת כך יש ליפת כח לשעבד את כלל ישראל ולהגלותו, עד שצריך לבקש "וקבץ נידחנו מארבע כנפות הארץ". הכח של בני יפת לפזר את כלל ישראל לד' כנפות היא מאותה אחיזה משותפת בשמלה. כשם שיש לאור"ע כח להיכנס לביהמ"ק על ידי אהרן, שקיבל את כוחו מאברהם אבינו, ואברהם אבינו נטלו משם, הרי שגם כח הפיזור הוא כפי כוחו של יפת, שאוחז בד' הכנפות של השמלה. כשד' הכנפות של יפת מצטרפות לד' הכנפות של שם, ומתגלות בצד הקדושה, נעשים חוטים של ציצית.

האחיזה של אור"ע היא בהסתלקות משה

אמנם, אפשר להוסיף בזה רובד נוסף. ידועים דברי הרמב"ן (במדבר ח, ב) שאהרן הכהן לא השתתף בחנוכה המזבח, לא הוא ולא שבטו, וחלשה דעתו. וניחמו הקב"ה בהדלקת נרות המנורה ונרות חנוכה. כידוע (עיי' בעה"ט שמות כח), בפרשת תצוה לא נזכר שמו של משה רבינו, משום שאמר "מחני נא מספרך אשר כתבת" (שמות לב, לב). פשוט, כי לא בכדי הדלקת המנורה לדורות התחדשה בפרשה בה לא נזכר שמו של משה רבינו. דוקא הסתלקותו של משה רבינו, היא שיכולה להביא לכלל הדלקה לדורות, וכדלקמן.

אחת מגזירות היוונים היתה "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל" (בר"ד ב, ד). רש"י (שם) פירש ש'קרן השור' היא כנגד

פרי החג". יש להבין מה השייכות בין פרי החג לנרות חנוכה, שכן פשוט שב"ש לא חיפשו איזה שהוא 'פוחת והולך' בתורה לומר שהוא הדין גם לחנוכה.

חז"ל (פסיקתא קלז.) ביארו שעניין 'פוחת והולך' שבפרי החג הוא שהפרים הם כנגד אוה"ע, שהולכים ומתמעטים, ומי שנשאר למעשה הוא עם ישראל, שהוא כנגד שמיני עצרת. לפי זה, כשנרות חנוכה 'פוחתים והולכים' מתגלה בחינה של 'עם לבדד ישכון', היפך בחינת 'פת אלוקים ליפת', והוא ישכון באהלי שם.

ברכת נח ליפת נתנה אפשרות לאוה"ע להיכנס אל תוך עם ישראל ולשכון ב'אהלי שם'. נרות חנוכה שהולכים ופוחתים מותירים את כלל ישראל לבדו, בלי אותה אחיזה של יפת. סוף הגילוי ושיאו הוא ב'זאת חנוכה', בו מדליקים נר אחד בלבד, והוא כנגד 'גוי אחד בארץ', ובזה מתגלה האור האמיתי של מידתו של אהרן הכהן.

כל זמן שמשה ואהרן קיימים, מתקיימת בחינת 'האמת והשלום אהבו'. הצירוף של אמת ושלום מביא לכך שהאמת 'שומרת' על השלום, וממילא 'יקוב הדין את ההר', שהשלום יהיה בצורתו הנכונה. אולם כש'זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', ונשארת מידת השלום בלי השמירה של האמת - יש מקום אחיזה לאוה"ע. פרי החג הם כנגד ע' האומות כולן, ולא כנגד יון בלבד. אולם ליון יש כח להצטרף לכלל ישראל משום 'פת אלוקים ליפת' ובפרט דרך השתלשלות הכהונה משם בן נח לאברהם, ומשם לאהרן הכהן.

הערב רב כשורש השייכות של יון יש פנים נוספות לצירוף של יון לכלל ישראל. כשעם ישראל יצא ממצרים "וגם ערב רב עלה איתם" (שמות יב, לח). הערב רב ביקש להצטרף

דטומאה', דהיינו חכמה חיצונית ללא שייכות לחכמה הפנימית. התנגדות המלאכים מגיעה מאותו המקום שבו נותרה אחיזה לאוה"ע. היתה התנגדות למטה, וממנה נולדה התנגדות למעלה, וזוהי נקודת האחיזה של יון בחכמה ובתורה.

והנה, עם ישראל נצטווה לכתוב את התורה "באר היטב" (דברים כז, ח), והיינו לכותבה בשבעים לשון (סוטה לו.). אחת הלשונות שתורגמה התורה היא יוונית, וזהו שורש התרגום שעשו היוונים לתורה בימי תלמי המלך, והיה העולם חושך ג' ימים (בה"ג סי' יח ממגילת תענית). הכח לתרגם את התורה מושרש בעליונים בהתנגדות המלאכים, ובתחתונים במה שהחזיר הקב"ה את התורה על האומות, וביותר בתרגום התורה ליוונית. לשאר הלשונות אין שייכות עם התורה, אולם יון היא הלשון עליה נאמר 'פת אלוקים ליפת', ולכן יש ליוונית קיום בתרגום התורה.

תרגום התורה מכח חטא העגל

ובעומק, הכח לתרגם את התורה נעוץ בחטא העגל. חז"ל אמרו (שהש"ר א, ד) שמתחילה לא היתה שולטת שכיחה בתורה, ורק לאחר חטא העגל נוצרה מציאות שבה לומדים תורה ומשכחים אותה. אם כן, האפשרות "להשכיחם תורתך" נעוצה בחטא העגל, שהרי אם לא היו חוטאים - לא היה שייך להשכיחם את התורה. כמבואר בתורה - אהרן הכהן הוא שעשה את העגל, וכאמור לעיל - מידתו של אהרן 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה' יחד עם הסתלקותו של משה רבינו, היא המקום בו יש אחיזה ויניקה ליון בתוך מדרגת התורה.

מחלוקת ב"ה וב"ש וביאור 'הולך ופוחת' ידועה מחלוקת ב"ה וב"ש אם 'מוסיף והולך' או 'פוחת והולך' (שבת כא:). לשיטת ב"ש שהוא 'פוחת והולך' נאמר בגמרא שהטעם "כנגד

מבואר שמלחמת יון באה משום הצירוף של עשו-ישמעאל ושאר עממים. 'שאר עממים' היינו ערב רב. והעומק בגזירה 'כתבו לכם על קרן השור' הוא בצירוף של ערב רב ויון, וכמו שנתבאר.

אלא שגם אם התבאר שיש צירוף בין ערב רב ליון, יש להבין את עניינו ומהותו.

ביאור הצירוף של ערב-רב ויון

על הדלקת הנרות אמרו בגמרא (שבת כב:): "מחוץ לפרוכת העדת יערך, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו; אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים". הארון נמצא בקה"ק, לשם נכנס כה"ג פעם אחת בשנה^א. אולם התורה שנקראת עדות ומונחת בארון, מתגלה דרך המנורה.

ל'עדות' יש ב' כוחות שמתנגדים אליה, ויסוד ההתנגדות הוא ש'עדות' היא 'דעת' (עין פח"י חנוכה מאמר יד). התנגדות אחת היא 'דעת דקלקול', וזה על ידי הערב רב, שהוא 'דעת' בגימטריה. אך התנגדות אחרת היא דוקא על ידי פתיות וסכלות. עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, וזאת משום שעניינה של 'עדות ה' היא 'דעת' ומלחמתה היא כנגד אותה 'פתיות'.

דוק ותשכח, כי 'פתי' אותיות 'פת'. הערב רב עומד כנגד משה רבינו, והוא 'דעת דקלקול', בעוד שכנגד אהרן הכהן עומדת בחינת 'פת-פת'. פשוט הוא כי כשנאמר על אהרן שהוא 'מקרבן לתורה', אין זה על ידי מידת האמת של משה רבינו, אלא על ידי 'מחכימת פתי', וממילא 'מקרבן לתורה'. כשמתקרבים לתורה, נעשה תיקון ל'פתי'. זהו 'פתי דקדושה', ולעומתו גם קיים 'פתי דקלקול'. בסוגיא דידן, כשהפתי מחכים נעשה צירוף וחיבור בין 'פתי'

לכלל ישראל אך הם לא נעשו מצורפים לגמרי (זוה"ק ח"ב קצא:). הגר"א בשם הזוה"ק כותב שבמתן תורה היה לערב רב מקום משל עצמם. כשכלל ישראל נפל בעגל מכח הערב רב (שמו"ר מב, ו), היתה הנפילה לנפילה לבחינה מסויימת של ערב רב. בנפילה הזו מתגלה גם כן מקום בו יכולה לחול הברכה שברך נח את יפת. דהיינו שהגילוי של הצירוף שבין יפת לשם, איננו מתגלה רק בשורשו, אלא גם בזרעו של אברהם שהוא הגילוי של שם. כח הערב רב שנכנס אל תוך כנס"י, הוא השורש לכניסתם של היוונים אל תוך מציאות כלל ישראל. הצירוף של ערב רב הוא שיצר את האפשרות למתיוונים. נמצא שיש ב' בחינות של צירוף, האחת מכח הכהונה ומידתו של אהרן הכהן, והשני מצד קומת כנסת ישראל כולה, וזה על ידי חטא העגל שבא על ידי הערב רב, ונעשה על ידי אהרן.

כידוע 'ערב רב' בגימטריה 'דעת', שהיא מדרגתו של משה רבינו. לפי זה, מלבד מקום הצירוף שיש מחמת בחינת 'אוהב את הבריות' של אהרן, יש צירוף שמגיע מכוחו של משה רבינו, שמידתו 'דעת' והוא ה'ערב רב'. בחטא העגל נמצא מקום פירעון לצרף את הערב רב ואת יון אהדדי, עם כנס"י. ערב רב ויון הם הצירוף השלם של אוה"ע אל תוך כנס"י. אם כן, בחטא העגל באו ב' הצירופים 'שם-ויפת' 'אברהם-אהרן' וכן 'ערב רב-דעת-משה רבינו'. יסוד הדברים מפורש בתרגום יונתן לשה"ש (ו, ח) על הפסוק "ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר", וכך כתב: "באדין קמו יונים וכנישו שיתין מלכין מבנוי דעשו מלובשי שריונין רכבין על סוסון ופרשין, ותמנין דוכסין מבנוי דישמעאל רכבין על פיליא, בר מן שאר עממא ולישניא דלית בהון מנין, ומניאו אלכסנדרוס מלכא עליהון לרישא ואתו לאגחא קרבא לירושלים".

^א ומצאנו שיטות במפרשים מתי היה יכול משה רבינו להיכנס לקה"ק, ואכ"מ.

לעדות.

יכול להצטרף אל חם, ולהשתייך אל 'ערות הארץ'.

כשיפת מצטרף אל שם, הוא לוקח את השמלה והולך אחורנית. כשהוא מצטרף לחם הוא מצטרף ל"ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" (בראשית ט, כה). יפת הוא 'מוצא' בין חם ושם, ובכוחו לצרף עצמו לכל אחד מהם. אשר על כן, שפחה ראתה על הים מראות אלוקים, לפני מתן תורה, וזהו חלק מגוף הצירוף שלה לכלל ישראל. זהו צירוף של מדרגת 'עבדות דקלקול' אל 'עבדות דתיקון'.

צירוף יפת לחם ובחינת 'רחב' שבקלקול ובתיקון

בדרך רמז 'שם-חם' עולה בגימטריה שפ"ח, שהוא שורש של 'שפחה'. כשיפת מצורף לקדושה, הוא מוציא את השפחה מקלקולה, ואז זוכה היא לראות על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. זוהי ראייה שמצרפת את העבדות אל תוך כנסת ישראל. העומק שבקריעת ים סוף הוא ה'רחבה מיני ים'. זהו עומק התנאי שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, שיקרע הים ביציאת מצרים (בר"ד ה, ה). מצד גבולות החומר והטבע, יש לים גבול "גבול שמת כל יעבורון" (תהלים קד, ט). כשהים נקרע - נעשתה בו התרחבות אל מעבר לגבולותיו הטבעיים, וזו גופא הכנה לקבלת התורה שהיא 'רחבה מיני ים'.

ה'רחבה' יכולה להצטרף אל כלל ישראל ולהיות 'רחבה מיני ים', אולם לא מצד הקלקול שבה, שהרי עצם הגבול הוא גם הגבלה בתורה. כשה'רחבה' מצטרף להיות 'מיני ים', הרי שזהו צירוף יפת לשם באופן של תיקון, וזו מדרגת אהרן הכהן ש'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'. כשקריעת ים סוף קודמת למתן תורה, אז מתגלה ההתרחבות שהיא מעבר לגבולות הים.

כאמור לעיל (בשם חז"ל) יפת זכה מכח כיסוי

כשניתנה התורה וספרו חמישים יום, קיבלו את התורה שהיא "ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים" (משלי, יא, ט). 'רחבה' בארמית היא 'פתייה', משום ששורש הפתי הוא 'רחב'. הרחבות האמיתית היא 'רחבה מיני ים'. 'ים' בגימטריה 'חמישים', כידוע (עין שערי אורה שער א), וקבלת התורה ביום החמישים מגלה את 'רחבה מיני ים' שבתורה. שורש העומק שב'רחבה מיני ים' הוא בכוחה של התורה להיות 'מחכימת פתי'. להחכים פתי היינו 'רחבה', וכשהתורה רחבה יותר מ'ים', הרי שהיא מרחיבה את גבולותיה מעבר לשיעור 'ים'.

לפי זה, חכמת יון גם היא מגלה 'רוחב', אבל לא 'מיני ים'. היונים היו מי שהתקיים בהם "חכמה בגוים תאמין" (איכ"ר ב, יג), אולם החכמה שמתגלה על ידי היונים לא יכולה להתרחב מעבר לים, אלא רק עד שיעור 'ים'. בשעה שהתורה היא 'רחבה מיני ים', הרי שהיא מופקעת ממדרגתם של היונים. ממילא, כשאהרן הכהן 'מקרבן לתורה', הרי שהוא מקרב את הבריות אל ה'רחבה מיני ים', וממילא הוא מפקיע מהם את האחיזה של יון. כשאהרן הכהן מקרב את הבריות אל 'רחבה מיני ים', הוא למעשה מכניע את ה'יפת-פתי' שמוגבל ומתוחם בתוך הים, ופורץ את הגבולות אל 'רחבה מיני ים'. היציאה מחוץ לגבולות ה'ים' היא גם היציאה ממדרגת יפת.

קרי"ס היא בחינת 'רחב' כהכנה לקבלת התורה

אחת ההכנות למתן תורה היתה קריעת ים סוף, ויש בזה פנים רבות. לדידן, ידועים דברי חז"ל (ילקוט ש רמז רמד) "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן". הדקדוק בלשון חז"ל להעמיד את השפחה 'על הים' דוקא, פירושו שראתה השפחה ש'יפת' יכול להצטרף לשם ולשכון באהליו, ומאידך - יפת

וזאת בכניסה לאר"י, כדלעיל. 'רחב הזונה' היא גם 'פּוּתִיָּא-יִפְתָּ' וגם 'רחבה מיני ים'. זוהי המלחמה על הכניסה לארץ ישראל, שמבררת את הצירוף של יפת, אפילו כשהוא מצטרף לחם על מנת להילחם בעמ"י.

אכן, מלחמה זו אינה יכולה להיות במדרגת חו"ל, והיא חייבת להתרחש בצירוף קדושת א"י. ישנן בחינות ביפת שהגיעו לתיקון כבר במדבר, וזאת בקרי"ס ובמתן תורה. על מדרגה זו אמר בלעם "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה), וכמו שאמרו חז"ל (ילקו"ש תשע) שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה. על מדרגה זו נאמר בחנוכה שמניח את הנר על פתח הבית מבחוץ. שיעור ההנחה הוא "עד שתכלה רגל מהשוק" (שבת כא:), וכמבואר בסוגיא, היינו רגל תרמודאים, שהם מבני אוה"ע. עומק הדבר הוא שר חנוכה בא לתקן את השייכות של אוה"ע, בחינת 'יפת אלוקים ליפת'. אולם לתיקון החלק של יפת שמצטרף לחם, צריך את קדושת א"י, בבחינת 'וקמת ועלית', שהיא ההדלקה בחלון שבעליה, ולזה זוכים רק בא"י וכדלעיל.

שורש החלון בצוהר התיבה של נח

שורש בחינה זו של הדלקת נר בחלון קיים כבר אצל נח, שהרי "צוהר תעשה לתיבה" (בראשית ו, טז), ובחז"ל נחלקו אם ה'צוהר' הוא חלון או אבן טובה שמאירה. הגילוי של 'חלון שמאיר' הוא בחנוכה, שהדר בעליה מדליק את נר החנוכה בחלון העליה. עוד יש להוסיף, שהרי מצאנו בגמרא (זכחים קיג:) מ"ד שבא"י לא ירד מבול. עוד אמרו (בר"ר לד, יא) שבמבול לא שימשו המזלות. אולם בא"י שלא ירד מבול, יש שורש לקיום 'אבן טובה שמאירה'. האור שהאירה אותה אבן טובה הוא ממקום ההארה, דהיינו מהמדרגה של א"י.

ביאור ההכרח להיות בא"י על מנת לתקן את הצירוף של יפת לחם הוא כדלקמן. בני

ערוותו של נח אביו, לקבורה לבניו (במלחמת גוג ומגוג) בארץ ישראל. ראשית כניסת עם ישראל לא"י היתה על ידי המרגלים שהגיעו אל רחב. הם היו הראשונים מעם ישראל שנכנסו לארץ, ומיד כשנכנסו - הגיעו אל רחב. כמבואר בחז"ל, כל האומר רחב מיד ניקרי (תענית ה:), והיינו שרחב היתה מצורפת ל'חם', בבחינת ערות הארץ. רחב, כדלעיל היינו 'פּוּתִיָּא', אותיות 'יפת'. כשרחב מצטרפת ל'חם' אז היא 'רחב הזונה'. כשיפת זוכה להיקבר בא"י, פירושו שעל אף שעם ישראל יוצאים ממצרים, שהם צאצאי חם, ונכנסים לארץ ישראל ששולטים בה בני חם, יש גם צד תיקון לצירוף יפת לחם. היציאה ממצרים היתה דרך קריעת ים סוף, שהיא בחינת 'רחבה מיני ים', ונכנסו לארץ ישראל דרך 'רחב'. קבורה לבני יפת בארץ ישראל היא צורה של תיקון לכל הצירוף של יפת לחם.

הדלקת נר בפתח ובחלון

לפ"ז אפשר לבאר דבר נפלא. כידוע (שבת כא:) יש להניח נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, ומשעת הסכנה ואילך - מניחו על שולחנו ודיו. אולם הדר בעליה מניחו בחלון ביתו. שורש האפשרות להניח נר חנוכה בחלון הוא מהמרגלים, שרחב שלשלה מבעד לחלון, ואת תקות חוט השני תלתה בחלון ביתה. כשאמרו חז"ל שהדר 'בעליה' מדליק נר בחלון ביתו, רמזו בזה ל"קמת ועלית" (דברים יז, ח) שהרי ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות (ילקו"ש תשמג). 'דר בעליה' פירושו מדרגת הכניסה לארץ ישראל, שהיא צירוף יפת לכנסת ישראל, שהוא מכח הגילוי של 'רחבה מיני ים' שבקרי"ס ובמתן תורה ו'רחב הזונה' בכניסת עמ"י לא"י, כדלעיל.

הפנים העליונות של התיקון הוא כאשר יפת מצטרף לחם, ונעשה גם הוא מחובר ל'ערות הארץ', ואעפ"כ נעשה הצירוף הזה מתוקן,

ממדרגת 'חלון'. מדרגה זו היא מדרגת א"י, שהיא השורש ל'צוהר' שבתיבה. דור המבול השחית את דרכו, על כן כשעשו לתיבה חלון, זהו מקום שמאיר היפך החשכה שהיתה. והרי, כשתרגמו את התורה ליונית ירד חושך לעולם ג' ימים (מס' תענית, הובא בשו"ע תקפ, ב), וגם במבול לא שימשו המאורות והיה חושך בעולם. ההארה בזמן המבול באה מה'צוהר', וכנגד זה הארת נרות חנוכה.

בתיבה היה אחד ששימש והוא חס. זהו גילוי של 'ערות הארץ' בתוך התיבה. חס פגם ב'צוהר תעשה לתיבה', אולם ההארה של הצוהר היא אותה ההארה ביחס לצירוף של יפת וחם שמצטרפים אהדדי. על זה חלה ההדלקה של נרות חנוכה שמדליקים בחלון העליה, וכגון פגם הערוה שהיה ב'צוהר' מתגלה אור דקדושה ב'חלון', והתיקון הגמור הוא בא"י דייקא.

משיח מציץ מהחלונות

על משיח צדקנו נאמר (שה"ש ב, ט) "הנה זה עומד אחר כותלנו, משגיח מן החלונות, מציץ מן החרכים". המדרגה העליונה שמכוחה מתגלה המשיח היא 'משגיח מן החלונות'. במילה 'חלון' בעצמה יש את ה'נ-ח' של 'נר חנוכה', ומקום ההדלקה בעליה הוא ב'חלון'. כנודע בכונות, נחל ר"ת - להדליק נר חנוכה, נחל - חלון. כאשר מתגלה הגדר של ההדלקה בחלון, זוהי אותה ההארה שניתן להעתיק מעולם לעולם. התיקון של יפת הוא אך ורק אם הוא מצטרף לשם - 'וישכון באהלי שם'. כשיפת מצטרף ל'חס', נוצר קלקול. אולם כשמתגלה המדרגה של 'חלון' על ידי הכניסה לארץ ישראל, יש מקום לתיקון אפילו בצירוף 'חס-יפת', וזוהי ההארה השלמה של אהרן הכהן ש'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'.

מדרגת הר סיני מצד עצמה היא 'שירדה שנאה לאוה"ע'. אולם מדרגת ביהמ"ק היא "עוד אהפוך שפה ברורה לכל העמים", עיר

יצאו ממצרים שהיא 'ערות הארץ', ונכנסו לא"י שהיא "ארץ הצבי" (דניאל יא, טז). כמבואר בחז"ל (כתובות קיב). תכונתה של א"י להתפשט ולהימתח. זהו העומק שעמ"י נכנס לא"י דרך 'רחב', דהיינו דרך כח של התפשטות והתרחבות. כשמתגלה מדרגת 'פותיא-יפת' שבתוכי א"י, וזאת אחרי שיוצאים ממצרים שהיא ארצם של בני חם, מתגלה החיבור של המלחמה ביפת שמצטרף לחם.

חלון דקלקול ודתיקון, כנגד צירוף יפת לחם ולשם

בתורה נאמר 'חלון' להדיא אצל אבימלך שהשקיף "בעד החלון וירא את יצחק מצחק את רבקה אשתו" (בראשית כו, ח). דהיינו, שהגילוי הראשון בתורה ל'חלון' הוא ביחס לגילוי של מעשה ערוה. זהו גילוי של חלון שמצרף את הצד של הקלקול. גם אצל רחב שימש החלון לגילוי ערוה, אולם בצד התיקון נכנסו כלל ישראל לא"י על ידי אותו החלון שבו הורידה את המרגלים ותלתה את חוט השני. בדברי רבותינו מתבאר להדיא (ע"ח שער מ"ב - י"ג, ג"ד ועוד) שהעתקה של דבר מעולם אחד לעולם אחר היא מדרגה של חלון. כל רשות שרוצים להעביר ממנה שפע או הארה למדרגה אחרת - עושים זאת על ידי 'חלון'.

זהו גם העומק בתיקון חטא העגל. כל עיגול עניינו דבר שלם בלי התחלה וסוף, וממילא גם אין לו פתח. היקף של עיגול הוא דוקא בעיגול שלם, וככל שיש בעיגול פתח - הוא כבר לא עיגול. לריבוע אפשר לפתוח פתח, אך לעיגול אין אפשרות לפתוח פתח ולהשאירו בצורתו ובמתכונתו. אשר על כן, כנגד 'כתבו לכם על קרן השור' שהוא רמז לחטא העגל - עם ישראל מדליק נר ב'פתח' הבית, ודייקא בחלון, כדלהלן, ללמד שתיקנו את ה'עגל-עיגול'.

ביתר עמקות, ככל שיש מציאות של עיגול, התיקון הוא על ידי שמעתיקים מעיגול לעיגול. ההעתקה ביניהם היא לא ממדרגת 'פתח', אלא

- זו מדרגת נפש של 'ישראל'. וכשם שישנה אפשרות להיכנס לקה"ק שלא כפי מדרגת המקום, כך גם אפשר להיכנס אל תוך כנס"י בצורה של 'חלון', שלא כפי ערך הנכנס, והיינו 'יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם'.

ביחס למצרים נאמר איסור לשוב אליה "לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד" (דברים יז, טז). כנגד האיסור לדור במצרים, מצות נר חנוכה היא 'חובת הדר'. כשמתגלה האופן של הכניסה לארץ, זה לא רק תיקון ל'יפת' אלא גם למצרים ממנה עמ"י יצא, והיינו הצירוף של חם ויפת. היציאה היא ממדרגת הצירוף של חם ויפת, והמקום אליו כלל ישראל הגיע הוא קודש הקדשים.

קה"ק הוא המקום שהוא שורש מדרגת 'אוהב שלום ורודף שלום'. מדרגת האמת מחייבת 'שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה', דהיינו שכל דבר נבדל לעצמו ואינו כרעהו. אולם מצד מדרגת 'חלון', אפשר להעתיק שפע וברכה גם משני עולמות שמצד עצמם אינם מתחברים, וזהו מקום ההדלקה של הדר בעליה, וממנו נכנסים אל קה"ק שאר בנ"א ובשאר זמנים שאינם יוה"כ. כבר אמרו רבותינו ששמנים ופתילות שפסולים לשבת כשרים לחנוכה, ורמזו בזה שגם דברים שאי אפשר לתקנם בשבת, יש כח לתקנם בחנוכה.

מדרגת השלום מתגלית בחלון

חלון היא המדרגה שנקראת 'שלום'. 'חלון' קרוב לשורש 'חול', וקרוב ל'חל-נ'. דבר שנראה חולין, שהתחלל מקדושתו, יכול לחזור למדרגתו על ידי 'חלון', שרומז ל'פותיא' שהיא 'רחבה מיני ים'. כשמתגלית מדרגת 'חלון', גם מה ש'חל-נון', דהיינו שהתחלל במדרגת הנ' - יכול לחזור לקדושתו.

כידוע (עיין של"ה פסחים, מצה עשירה דרוש שלישי אות ש"צ בשם האריז"ל) אם עמ"י היה נופל למדרגת הנ' במצרים, לא היה יכול להיגאל.

שכל העמים עתידים לעלות אליה יחדיו. השורש של כל המציאות הוא התורה, אולם בירושלים התגלה "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב, ג), ושם מתברר כ"שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב, ז). קבלת התורה מכח הר סיני כוללת שנאה של אוה"ע. מדרגת התורה של הר הבית היא תורה שמתקנת ומקרבת את כל הבריות אל התורה.

ב' אופני כניסה לקדש הקדשים - פתח וחלון

מעתה אפשר להבין נקודה נפלאה. אהרן הכהן היה היחיד שנכנס לבית קה"ק. ישנו אופן נוסף להיכנס לקה"ק, והוא כשהיו אומנים צריכים לתקן את קה"ק. אולם האומנים היו נכנסים בפתח שמפריד בין ההיכל לקה"ק, אלא היו משתלשלים מ'לול', כעין חלון שהיה בעליות שמעל קה"ק, וזאת כדי שלא יזונו עיניהם בקודש (פסחים כו.).

נמצא שיש כניסה 'פשוטה' שהיא מהפתח, ויש כניסה שהיא דרך ה'חלון' כפי שהיו האומנים נכנסים. כנגד הכניסה מהפתח - ישנה גם הדלקה בפתח הבית מבחוץ. הדלקה זו היא כנגד 'יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם'. אולם ההארה של קה"ק יכולה להאיר דרך הפתח הנ"ל רק פעם אחת בשנה, כשהכה"ג נכנס לקה"ק. אולם האופן האחר להביא את הארת קה"ק, בבחינת 'עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל' היא על ידי אותו 'חלון', דרכו אפשר היה להיכנס כמה וכמה פעמים בשנה, כפי מספר הפעמים שהיה צורך לתקן משהו בקה"ק. כנגד הארה זו ישנה הדלקה בחלון, לדריים בעליה.

אופן הכניסה לקה"ק מהחלון פירושו ועניינו שדרכו יכולים להיכנס אנשים שמצד עצמם לא ראויים להיכנס מה'פתח' של קה"ק. מצד מדרגת המקום זהו קה"ק, מצד מדרגת הנפש

נוטה לצד הפנים. אולם בעומק, זהו צירוף של 'מנורה ושולחן'.

זהו סוד "נתת גיבורים ביד חלשים". 'חלש' אותיות 'שלח' שהוא היסוד של 'שולחן'. גילוי 'גיבורים ביד חלשים', שורשו הוא ב'מדליקו על שולחנו ודיו', שכן בזה מצטרף חלק המנורה לחלק השולחן.

נר משמאל - צירוף שולחן ומנורה

מכיוון שאמרו חז"ל שהרוצה להעשיר יצפין, מתבאר כי העומק בתקנת חז"ל שמניח את הנר בצד שמאל של הפתח, הוא שמבקשים לצרף ימין ושמאל, עושר וחכמה, שולחן ומנורה. הניצוץ של צירוף מנורה ושולחן מאיר בכל הדלקת נר חנוכה, וזהו הציורוף של "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו". בנר חנוכה מתגלה מידתו של אהרן הכהן, ש'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה', ומצטרפים השולחן והמנורה אהדדי. כשם שנאמר 'אוהב את הבריות', כך גם נכון הדבר בצדדים, וממילא בכוחו לצרף צפון ודרום ולאחדם. וכשם שהמנורה והשולחן פונים שניהם אל עבר קה"ק, אל מקום הארון והעדויות, כך גם השלום שבא מכוחו של אהרן הוא 'מקרבן לתורה', לצרף את כל הצדדים והניגודים אל אותה השלמות של תורה.

וכמבואר לעיל, הכח שמצרף את השולחן והמנורה הוא לא רק מדרגת הפתח, אלא קיומה של מדרגת 'חלון', שדרכו יכול האור של קה"ק להאיר בשלמות בבריאה, ומכוחו יתגלה במהרה משיח צדקנו - 'משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים'.

אולם כבר ייסד האוה"ח הקדוש שלעתיד לבוא יפלו גם לשער הנ', ואעפ"כ יצאו ממנו, מכח מדרגת נ' דקדושה, שבכוחה להוציא ממדרגת נ' דטומאה, משום שמתגלה 'רחבה מיני ים'. וכשמתעלים אל דבר שהוא יותר מ'ים' בגימטריה חמישים - יכולים לתקן אפילו את מה שנפל לשער הנ' דטומאה.

מנורה, שולחן וארון הברית

מצאנו בדיני ההדלקה דין של 'שעת הסכנה', עליו נאמר "מניחו על שולחנו ודיו". בביהמ"ק היו ארון ומנורה, שולחן ומזבח הזהב. כשאמרו חז"ל שבשעת הסכנה 'מניחו על שולחנו', גילו בזה כי הארת המנורה אינה שלמה, ובשעת הסכנה - מאירה רק מדרגת השולחן. כאשר אור של ביהמ"ק מאיר כתיקונו, נעשה צירוף למדרגת השולחן ומנורה גם יחד.

והנה, משה רבינו העשיר מפסולתן של לוחות. הא קמן צירוף של חכמה (מנורה) ועשירות (שולחן), וזאת על ידי התורה (ארון). אולם כשאין חיבור וצירוף, הרי ש"הרוצה להחכים - ידרים, להעשיר - יצפין" (ב"ב כה:). את המנורה מדליקים בפתח הבית, אולם בעומק הדברים הדלקתה היא מדין ארון - 'אור-נ', שהוא גם סוד החלון, שמכח 'חל-נ' מצרף את השולחן והמנורה. כל האפשרות להגיע ל'מניחו על שולחנו', הוא רק דרך הדר בעליה שמדליק בחלון הבית.

ישנו חילוק מהותי בין פתח לחלון. פתח נועד להכניס ולהוציא. על פי רוב - חלון נועד להכניס אור ואויר אך לא להוציא. חלון שייך יותר אל פנים הבית, ומי שאינו יכול להדליק אפילו בחלון - מדליקו על שולחנו ודיו. השולחן שייך במהותו לפנים הבית יותר מהחלון, והחלון - יותר מהפתח. החלון הוא צירוף לפתח ולשולחן, שכן הפתח פונה לחוץ ולפנים, והשולחן - כולו פנים. החלון, כאמור,

סוגיות במחשבה

אהרן שמות ד יד.

וכן משה שימש במדבר כהן גדול, י"א בימי המלואים וי"א כל מ' שנה, כמ"ש בזבחים). וכתב במדבר קדמויות (מערכת קו"ף אות יג - קטרוג, בשם המצת שמורים) וז"ל, 'וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים' (במדבר כ טז), (מלאך) ר"ת משה לוי אהרן כהן, אבל לעתיד בעת ההיא יעמוד מי"כאל ר"ת משה יהיה כהן אהרן לוי, עכ"ל.

ובטעם הפנימי שאהרן יש בו בחינה שהוא גם לוי וגם כהן, עיין בספר קול ברמה אות עא, ושם ביאר מדוע תחילה היה לוי ואח"כ נעשה כהן, ובאמת כתיב 'הוא משה ואהרן' (שמות יב א) 'הוא אהרן ומשה' (שמות ו כו), ואמרו חז"ל (בראשית רב א טו) מלמד ששקולים אהרן, ונודע שהם מחליפים מקומות (בסוד נז"ה), ועיין קהלת יעקב ערך בנים, ועיין רמ"ז ויקרא ד"ה מתתאן עלאין, ובמגן דוד אות ש ד"ה והנה צורת, וקהלת יעקב ערך אהרן מדברי האריז"ל, ומשם עולה שמשה שורשו בימין, חסד, כהן, ונחלף לשמאל, ואהרן שורשו בשמאל, דין, לוי, ונתחלף לימין, ועיין ש"ש היטב, ועיין עוד בשער הפסוקים סי' כז יחזקאל ד"ה וגם בזה תבין וכו' והכהנים הלויים בני צדוק, עיין ש"ש כל דבריו בארוכה, וכתב שם וז"ל, ומה שעתה היו הכהנים עובדים, יהיו אז הלויים עובדים בכהונה, באופן שהכהנים יחזרו להיות לויים, והלויים יהיו כהנים, עכ"ל, עיין ש"ש בהרחבה. והנה בעוה"ז ב"ש וב"ה הלכה כב"ה (עירובין ו ע"ב), ונחלקו האם לעת"ל הלכה כב"ש או כב"ה, והדבר תלוי בנידון זה, ואכמ"ל.

'ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו'.

וכתב רש"י וז"ל, ר' יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי, אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים א' כג יד) 'ומשה איש האלהים' בניו יקראו על שבט הלוי, עכ"ל. ועיין שמות רבה ג יז.

ובפשטות כאן נאמר שאהרן יהיה לו לפה, וכמ"ש (פסוק טז) 'והיה הוא יהיה לך לפה', שכן הדיבור ניתן לאהרן לדבר עם פרעה, פה-רע, לעומתו אהרן, ומכאן כן נמסר לכהנים דיני נגעים, אין הנגע מקבל טומאה אף שראהו חכם ופסק שהוא נגע טמא, אלא ע"י כהן שיאמר 'טמא' וכן לטהרו. ושורש דין זה שכן שנמסר לאהרן לדבר עם פרעה, פה-רע, היינו נגעים, שהמכות נקראים נגעים, כמ"ש (שמות יא א) 'עוד נגע אחד אביא על פרעה', ודו"ק.

אולם לא נעתק מאהרן שם 'לוי', שהרי הכהנים משבט לוי הם, וכמ"ש (ילקוט שמעוני תהלים לד המשך רמז תשכ) אתה מוצא י"ב נשיאים הקריבו במלואים ושבט לוי לא הקריב, ומי היה נשיאו של לוי, אהרן, שנאמר (במדבר יז יח) 'ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי'.

וכן לעתיד י"א שיחזרו הדברים, משה יהיה כהן ואהרן לוי (והיינו ששם לוי לא נעקר ממנו לגמרי,

^א בראשית רבה, בכל מקום הוא מקדים משה לאהרן, ובמקום אחד הוא אומר 'הוא אהרן ומשה', מלמד ששניהן שקולים זה כזה. וכן ברש"י (שמות ו כו) יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולים כאחד.

סוגיות במחשבה אהרן שמות ד כז.

והבן מאוד, שהעיקר הוא משה, ואהרן כל כחו נמשך ממשה, ולכן נאמר לו לך אל לקראת משה המדברה, 'המדברה', כפשוטו הוא מלשון מקום, מדבר, אולם בעומק נקרא מדבר מלשון דיבור. וכפשוטו שמדבר אין זה מקום מעשה אלא הליכה, וגם בנ"י במדבר שם הליכתם. אולם בעומק נקרא מדבר, כי בו נגלו י' הדברות, ונגלו דברות אלו ע"י משה, כמ"ש "משה ידבר והאלוקים יענו בקול", וכתב "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אלוקים עמנו פן נמות". וזש"כ "לך לקראת משה 'המדברה' ", היינו לשורש כח דיבור שהוא אצל משה, ונגלה אצל משה עיקרו במדבר, י' דברות. ומכח דברות אלו דיבר אהרן אל פרעה, ודו"ק.

ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשוהו בהר האלהים וישק לו.

וטעם הליכתו לקראת משה, כתב במושב זקנים וז"ל, כדי שידע שאתה שמח, עכ"ל. אולם בצרור המור כתב וז"ל, לקיים דברו, עכ"ל.

והנה כל הדיבורים היו אל משה, חוץ מג' דיבורים שהיו אל אהרן, עיין מהר"י קארו במדבר ג א, וכאן היה דיבור אל אהרן. וכתב בשפתי כהן (שמות ד ל) וז"ל, כשאמר לו לך לקראת משה המדברה שרמז לו שהדיבור תלוי בו והוא המדבר, עכ"ל. ולפי"ז 'לך לקראת משה' היינו שאתה תהא 'הדבר' שלו לפני פרעה, והבן. ועיין מכילתא שמות יב א, וקול אליהו שם. וכן יש י"ג דברות שנאמרו למשה ואהרן יחדיו. ועיין מלבי"ם ויקרא א ד"ה אך במסורה.

ובעומק, ניתן לאהרן כח הדיבור לפני פרעה, אולם לא דיבור לבנ"י (ויבאר להלן א"ה), אך עיקר הדיבור עם הקב"ה, היה ע"י משה, הנקרא 'דבר' אחד לדור, ודו"ק.

ואמרו (שמות רבה ה ט) אמר ר' ראובן, בשעה שאמר לו הקב"ה למשה במדין 'לך שוב מצרימה', נחלק הדבור לשני קולות ונעשה דו פרצופין, והיה משה שומע במדין 'לך שוב מצרימה', ואהרן שומע 'לך לקראת משה המדברה', הוי 'ירעם אל בקולו נפלאות' (איוב לו ה).

והבן ש'צו זה לאהרן 'לך לקראת משה', אינו דיבור גמור גמור לאהרן, אלא עיקרו דיבור למשה, ונחלק אף לאהרן, וכאן שורש הדברים שנאמרו לאהרן, אלא אינו דיבור גמור לאהרן, אלא חלוקת דיבור של משה אף לאהרן, והיינו שכל כח דיבור לאהרן אינו אלא מכח דיבור למשה, ודו"ק. אולם עיין תנחומא שמות כז, ועיין בית אהרן על אתר, וייטב לב על אתר.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות ד כח.

את כל דברי ה', והיינו שכמו שאצל משה כח דיבורו מכח ה', כן אצל אהרן וכמ"ש 'ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיו ועם פיהו' וגו'. והיינו 'ואנכי אהיה עם פיו' היינו משה, 'ועם פיהו' אהרן, אחר שדברים הללו היו עם פיו של משה, ולא ישירות עם אהרן, ודו"ק.

ואמרו (שיר השירים רבה ד יג) ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת התינוק אוכל ויונק מהן, כך כל תורה שלמד משה רבינו לימדה לאהרן, הה"ד 'ויגד משה לאהרן את כל דברי ה''. ובפשוטו, כל מה שאמר הקב"ה למשה אמר משה לאהרן. אולם בעומק, הדביק משה את אהרן בכח דיבורו של עצמו, ומכח כך אמרו לאהרן כביכול, וזש"כ 'ושמת את הדברים בפיו', ולא כתיב 'באזניו', שזהו מקום ששומעים בו, אלא דייקא בפיו, וקרוב לכך נאמר (דברים לא יט) שימה בפהם'. ואמרו (במדרש הגדול דברים לא יט) שתהא סדורה בפיו, עיי"ש. אולם כאן הדביקו בעצם כח דיבורו, ומכח כך כתיב (פסוק טו) 'ואנכי אהיה עם פיו ועם פיהו' בבת אחת, כנ"ל.

ועוד אמרו (שיר השירים רבה שם) ורבנן אמרי, גילה לו שם המפורש. והיינו שכל התורה כולה שמותיו יתברך, ושורש כל השמות, שם המפורש.

וכאשר גילה לו שם המפורש, היינו שגילה לו את שורש כל התורה כולה, שנקרא על שמו של משה 'תורת משה עבדו', שדבק בשם המפורש, וכבר כתב בצרור המור (וזאת הברכה) ובשפתי כהן (כי תשא) ובשל"ה (שבועות פרק תורה אור ד"ה רלח משה אותיות הש"ם, ודו"ק).

'ויגד משה לאהרן את כל דברי ה' אשר שלחו ואת כל האתת אשר צוהו'.

ובפשוטו, ביאר בחזקוני וז"ל, הגיד לו כל אשר קרהו ושהביא אשתו במלון ראשון, עכ"ל.

ובמלבי"ם כתב וז"ל, הגיד לו כל מה שדבר עמו, והודיע כי אהרן ניתן לו לפה, להציע הדברים ולעשות האותות לפני בני", כי השליחות אל פרעה היה בעת ההיא מיוחד למשה לבדו, ולא נתמנה אהרן לזה עד אח"כ כמו שיתבאר לקמן פ' וארא, עכ"ל. ובדבריו מתבאר שאהרן נעשה לפה לדבר לבני", וזהו חידוש, שכתיב (שם פסוק כט ל) 'ויאספו את כל זקני בני ישראל. וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל 'משה' ויעש האתת לעיני 'העם', ודו"ק. יש כאן חידוש בדבריו, שאהרן אף מדבר עם ישראל, ולא רק עם פרעה. והשורש לכך, כי משה שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניתא (זוהר מצורע דף נג ע"ב), ולכן אהרן מדבר עם בני", ומשה מדבר עם הקב"ה. אולם אח"כ יש שינוי בדבר, ואכמ"ל. והשורש לכך במתן תורה, שמשה דיבר אל בני".

ובשפתי כהן כתב וז"ל, אמר לו שה' בחר בו שיהיה הוא כהן, ומשה לוי, כמו שאמרו ז"ל (זבחים קב ע"א) על פסוק ויחר אף ה' במשה", עכ"ל.

ואמרו (שמות רבה ה יא), התחיל משה אומר לו כל הדברים וכל האותות אשר צוהו 'לעשות' לפני העם, כשם שאמר לו הקב"ה כן עשה, 'ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו' (שם פסוק טו).

והעומק היינו כנ"ל, שכח דיבורו של אהרן מכח דיבורו של משה, וזהו 'ויגד משה לאהרן

* בגמרא: כתנאי, 'ויחר אף ה' במשה' רבי יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רשע וזה לא נאמר בו רשע. ר"ש בן יוחי אומר, אף זה נאמר בו רשע שנאמר 'הלא אהרן אחיך הלוי' והלא כהן הוא, הכי קאמר, אני אמרתי אתה כהן והוא לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות ד כט.

וכתב הרמב"ן (פסוק כז) וז"ל, וישק לו - אהרן נשק למשה, כי משה הענו נהג כבוד באחיו הגדול, ולכן לא אמר וישקו איש לאחיו, עכ"ל. והיינו שמדין הדיבור, נכלל רק אהרן במשה, כנ"ל, ולכן אהרן נשק למשה, ודו"ק. אולם מדין ההבלים, נכללו הבלי משה ואהרן אהדדי, ובזה נכללו מדותיהם. ועיין העמק דבר, שנשקו זה לזה. ונתבאר באיזה יחס נשקו זה לזה, ובאיזה יחס נשק רק אהרן למשה.

ורייקא כתיב (פסוק כז) ויפגשוהו ב'הר האלקים', היינו הר סיני (עיין אבן עזרא), והיינו שמקור שורש פנימית חיבורם הוא בהר סיני, ומשם דייקא הלכו 'יחדיו', לאסוף את כל זקני ישראל, כי כח אספת כל ישראל, נגלה דייקא בהר סיני, אולם בהר סיני שנרפא משה, חזר כח הדיבור למשה ואז נגלה שעיקר הדיבור לבנ"י הוא ע"י משה דייקא, אולם עתה כתיב (פסוק ל) וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האתת לעיני העם. וזהו דיבור לא לכל ישראל, אלא לעם'.

ובדקות, לא נתבאר בפסוק אל מי דיבר, ואפשר שאת האותות עשה לעיני העם, אולם בדיבור רק לעיני זקני בני ישראל (פסוק כט), ודו"ק.

'וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל'.

והנה משה כחו דעת, דבר אחד לדור, ומכח כך מצרף ואוסף את כל ישראל, מכח דעת - הנהגה, ואהרן מדתו שלום, ומכח השלום אוסף את ישראל.

וכתיב 'וילך' לשון יחיד, והיינו שאין הדבר שמשה אסף לבדו, וכן אהרן אסף לבדו, כל אחד מכח מדתו, אולם נצטרפו משה ואהרן יחדיו, ולכן כתיב 'וילך' לשון יחיד, ונעשו כיחיד מצד התכללותם זה בזה.

ודו"ק, שלעיל נתבאר כח צירוף אהרן עם משה מכח פיו, ונתחברו פיותיהם. והכא מבואר כח צירופם בשורש מדותם.

ודו"ק דכתיב 'וילך' לשון יחיד, וכתיב 'ויאספו' לשון רבים, והיינו שבמגדרת 'מעשה' בפועל לא נתגלה אחדות גמורה, אלא רק ב'וילך', היינו בשורש סיבת הליכתם. וכפשוטו, עיין רד"ק שכל טוב רוקח על אתר, ועוד.

ואמרו (בשמות רבה ה י) 'חסד ואמת נפגשו' [צדק ושלום נשקו] (תהלים פה יא), חסד זה אהרן, שנאמר 'וללוי אמר תמיך ואורייך לאיש חסידך', ואמת זה משה, שנאמר 'בכל ביתי נאמן הוא', צדק זה משה, שנאמר 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', ושלום זה אהרן, שנאמר 'בשלום ובמישור הלך אתי', הוי 'חסד ואמת נפגשו' - 'וילך ויפגשוהו', 'צדק ושלום נשקו' - 'וישק לו'. וזה שכתוב (פסוק כז) 'ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשוהו בהר האלקים', והיינו 'ויפגשוהו' בבחינת אמת ושלום נפגשו, 'וישק לו', וישקהו, ובנשיקה זו יתכללו ההבלים ושורש כוחותיהם של משה ואהרן אהדדי, ושם שורש 'וילך' לשון יחיד.

סוגיות במחשבה

אחרון שמות וכו.

והבן שמנו חז"ל ה' שמחות, וב' אבלות על נדב ואביהוא שמתו, ואילו לא היה גורם החטא, היה ז' שמחות, בחינת אלי-שבע, אולם גרם החטא, ונעשה ה' שמחות וב' אבלות, ודו"ק.

ובדקות, כללה בקרבה, כתר תורה - משה. כתר מלכות - משה, והיא משבט יהודה. כתר כהונה - בעלה ובניה, ודינה ככהנת אשת כהן, וכאשר נעשה צרוף כל אלו יחדיו, זוכים אף לכתר שם טוב העולה על כולם, ועולה על כולם היינו, כאשר מצטרפים שלשת אלו כתרי תורה מלכות וכהונה, אזי עולה עליהם דייקא כתר שם טוב, ומלכות כתר שם טוב נעשה מצרוף שלשת הכתרים, והבן.

וזוהו סוד חנוכה, שנעשה נס בשמן, וכתוב 'טוב שם משמן טוב', ודו"ק.

'ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה, ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר'.

וכתב הרמב"ן וז"ל, כאשר הזכיר אם הנביאים לכבודם, ולומר שהיא בת לוי איש צדיק, ונרמז שנעשה בה נס, כן הזכיר אם הכהונה שהיא מיוחדת מזרע המלוכה, אחות הנשיא הגדול, עכ"ל עיי"ש.

וכתב הרבינו בחי"ו וז"ל, הודיענו הכתוב הזה, כי 'התערבה' משפחת הכהונה עם משפחת המלכות, היא אלישבע אחות נחשון הנשיא הגדול שבישראל, והזכיר אמו של פנחס שהוא גם כן כהן שזכה בה בעצמו, עכ"ל.

'אלישבע' אותיות אלי-שבע, וזהו שנשא אותה אהרן דייקא שמטיב ומדליק את המנורה שיש בה ז' נרות. אולם גנוז כאן התערבות כהונה עם מלכות, כנ"ל, וזהו השורש לימי מתתיהו כהן גדול ובניו, שנטלו לעצמם המלכות, וכתב הרמב"ן, שטעו בכך. אולם השורש לכן הוא באלישבע ששורשה מבית יהודה, מלכות, ונישאת לאהרן, כהן, ואוכלת בתרומה, וכוללת בקרבה כהונה עם מלכות, וכך זה נגלה בזרע אהרן ואלישבע.

ויתר על כן גנוז בה כח מלכות, כמ"ש (זבחים קב ע"א) חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל, יבמה מלך, אישה כהן גדול, בנה סגן, בן בנה משוח מלחמה, ואחיה נשיא שבט, ואבילה על שני בניה. יבמה מלך - משה, ונעשה בה צרוף של מלכות נוספת, ודו"ק. והבן שעיקר מלכות משבט יהודה, וכן יש מלכות ביוסף ובנימין. אולם משה מלך היה, והוא משבט לוי, והוא כולל בקרבו כהונה-לויה-מלכות ר"ת מלך, מ-מלכות, ל-לויה, כ-כהונה, ונתבאר במקום אחר. וכך כללות זו נגלה אף באהרן מעין כך, מעין משה, שיש בו הן כהונה הן לויה (שנתחלפו), והן מלכות מכאן אשתו אלישבע.

סוגיות במחשבה

אהרן שמותו כו-כו.

לקראת משה ששב, ואכמ"ל) לכן זה הוא שאמר 'הוא אהרן ומשה', כלומר יותר מעלה היה לו לאהרן וכו', ואח"כ בהמשך הזמן נעשו שוים, וזהו 'הם המדברים אל פרעה', ואח"כ השיג משה מעלה ביותר על אהרן, וז"ש 'הוא משה ואהרן וגו', עכ"ל. ודו"ק שלדבריו בזמן מסוים הם שווים. אולם לדברי רוב רבותינו, בהבחנה אחת היה אהרן גדול על משה, ובהבחנה אחת היה משה גדול על אהרן. ועיין עץ חיים שער לד פ"ו, ושער הפסוקים שמות וארא שמיני, ושער מאמרי רשב"י וארא, ושער היחודים פ"א.

וכתוב 'הוא' אהרן ומשה, 'הוא' משה ואהרן, וכתוב 'הוא' לשון יחיד, ולא 'הם' לשון רבים (עיין רשב"ם), כי בעומק נגלה שורשם שהם אחד.

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם. הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן.

ואמרו חז"ל, הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן, 'שקולים' ו'שוים' הם זה לזה. [עיין בראשית רבה א טו. ויקרא רבה לו א]. וכן אמרו (שיר השירים רבה ד יג) לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה.

וא"כ צ"ב מדוע הוזכר תחילה הוא אהרן ומשה, ורק אח"כ הוזכר הוא משה ואהרן, והרי בתחילה קדם והזכיר אהרן קודם למשה, ורק אח"כ הקדים משה לאהרן.

וכפשוטו כתב האבן עזרא וז"ל, (פסוק טז) הקדים שם אהרן בעבור שניו. עוד כתב האבן עזרא (פסוק כו) וז"ל, הקדים אהרן למשה, כי הוא גדול בשנים, ועוד, כי הוא התנבא לישראל קודם בא משה, עכ"ל. עיין שמות רבה ג טז.

ובתרומת הדשן (על התורה) כתב וז"ל, לגבי ציווי מאת המקום מקדים אהרן למשה, לפי שגלוי וידוע שמשה היה עיקר, חלק הכתוב כבוד לאהרן לומר שלא היה טפל לגמרי, (וכתב ברבינו בחיי וז"ל, הקדים את משה לפי שהוא גדול ממנו בנבואה, עכ"ל), ובדיבורם אל פרעה היה אהרן עיקר, הקדים הכתוב למשה מטעם זה. ועל דרך זה פירש רש"י (ויקרא יט ג), והוא כפ"ק דקידושין (ל ע"ב) גבי 'איש אמו ואביו תראו' עכ"ל.

ובדרשות מהר"י קארו* (פרשת וארא) כתב וז"ל, כי הנבואה היה קודמת לאהרן, כמ"ש 'ויאמר ה' אל אהרן צא לקראת משה', נראה שהיה לו הנבואה מקודם, (אולם כבר נתבאר לעיל דברי המדרש שדיבור אחד נחלק לשנים בשווה, חלקו למשה וחלקו לאהרן, וכפשוטו היה קודם למשה במדין שישב, ואח"כ לאהרן שיצא

* לרבינו יוסף קארו, בעל השלחן ערוך.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות ז א-ב.

לא לפני פרעה, או מדבר לפני פרעה בלחש וברמיזה וכדו', וכלשון רש"י, 'אתה תדבר - פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי ששמעתו מפי (אהרן), ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו באזני פרעה, עכ"ל.

ולפי"ז זהו תרגום של כבוד ע"י גדול ממנו בשנים, וכבר נתבאר לעיל, שמחד בשנים אהרן גדול ממושה, אולם בנבואה גדול משה מאהרן, ולכן נקרא שאהרן קטן ממושה ומתרגמו, וחלק מצות כבוד היא שהקטן יתרגם את הגדול, וזהו כבוד הגדול.

וכפשוטו, אהרן תרגם כי משה היה כבוד פה, ופשוט.

אולם בעומק נראה, שנבואה יש בה שני דברים, מראה בנבואה, וכח הדיבור שבה. עיין חת"ס (פסוק ב).

וכפשוטו, כח הדיבור ניתן לאהרן, אולם בעומק אף המראה ניתן לאהרן מכח נבואת משה עצמו, ודו"ק.

'ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך. אתה תדבר את כל אשר אצוץ ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו'. ולעיל (פרק ד פסוק טו טז) 'ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון. ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים'.

וחלק המעשה, חלק נעשה ע"י אהרן וחלק ע"י משה, וחלק ע"י שניהם, וכמ"ש (פרק יא פסוק י) 'ומשה ואהרן עשו את כל המפתים האלה לפני פרעה וגו'.

וכתב רש"י וז"ל, יהיה נביאך - כתרגומו, מתורגמן, וכן כל לשון נבואה אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות, והוא מגזרת (ישעיה נז יט) ניב שפתים, (משלי י לא) ינוב חכמה, ויכל מהתנבות דשמואל (א' י ג). וכתב בשפתי חכמים (שמות יב ג) בביאור דברי רש"י וז"ל, 'אע"פ שאהרן אחיך יהיה נביאך, מ"מ אתה תדבר פעם אחת בקיצור השליחות לפרעה, כפי ששמעת מפי ה', ואהרן ימליצנו ויטעימנו אח"כ. וכמו שהוא גבי פרעה, ככה הוא גבי ישראל דכתיב (לעיל ד טז) 'ודיבר הוא לך אל העם וגו', ר"ל אע"פ שאהרן יהיה לך לפה לדבר עם העם עם כל זה צריך אתה לדבר אל העם בכל שליחות פעם אחת בקיצור כמ"ש לעיל (רא"ם), עכ"ל. ועיין במזרחי פרק ז פסוק ב.

אולם ברמב"ן (י ג) כתב וז"ל, ואין כן דעתי וכו', כי אתה תבוא לפניו עם אהרן, ושם תצוה את אהרן ולא ישמע פרעה דברך, ואהרן בשליחותך ישמיענו דברך, כאשר האלהים מצוה לנביא, והנביא משמיע דבריו ומוכיח בהם, עכ"ל. ועיין גור אריה פרק ז פסוק ב.

ולכו"ע משה דיבר תחלה, וכמ"ש 'אתה תדבר את כל אשר אצוץ', אלא שנחלקו אם מדבר

סוגיות במחשבה

אהרן ומרים שמות טו ב.

היתה נביאה כשהיתה 'אחות אהרן' לבד, אבל כשנולד משה והיתה גם כן אחות משה פסקה הנבואה ממנה, עכ"ל.

ו**כתב** רבינו בחי" (שמות לב יט) וז"ל, והתוף כנגד כוכב צדק, וזהו שכתוב 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה', הזכיר אהרן וסמך לו 'את התוף', לפי שאהרן היה כולו צדק, כענין שכתוב (איוב כט יד) 'צדק לבשתי וילבשני', עכ"ל ודו"ק. ולפי"ז כאשר לקחה את התוף זהו מכח אהרן, ועיין תולדות יצחק.

וב**שפתי** כהן כתב וז"ל, למה מרים, אלא לפי שמיום שנולדה נשתעבדו ישראל בפרך, וקודם היה בפה רך, ולזה נקראת 'מרים' על שם 'אימרו' את חייהם' וכו'. והיו קורין לה ביש גדא, שנולדה במזל רע וכו'. ואמר 'אחות אהרן', שהיתה שומעת עלבון וחרפה כמו אהרן, שהיה עלוב ושומע חרפתו, שנאמר (שמות לב לה) 'את העגל אשר עשה אהרן' וכו', עכ"ל.

וב**בחתם** סופר כתב וז"ל, במיתת אהרן כתיב 'ויבכו אותו כל בית ישראל', ובמשרע"ה לא נאמר 'כל ישראל', שהיה אהרן מרוצה לעם יותר על שהיה רודף שלום, ונראה שהיתה מרים אחות אהרן בענין זה, שהיתה ג"כ מרוצת לכל הנשים, עכ"ל.

וב**פרדס** יוסף כתב וז"ל, ושמעתי מהגאון הקדוש מסוכוטשוב ז"ל, ליישב הא דכתיב אחות אהרן ולא אחות משה, דהיה קשה למרים, אמאי לא הוזכר בשירה רק משה ולא אהרן, ורק דלויים רק בשיר, וכהנים בעבודה, ומשה היה לוי ומחוייב בשירה. וזה 'ותקח מרים התוף בידה', שיהיה שירה בכלי, והוי עבודה דהרי הוא בכלי, ועבודה בכהנים, ולכן הוזכר בהשירה אחות אהרן הכהן, עכ"ל.

'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות'. ואמרו (בראשית רבה וישלח פ י), וכי אחות אהרן היתה והלא אחות שניהם היתה, אלא לפי שנתן אהרן נפשו עליה לפיכך נקראת על שמו. ומסר נפשו עליה, היינו בשעה שנצטרעה.

ואמרו (סוטה יב ע"ב), אחות אהרן ולא אחות משה, אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולה אור, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך. וביאורו שהתנבאה קודם שנולד משה, אחר שנולד אהרן. ובעומק, כי כח מדרגת נבואתה היה שוה לאהרן ומכוחו, לעומת משה שמדרגת נבואתו היא גבוהה לעין ערוך, כמ"ש (במדבר יב ז) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא'. ועיין רש"י על אתר, וכלי יקר ופנים יפות והעמק דבר.

ומ**צינו** כמה גדרי יחסיות בין מרים לאהרן, וזהו גדרים בגדרי 'אחות אהרן'.

ו**כתב** הרמב"ן (בראשית י כא), דרך הכתוב ליחס הקטן אל הגדול באחיו ולא אל הנולד אחריו, וכן מרים הנביאה אחות אהרן (שמות טו ב). וטעם להזכיר זה כלל, לומר כי הוא אחי הנכבד שוה אליו בכבודו, עכ"ל עיי"ש.

ועוד כתב הרמב"ן על אתר וז"ל, הנכון בעיני, כי מפני שהוזכרו בשירה משה ומרים, ולא הוזכר אהרן, רצה הכתוב להזכירו, ואמר 'אחות אהרן' דרך כבוד 'לו', שהוא אחיה הגדול, ואחותו הנביאה מתייחסת אליו, שגם הוא נביא וקדוש ה', עכ"ל עיי"ש. ועיין בתפארת יהונתן וז"ל, דכשנולד משה, היה משה נטל לעצמו כל הנבואה מישראל, נמצא כשנולד משה לא היה שום נביא כלל, וזהו שאמר 'ותקח מרים הנביאה', ואימת

סוגיות במחשבה

אהרן שמות מז לג.

להם המזון מהחסד, שהחסד אינו נמנע לעולם, שנאמר (תהלים נב ג) 'וחסד אל כל היום', שאילו היה נמנע היה העולם נחרב כי לא היה יכול לסבול הדין, עכ"ל עיי"ש. אולם שורש המן ירד ע"י משה.

וכתב הרוקח (הובא בחומת אנך על אתר) וז"ל, 'ותן ש'מה מ'לא ה'עומר', ר"ת משה, לרמוז שבזכות משה היה יורד המן, ועדיין הוא קיים כדי להגין על ישראל אפילו לעתיד לבא, עכ"ל. וכתב שם עוד וז"ל, אהרן ק'ח צנצנת, ס"ת נחת.

והבן 'שירידת' המן היה בזכות משה, ואילו נחת, היינו הנחתו למשמרת עולם, מקום מנוחה של המן, היה ע"י אהרן, ולכך יצטרך משמרת למן, כי כל זמן שחי משה ירד המן בזכותו (תענית ט ע"א), וכשמת פסק.

'ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדרתיכם'.

ומצינו כמה טעמים מדוע היה זה ע"י אהרן ולא ע"י משה.

כתב רבינו בחיי וז"ל, לא אמר ויקח משה צנצנת אחת ויתן שמה, והיה ראוי לומר כן, שהרי אהרן לא נבחר עדיין לכהן, ואחרי זאת מצינו כי משה היה המקריב והמקטיר ראשונה באהל מועד עד שנתנה הכהונה לאהרן. ויתכן שנאמר כי מה שצוה בזה לאהרן, שבא לרמוז כי הכהנים הלויים מורי התורה שעתידין לצאת מאהרן, יהיו מזונותם בהרוחה ולא בעמל, כאוכלי המן, וכענין שכתוב (דברי הימים ב לא ד) 'ויאמר לעם ליושבי ירושלם לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורה ה', עכ"ל עיי"ש.

ובשפתי כהן (פסוק לב) כתב וז"ל, ולזה היה על ידי אהרן, לפי שהוא איש חסד, כדי שיבוא

סוגיות במחשבה

אהרן וחור שמות יז – יב.

להיפך קנאי וכו', הב' הפכיים הללו לקח משה מזה אחד ומזה אחד (שהוא באמצע שכוללם), מנהיג צריך לשתי מדות, יש עת שצריך לסבלנות ויש עת שצריך להראות קנאות, עכ"ל. והיינו כי לנצח במלחמה, צריך לכלול כח השלום עמה, ודו"ק.

ואהרן וחור גימטריא ע"ת, והוא כנגד עמלק שהשתמש בכח הזמנים במלחמה זו, כמ"ש חז"ל, ומכח צרופ אהרן וחור, גברו על כח זה, ונשתנו העתים. עיין רש"י ד"ה עד בא השמש. וכתב בברית כהונת עולם (מאמר הסתר אסתר פרק ט) וז"ל, שכן אהרן וחור גימטריא ע"ת, ובחינת משה עם הכולל הוא סוד רצון וכו', ובזה היו מגבירים סוד עת רצון ולהכניע הצר הצורר בעת צרה על ידי שליטת אל אחר בחינת עמלק, עכ"ל.

עוד בחינה של צירוף משה ואהרן וחור, אמרו חז"ל (פסיקתא רבתי פיסקא יב) ואהרן וחור תמכו בידיו, אהרן בזכות הכהונה, וחור בזכות המלכות, עכ"ל. ומשה בזכות התורה, והרי כאן ג' כתר תורה כהונה ומלכות, ומכח כך נצחו לעמלק ונעשה כללות ביניהם, כמ"ש במכילתא

(פרשת עמלק יג) ובפסיקתא זוטרתא (שמות פרק יז פסוק יב) אהרן היה מזכיר מעשה לוי (אהרן), וחור מזכיר מעשה יהודה (שורש חור - יהודה), ועיי"ש שעוררו זכות אבות ואמהות. ועיין זוה"ק ח"ב סו ע"א. ועיין קהלת יעקב כללים בסוד לאה ורחל ד"ה על כן. ועיין שער הגלגולים הקדמה לח סודו של צרופ אהרן וחור. ועיין ילקוט ראובני בלק אות לג.

ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה וגו'. וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד בא השמש'.

וכתב רש"י וז"ל, ומשה אהרן וחור - מכאן לתענית שצריכים שלשה לעבור לפני התיבה, שבתענית היו שרויים. חור - בנה של מרים היה, וכלב בעלה, עכ"ל.

וכך חור בנה של מרים, והרי שבעומק היה כאן משה - אהרן - מרים, אלא שאין אשה עוברת לפני התיבה, לכן היה בנה חור תחתיה.

וכתב ר' אברהם בן הרמב"ם בשם אביו (שמות כד יד) וז"ל, מינה אהרן למשנה במקומו וחור למשנה במקום יהושע, עכ"ל. והוא כאשר עלה להר סיני, אולם כאן משה קיים והוא עיקר, אמצע, עיין רבינו בחיי על אתר פסוק יב. ונעשו אהרן וחור, כמין ידיו של משה. והבן שלא רק כפשוטו שתמכו בידיו של משה, אלא נעשו הם עצמם כמין ידיו של משה. ועיין העמק שאלה וישלח סימן כו אות ו.

וכתב כלי יקר (פסוק ח) וז"ל, על כן במלחמה זו רצה משה שיהיו ידיו אמונה על ידי שיזכור להם זכות שלושה עמודים אלו, ולפיכך היה משה עומד באמצע, וזכות קבלת התורה בידו, ואהרן וחור תמכו בידיו מזה ומזה, כי אהרן זכות העבודה בידו, וחור בנה של מרים זכות גמילות חסדים בידו, עכ"ל. אולם בחטא העגל שעלה משה לשמים, ובמקום עמדו אהרן וחור, מי בעל דברים יגש אליהם' (שמות כד יד), ואולם הרגו לחור, ונתפרדה חבילה קדושה זו, כי חור מת, ואהרן עשה העגל, ודו"ק.

ובחינה נוספת כתב בפרדס יוסף (שמות א ו ד"ה ובבשלה) וז"ל, אהרן היה רודף שלום וחור היה

סוגיות במחשבה

אהרן שמות יט כד.

אמנם ענינו כבר כתבנו במתן תורה, דאף שכל ישראל שמעו מפי הגבורה, לא היה קבלתם שוה, כמ"ש רש"י בפרשת יתרו (פסוק דידן) בפסוק ועלית אתה ואהרן עמך וכו', אמור מעתה אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו, והם מחיצה לעצמם, וענינו כי איש את אחיו יעזור, ואהרן נתעלה ע"י משה, ובניו נתעלו ע"י אהרן, וכן יהיה לעתיד, דכתיב (ישעיה מ ה) 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו', אין הכוונה שיהיו כולם שווין, שהרי כתיב (ירמיה יג) 'מקטנם ועד גדולם', משמע שיהיו גדולים וקטנים, אלא מ"ש 'יחדיו', שיתעלו כל אחד מעלייתו הסמוך לו במדרגה, עכ"ל. (ובעומק, לפי תורת הרש"ש, בסוד 'אורך' זה למעלה מזה, אולם בסוד 'עובי', יש בהם צד של שווין, ודו"ק).

ובעומק, כל אחד לפי קרבתו כך השיג את התורה, ומשה שנכנס לפני ולפנים, ונגש אל הערפל לבסוף, דבק בגילוי מדרגת קב"ה ואורייתא וישראל חד, אולם אהרן מחיצה לעצמו, דבק במדרגת תלת קשין מתקשין דא בדא, קב"ה אורייתא וישראל, ודו"ק. וזמ"ש להלן (כד ב) 'ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו'. וכתב האברבנאל (יט א - השאלה הי"ג) וז"ל, ובאותה השגה היו המחיצות וחלופי ההשגות, לא בשמיעת עשרת הדברות, עכ"ל.

'ויאמר אליהו ה' לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל ה' פן יפרץ בם'. ולהלן (כד א ב) כתיב, 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחוויתם מרחק. ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו'. וכתב רש"י וז"ל, אמור מעתה, אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו, והם (הכהנים) מחיצה לעצמם, עכ"ל. אולם כתיב אתה ואהרן 'עמך', ורק אח"כ 'והכהנים' ואינו עמך. והרי אהרן אף שיש לו מחיצה לעצמו, מ"מ גדרו עם משה.

ונתבאר ענין זה ברע"ב, וז"ל, אין להקשות איך יכול לומר אהרן מחיצה לעצמו, שהרי כתיב אהרן עמך, (וי"ל) לפי שכבר הפסיק הכתוב בינו ובין אהרן, שכתב 'ועלית - אתה - ואהרן', שלא היה צריך למלת אתה, אלא להפסיק בענין אחר וכו' (והיינו ועלית אתה, ואהרן לבדו וכו', ומה שאמר 'עמך' ר"ל קרוב אליך, ואולי י"ל שהמרחק בין אהרן למשה, היה קטן יותר מן המרחק בין הכהנים לאהרן, והבן). ובא להשמיענו שהוא דומה למחיצת משה, שכשם שמשה לבדו במחיצתו, כך אהרן לבדו במחיצתו, ולכך הפסיק במלת 'עמך' בין אהרן ולכהנים, לומר שאין הכהנים עמו במחיצתו, עכ"ל. והיינו משה לבדו, אהרן לבדו, כהנים רבים יחדיו.

ודבר זה נגלה יתר על כן כשעלה משה להר, ישראל מחיצה לעצמו, אולם משה בקע המחיצה ועלה, 'ומשה נגש אל הערפל' (שם כ יח), והיינו משה אינו לבדו אלא כביכול עם השכינה, משא"כ אהרן נשאר בגדר 'מחיצה' לעצמו, ודו"ק. וזהו שורש כהן גדול, אהרן, שנכנס לבית קדשי הקדשים לבדו, ודו"ק.

ועומק גדרי מחיצות הללו, ביאר בפנים יפות (להלן כד א) וז"ל, לכאורה מלת אתה מיותר שכבר אמר עלה, גם מ"ש והעם לא יעלו עמו מיותר,

סוגיות במחשבה

אהרן שמות כד יד.

באברכנאל (דברים יז ח), רוצה לומר שאהרן וחור יהיו במקום ב"ד הגדול, עכ"ל עיי"ש. אולם כתב בפנים יפות (שמות שם) וז"ל, לכאורה משמע מזה כשמואל, דאמר בריש סנהדרין (ג ע"א) שנים שדנו דיניהם דין, והיינו כמ"ש הרא"ש שם (סימן ג) דמיירי כגון שאמרו דנו לנו כמו שנקראים דיינים מן התורה וכו', לפ"ז היה סיוע להרמב"ם ז"ל דכתב (עדות פ"ג ה"א) דקרובי האם אינו אלא מדרבנן, דהא חור בנה של מרים היה, אך העיקר בזה, דיחיד מומחה דן אפילו ביחיד, וכ"ש היכא דנקיט רשות מריש גלותא, כדאיתא שם ובש"ע ח"מ (סימן ג ס"ד), ויהיה הוי"ו של וחור, ו' המחלקת, או אהרן או חור, כיון שהיה מומחה ונקיטות רשות ממרע"ה, עכ"ל, עיי"ש. וא"כ הכח של אהרן וחור לדון הוא מכחו של משה.

ובאמת כבר במרה נצטוו על דיין, וכבר דנו רבותינו בהרחבה בגדרי הדין שצטוו שם, ואכמ"ל.

ועיין פנים יפות (יח יג) וז"ל, והענין כי עדיין לא נודע להם משפט התורה דיני השומרים והנזיקין והודאות והלואות, ולא הגיע להם אלא דין זה שכל המוציא מחבירו עליו הראיה, ויהי הדבר בחזקת בעליו, עד שיפרש להם דיני התורה מסיני, עכ"ל.

'והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם'. וכבר העירו המפרשים, מדוע צורף חור, ובמתן תורה צורפו נדב ואביהוא. עיין רא"ם וגור אריה, לעיל שמות יח יז.

וכתב בפרדס יוסף וז"ל, בבבא קמא (מו ע"ב) מכאן המוציא מחבירו עליו הראיה, ויש לדקדק למה נאמרה הלכה זו רק עתה. וראיתי דמשה כששפט, לא היה צריך לחקור את בעלי דינים ולשמוע עדים וידע ברוח הקודש, לכן אמר 'ושפטתי בין איש ובין רעהו' (יתרו יח טז), אני בעצמי אשפוט, אבל שאר השופטים היו צריכים גם אז לעדים וראיה, וכן הוא בירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ח) דיליף מכאן המוציא מחבירו עליו הראיה, ולא פריך פשיטא, לכן ציוה עתה להם המוציא מחבירו עליו הראיה, ועיין יומא (ע"ה ע"א) המן הגיד, וצ"ע, עכ"ל. וכבר הרחיבו רבותינו בגדר 'תורה לא בשמים היא', מהו גדרו, אולם כאן היה קודם שנתנו לווחות לארץ, ונראה שלכו"ע פוסקים ע"י רוח"ק וכו'.

ונראה שלכן דייקא כאן ילפינן דין המוציא מחבירו וכו', כי בשעה שעולה ומקבל בתורה משתנה הדין, ודו"ק. ויש לדון ממתי נשתנה הדין, משעה מקבל התורה לידו, או משעה שהורידה לארץ לגמרי.

והנה ההורדה לארץ, היא שורש דשורש לגלות בארץ, ודו"ק. והשורש בפועל, הוא חטא העגל, ע-גל, ע-גל, גל-גל, וזהבן.

וכתב החת"ס (תורת משה) וז"ל, רומז לעושי עגל בעלי דברים, נגשו לאהרן וחור, וחור מת ואהרן עשה להם עגל, ע"כ נרמז כל הגליות בר"ת מ"י בעל ד'ברים י'גש א'ליהם, מצרי - בבל - דרוש (שהוא מדי כי הוא היה מלך מדי ונקראו על שמו) - יון - אדום, עכ"ל ודו"ק.

וגדרם של אהרן וחור בגדר ב"ד, כתב

סוגיות במחשבה

אהרן שמות כז - כא.

ועיקר ההדלקה משורש אהרן לעולם, וטעם הדבר, כתב באוהב ישראל (שמות כז כ) וז"ל, וזה יהיה על ידי אהרן ובניו הקדושים, כי כהן הוא בסוד החסד ('איש חסיד'), וכשידליקו המנורה בכוונה זכה ונקיה, בזה יומשך שפע טובה וחסד אל עליון יתברך אל כל העולמות ועלייה לכל העולמות, עכ"ל. (וכתב בקהלת יעקב ערך מנורה וז"ל, מנרה ר"ת (אותיות) מה-נר, הן ה' גבורות כל אחד כלול מה' הרי כ"ה, וכל אחד כלול מיו"ד, יו"ד פעמים כ"ה גימטריא נ"ר, והוא סוד ז' מלכין דמיתו שהן מבחינת ה' גבורות, והתיקון הוא סוד מ"ה החדש שהוא סוד ה' חסדים, וזהו מנרה מה-נר, ועל כן היה זה על ידי אהרן איש החסד, עכ"ל).

ויתר על כן, נגלה שורש השפע במדרגת 'שמן', בנר שבמנורה, ומכאן כן בנר של חנוכה כנודע. וכתב במגן אברהם (מטריסק, לחנוכה ד"ה ת"ר מצות חנוכה) וז"ל, וכתב (תהלים קלג ב) 'כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו', היינו השפעת הקדושה מחכמה עילאה שהיא סוד שמן הטוב, נשפע ויורד על פי מדותיו, עיי"ש באופן המשכת השפע לתתא.

וכתב בדברי חיים (מצאנז, לחנוכה ד"ה בגמרא ת"ר) וז"ל, 'אחים גם יחד' היינו שנעשה מאהבה כאח, 'אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן' שבגימטריא 'להדליק נר חנוכה' במילואו עם השלשה תיבות, עכ"ל.

'ואתה תצוה את בני ישראל, ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד. באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה' חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל'. וכתב (במדבר ח ג) 'ויעש כן אהרן'.

וכתב החת"ס (במדבר ח ב) וז"ל, ע"כ אמר 'ויעש כן אהרן' שלא שינה, להגיד שבחו שכל ימיו לא כבה נר מערבי, עכ"ל, עיי"ש. ועליו בעיקר נאמר 'נר תמיד', וזה עיקר שורשו של אהרן, אותיות אה-נר, והיינו נר תמיד, נר תמידי שלא כבה הוא מכח הארת אהרן דוקא.

עוד כתב החת"ס (שמות טז יט ד"ה שליו) וז"ל, אהרן, אותיות נר, אור, גם נהר לשון אורה, כמ"ש רמב"ן בפרשת מקץ, כי עמוד אש בזכות אהרן, עכ"ל. ועל עמוד האש כתוב 'לא ימיש' (שמות יג כב), והיינו בחינת תמיד, ושורשו בנר תמיד.

ועיין בגר"א (ויקרא כד ג) ששבעת הנרות לא הודלקו ע"י שבע כהנים, אלא כל כהן היה מדליק נר אחד, עיי"ש. ונראה שאהרן הדליק את נר המערבי, נר תמיד כנ"ל. ומקור דברי הגר"א בספרי זוטא, ואפשר לפרש דברי הספרי בכמה פנים, ואכמ"ל.

וכן מבואר במלבי"ם (ויקרא כד ג) וז"ל, מ"ש להעלות נר תמיד מדבר מנר המערבי, ויכוין על תמידות החלטי, כי נר הזה דלק תמיד בנס. וכבר אמרו שמשמת שמעון הצדיק מצאו שכבה, כי הנס הזה המורה על קביעות אור השכינה, לא היה רק בזכות הכהן גדול וכו', דהיינו נר המערבי שידלק תמיד בנס, זה לא הי' רק באהרן ובזכותו, או בעת ששמשו כהנים גדולים שהיו 'צדיקים כאהרן', עכ"ל.

ובעומק, לעולם שורש זה מכח הארת אהרן דוקא.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות כח ב.

וצרף א'הרן אות א' עם אותיות בגד, ועלה בידך א-ב-ג-ד.

שלימות תיקון בגד לשון בגידה, וצורפו יחד עד האלף, אור, אלופו של עולם, ודו"ק.

אולם לא זכה אהרן להשלים תיקון זה, דכתב בספר הליקוטים (כי תשא ד"ה קום עשה) וז"ל, אהרן הוא גלגול הרן, והנה הוא גלגול אדה"ר שעבד ע"ז, והרן כדי לתקן זה בא בגלגול אהרן כנז"ל, [וניתוסף בו] אל"ף וגם אז לא נתקן כי היה אז צריך ליהרג כשאמרו לו הערב רב לעשות העגל לע"ז, כי התחילו למסור נפשו למיתה, והטעם שלא עשה כן לפי שראה ש'חור' זבוח לפניו וחזר גלגול אדה"ר כי גם אדה"ר בא בנחור אחי אברהם ועתה בא הרן באהרן, ונחור בא בחור' (ג-חור) כמש"ל, עכ"ל. והבן שמכח כך במקום לתקן בגדי חטא אדה"ר, כנ"ל עשה את העגל, ועי"ז חזר ונתעורר חטא אדה"ר כנודע, 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם. אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו' (תהלים פב ו ז), כמ"ש ריש ע"ז (ה ע"א), ועי"ז נפלו הבגדים ממדרגתם ואינו תקון גמור, ודו"ק.

'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת'.

היפך בגדים דקלקול להסתרת ערוה, מתולדות חטא אדה"ר, לאהרן ובניו יש שורש עליון על הגוים, לכבוד ולתפארת.

ונודע שאדה"ר קודם החטא, היה לו כותנות 'אור', וכאשר חטא נתחלף לכותנות 'עור', ואהרן בא לתקן ולחזור ולהאיר כותנות אור, כי נתבאר לעיל שמכח אהרן הדלקת המנורה ויתר על כן, עבודתו ביוה"כ בקה"ק, בארון, לשון אור, אור-ן. ומכח כך מתקן את הבגדים הלבושים עליו, ונעשה בגדי 'אור', וזהו לכבוד ולתפארת, ולכן היו לאהרן ח' בגדים, ח- לשון חטא הקדום, ויש בהם תיקון החטא.

ויתר על כן, היו שני מערכות של בגדים, בגד זהב - ח' בגדים, בגדי לבן - ד' בגדים, ואז נגלה סוד 'אחד', א - אור, ח - בגדי זהב, ד - בגדי לבן. ונגלה סוד האחדות, שהוא תיקון השלם, סוד האחד. ומדתו של אהרן 'אוהב שלום', שלום - שלמות. ונגלה אף בבגדיו, כנ"ל.

ועיקר אחדות זו נגלה ביוה"כ ששובש לחילופין פעם ח' בגדים ופעם ד' בגדים. וזהו בסוד אור יוה"כ, סוד יום האחדות דתיקון.

ובעומק, מהות אחדות הבגדים היא, כי ח' בגדים אינם כפשוטו, אלא הם ד' ועוד ד'. והרי שח' כולל בתוכו ד ועוד ד', והבן.

ובעומק, אהרן, אותיות א-הרן, תיקון הרן שנפל לכבשן האש שנפל בו אברהם וניצול, אולם הרן לא ניצול. וכמ"ש בשער הגלגולים (הקדמה לג) וז"ל, אהרן ג' אותיות מן הרן, ונוסף עליו אות א, עכ"ל. ונתגלגל הרן באהרן לתקנו. ועיין שם הקדמה לח, ועיין עוד שער הפסוקים וארא סימן ו, ועוד.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות כח יב.

רבינו ע"ה הוא הנשמה והמדבר, וב' האחים רומז לשפתים, כי השפה מיוחד לדיבור, ולהשתיקה גם כן כמו שכתבנו במקום אחר מזה, וכתב 'משה ידבר' ו'שפתי כהן ישמרו דעת', עכ"ל, אלא שלזמן מה נתחלף כח הדיבור וניתן לאהרן, וכנ"ל בהרחבה. וזהו גדרי בגדי אהרן, תיקון הגוף, והבן. ולכן בגדי כהונה מכפרים, כלשון השפת אמת שם, דהגוף יש בו פסולת וצריכין לברר התערובות, והבן.

ושורש כל הבגדים של אהרן, בחושן המשפט שהיה על לבו לפני ה' 'תמיד'. וכתב החתם סופר (חקת דף צט ד"ה עמ"ש) וז"ל, חשן משפט מכפר על הדינין, שהיה על לב אהרן, אשר שמח בלבו, ולא נתקנא בגדולתו של משה רבינו ע"ה אחיו הקטן ממנו, עכ"ל. וכן אהרן היה מדבר במשפט, לא רק על פי דין, אלא ע"י שלום בין איש לרעהו, וזה האור גנוז בלבו של אהרן, בבחינת פותחין בפשרה תחילה (סנהדרין ז ע"ב), והוא הוא שורש תיקון הדינין. והוא סוד אהרן שכל שמות השבטים על לבו, והיינו שעשה פשרה ושלום בין כל השבטים.

'ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרן לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון'.

ואמרו (קהלת רבה ז ב), עבודתו אינה עבודה ונתחייב (מיתה *), אילולי ששמותן של שבטים חקוקים על לבו.

וכן כתיב (שמות כח כט, ל) 'ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' תמיד. ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן בבאו לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד'.

והרי ששמות בני השבטים, היו הן על כתפו והן על לבו. ועיין כתבי הרמ"ע מפאנו, מאמר מאה קשיטה סימן סט בהגהה.

וכתב בתורת המנחה (לרבינו יעקב סקלי, דרשה כח) וז"ל, נמצא שהיה אהרן נושא את שמות בני ישראל על כתפיו ועל לבו, והכל לזכרון, אלא שבאותם שעל לבו נאמר 'לזכרון לפני ה' תמיד', והבן זה, עכ"ל.

וכתב בשפת אמת (תצוה תרס"ג ד"ה בפרשה זו) וז"ל, כי אהרן בחינת 'נר מצוה' (אה-נר), שהוא תיקון הגוף ברמ"ח ושס"ה, ומשה רבינו ע"ה בחינת 'תורה אור', שהוא הנשמה, דעיקר המצוה להמשיך אור הנשמה אל הגוף, ומשה רבינו ע"ה הוריד התורה מן השמים והאיר אל הגוף, ואהרן העלה הנר אל הנשמה וכו', ואהרן היה בחינת גוף נקי, ולכן בחר בו השי"ת לכהן, וכמו שכתוב 'והיו על לב אהרן' (חושן משפט) 'מצח אהרן' (ציץ) 'שתי כתפיו' (אפוד) 'מצנפת על ראשו', זה תכשיט הגוף, רמז לדבר, לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, והיא מדת אהרן, כמו שכתוב 'וידום אהרן', ומשה

* כ"ה במדרש שמואל כג ג.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות לב א.

אהרן, אמאי על אהרן, בגין לאתכללא בסטרא דימינא, דהא אינון שמאלא בעו מניה, ובגין דלהוי כליל בימינא, אתכנשו על אהרן, ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים, אלהים ודאי בעו סטר שמאלא וכו'. תא חזי, כל זמנא דהוה משה במצרים, שמא דאלקים לא דכיר אלא שמא דה', ועל דא קשיא ליה לפרעה, בגין דלא יהא תוקפא להווא סטרא אחרא ולא יתקף בעלמא, השתא בעו ההיא מילה, והיינו קום עשה לנו אלהים (אחרים), עכ"ל, עיי"ש.

והבן שעי"ז שהזכירו שם 'אלהים', עוררו כחו של פרעה ותוקפו קודם יציאתם של ישראל מיד פרעה ומיד מצרים, ולכן נגלה כחו של פרעה, 'פרוע הוא, כי פרעה אהרן', פרעה - פרוע, כנ"ל. וכתב בתפארת יהונתן על אתר וז"ל, וידוע כי משה בימין, כדכתיב מוליך לימין משה, ואהרן בשמאל, ולכך חשבו שכל זמן שמשה חי הוא בימין, לפני אדם נעשה למטה אפי זוטרי, שני כרובים, ומשם היה הדיבור והשפעה למטה, אבל כאשר נסתלק משה, וכל הנהגה יהיה ע"י אהרן שהוא משמאל, א"כ משור המרכבה שהוא בשמאל יושפע, וא"כ יהיה עגל, וחפצו ג"כ שני עגלים, כמו שני כרובים, לכך אמרו אשר ילכו לפנינו, לשון רבים, עכ"ל עיי"ש.

'וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו'.

והיינו כי כאשר משה עולה לקבל את התורה, עומד אהרן במקום משה, ושורשו בקלקולו של משה, שמסרב ללכת לדבר עם פרעה, ובמקומו אהרן היה לו לפה, ולכן כאן נשאר אהרן לבדו זולת משה ובמקומו, ואחרי מעשה זה כמ"ש (פסוק כה) 'כי פרוע הוא, כי פרעה אהרן' בחינת פרעה, ודו"ק.

ולצורך תיקון פגם זה, אמרו חז"ל (פסיקתא זוטרותא ויקהל, הובא ברכינו בחי פרק לה עה"פ ויקהל משה) 'ויקהל משה', תבוא קהלת משה ותכפר על קהלת אהרן, דכתיב (לעיל לב א) 'ויקהל העם על אהרן' (ויקהל - קהל, קלה, בחינת דעתם קלה), תבוא אמירת משה, דכתיב 'ויאמר אליהם משה', ותכפר על אמירת אהרן, שנאמר (שם) 'ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים', תבוא 'אלה הדברים', ותכפר על 'אלה אלהיך ישראל', יבוא 'זהב התנופה' ויכפר על זהב העגל, עיי"ש. והוא תיקון פרעה פה-רע.

וכתב בצרור המור (פרשת כי תשא ד"ה ויתן אל) וז"ל, וזהו כי בשש משה, אחר שלא היה 'יורד' מן ההר כמו שאמר, ולכן 'ויקהל העם על אהרן', לפי שהוא נשאר במקומו, כאומרו 'והנה אהרן וחור עמכם' (לעיל כד יד), עכ"ל. ועיין באור החיים על אתר.

והבן, חור גימטריא ירד, וכאשר לא 'ירד' משה הנקרא 'ירד', שהוריד מן לישראל (עיין תרגום יונתן דברי הימים א' ד יח. מגילה יג ע"א), אזי רצו לעשות את העגל, ומנעם חור גימטריא 'ירד' והרגהו, ואזי נעשה ירידה בקלקול, וירד אהרן ממדרגתו ומזה נעשה העגל, והבן.

ואמרו (זה"ק כי תשא ח"ב קצא ע"ב) ויקהל העם על

סוגיות במחשבה

אהרן שמות לב ב.

ועיין מדרש שמואל אבות פ"ב משנה טו (ד"ה ואמר והפועלים עצלים).

ובעומק מהלך זה, כתב בתולדות יצחק (ויקרא ט ב) וז"ל, ידוע שמחשבת אהרן לא היה לע"ז, שנאמר (שם פסוק ו) 'ויאמר חג לה' מחר', ולזה אמר 'פרקו את נזמי הזהב אשר באזני נשיכם', אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים על תכשיטיהם ויתעכב הדבר, ובתוך כך יבוא משה, 'יבן מזבח' (שם פסוק ח) לדחותם, עכ"ל עיי"ש. עיין רש"י על אתר. אולם הם התפרקו נזמי עצמם. ועיינו ט"ז לקמן פסוק כב. ועיין ב"ב פד ע"א, ובתוס' שם, ועיין מהר"ם שיף.

ובשפתי כהן כתב וז"ל, כשראה כן אהרן שכפרו (הערב רב, עיי"ש) בטובתו של הקב"ה ובטובתו של משה, אמר 'פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם', ויקשה, הא מהתורה ומהנביאים ומהכתובים, הנזמים הם באף לא באוזניים (עיי"ש מקורות לכך) וכו', אלא רמז להם אהרן אשר 'באוזני', שפרקו וכפרו במה ששמעו באוזניהם במעמד הר סיני, ואמרו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע', עכ"ל.

ובתפארת יהונתן כתב וז"ל, הנה אהרן נתכוון לעשות 'נקבה' כי תש כחה (ולכן ביקש נזמי נשותיהם וכו'), ולכך פרה (אדומה) באמת מטהר טמא, אבל הם 'זיתפרקו כל העם את נזמי הזהב וגו', להיות פר זכר שכתו חזק, עכ"ל עיי"ש.

ובפשוטו, הנשים לא רצו לתת תכשיטיהן, עיין מגילה (כב ע"ב), ותוס' (ר"ה כג ע"א ד"ה משום).

'ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי'.

וכתב בחזקוני וז"ל, אהרן לשם שמים נתכוין, חשב בלבו, אם אומר להם להעמיד עליהם אחד מן הגדולים, למחר כשיבא משה, לא ירצה לרדת מגדולתו ותרבה קטטה ושפיכות דמים ביניהם, ואם לא אעמיד להם הם יעמידוהו מעצמם וירבה המחלוקת, ואם אומר אני אהיה להם לראש, יקשה הדבר בעיני משה, אעסיקם בדברים עד שיבא משה ואעשה דבר שאין בו ממשות, וכשיבא משה יבטל מאליו, וכן עשה, עכ"ל. ועיין מעין זה בדעת זקנים, בעלי התוס', רא"ש.

ובצרור המור כתב וז"ל, כי השם יתברך אף על פי שראה שאמרו 'קום עשה לנו אלהים', וכן שנתנו הזהב ונעשה העגל, לא חרה לו ולא דבר מאומה, לפי שאולי כוונתם לא היתה רעה, אבל שאלתם היתה טובה לשאול להם מנהיג שינהיגם במקום משה, וזהו 'אשר ילכו לפנינו' כמו מנהיג ושר, אחר שמשה שהיה מנהיגנו 'לא ידענו מה היה לו', ואף על פי שעשו העגל בפועל, לא היה רע בזה, כי ה' היה בראשם, באומרו 'חג לה' מחר' (פסוק ה) וכו', ולזה הטעם בעצמו נראה שאהרן לא דבר להם דבר, כשאמרו לו 'קום עשה לנו אלהים', לפי שחשב שכוונתם היתה לשמים, ולא היו מבקשים אלא מנהיג שילך לפניהם, כי העם בלא מנהיג אין לו קיום כלל וכו', ולכן אמר להם 'פרקו נזמי הזהב', לדחותם עד למחר וכו', לפי שהיה יודע כי למחר יבא משה, ולכן אמר 'ויצר אותו בחרט' (פסוק ד), כי אף על פי שלא היה צורך ולא צייר, כי לא נמנה במלאכת המשכן, עשה עצמו צורך וצייר אותו בחרט אנוש לעכב הדבר, עכ"ל, עיי"ש כל אריכות דבריו. ולדבריו אף שכוונתו לשמה, ניסה לעכבם למחר, עד שיבוא משה, שאין ראוי כלל שיהא מנהיג זולת משה.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות לב כה.

ובעומק, פרעה עצמו בחינת נחש, כמ"ש (יחזקאל כט ג) 'פרעה מלך מצרים התנים הגדול'.

ועיין שמות רבה ג יב, ועיי"ש סימן יז.

וכתב בעבודת הקודש^א (ח"ג פרק לד) וז"ל, פרעה התנין הגדול הבא מכח הנחש אשר החטיא את אדם הראשון, 'והוצא את עמי בני ישראל ממצרים' מקום הנחש, עכ"ל. ועתה בחטא העגל חזרו בחזרה למעין בחינת קלקול הנחש, כנודע. ועיין דובר צדק^ב (אחרי מות אות נד) וז"ל, ולכן נקרא פרעה התנין הגדול מאותם תשעה תנינים, כי הוא כתר, שהוא פרצוף ארוך והגדול בכל העשר ספירות, עכ"ל. לכך נקרא פרעה 'נחש בריח'^ג (ישעיה כז א). עיין מפתח השמות^ד (פר' שמות עמ' פט ד"ה וסוד פרעה), ובית עולמים (אד"ר דף קלא ע"א ד"ה תיקונא עשיראה).

ובסימנים שנתן אהרן לפני פרעה, הפך המטה לנחש, וחוזר חלילה. ועתה בעת הקלקול, נתהפך חזרה לנחש, וזהו שליטת פרעה כנ"ל. וזהו 'כי פרעה אהרן', שליטת פרעה מכח מדרגתו נחש, על אהרן, ודו"ק. עיין שמות רבה ג יז. ועיין זוה"ק ח"ב דף קצב ע"ב.

'וירא משה את העם, כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם'.

ובפשוטו ביאר הרמב"ן וז"ל, ובטל מהם כל עצה ומוסר, והנה הם כצאן הנפוצים על ההרים (מלכים א' כב יז) 'בלא יועץ ומדריך', ואמר זה מפני שהיו הם חושבים שהעגל מורה להם הדרך, והנה הם כאלו אין להם עצה ולא ידעו 'הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו', כי מהם חשבוהו לטובה, כפי סברתם, ומהם לרעה גמורה, וכל אחד מהם פונה לדרכו, עכ"ל. וזהו 'פרוע הוא', היינו כל אחד פונה לכוונה אחרת.

וכתב בצרור המור (שמות לב כא) וז"ל, איך הוא סבב זה העון בסבת ערב רב שקיבל, כי הם עשו את העגל, ולא ישראל וכו', כי הם רעים וחטאים לה' מאד כמצרים, וטבעם נותנת להם לחזור לסורם הרע, שהיו עובדים במצרים, צורת טלה, וכאן רצו צורת עגל וכו', וכן רמז 'כי פרוע הוא', שהיו מגולים ערוה ונואפים ורשעים, כאומרו (ישעיה כ ד) 'וחשופי שתי ערות מצרים' וכו', כן לשון 'כי פרוע הוא כי פרעה אהרן', גילה לנו שהיו ממשפחת העבדים בעלי ערוה טמאים בטומאת פרעה, עכ"ל. וא"כ פרע, לשון פרעה מלך מצרים, שנגה בהם, בערב רב, כח קליפת פרעה, שקלטו הערב רב בהיותם במצרים.

וכתב בנחל קדומים בשם רבינו אפרים וז"ל, 'כי פרעה אהרן', קרי ביה 'פרעה', אמר משה, אוי לי מה שנתנבא פרעה יתקיים על ידי אחי (אהרן) בתמיאה, עכ"ל. עוד כתב שם וז"ל, פרעה גימטריא נחש עם הג' תיבות (אותיות) כי פרעה אהרן שהנחש נתעורר וחזר העולם לקלקולו, עכ"ל.

^א כוונתו להוסיף ג' אותיות נחש על פרעה ויהיה פרעה גימטריא נחש.

^ב לרבי מאיר אבן גבאי זצ"ל.

^ג לרבי צדוק הכהן מלובלין.

^ד לרבי אברהם אבולעפיה.

סוגיות במחשבה

אהרן שמות לב לה.

ואמרו (זוהר הקדוש ח"ב רכג ע"ב, ועיין בש"ך (פקודי לח, כד)) 'כל זהב העשוי' שנעשה בו העגל, שנאמר 'אשר עשה אהרן למלאכת הקודש', בא זהב של מלאכת הקודש וכיפרה עליו.

ואף מעשה אהרן אינו מעשה גמור, כמ"ש באור החיים על אתר וז"ל, 'ירצה להוציא הלעז מעל אהרן, כי ישראל הם שעשו העגל אשר עשה אהרן, כי מעשה אהרן עליהם יחשב, או לצד שאנסוהו, או לצד שהם עשו עיקר המעשה, שהוא הכישוף, שבו יצא הדבר, עכ"ל. וכמ"ש חז"ל (שמות רבה מג ח) והם שומטין אחד מן טטראמולין שלי (שבמרכבה) שכתוב (יחזקאל א י) 'ופני שור מהשמאל'. והיינו שבפועל היה עגל, אולם נקרא גם 'שור' בכתובים, כי בו היה שורש שור שבמרכבה, ודו"ק.

ועוד בגדרי 'עשיה' זו, עיין פנים יפות על אתר, ובתפארת יהונתן במדבר כה יא, וחתם סופר שמות לב כא, וכן על אתר, ובתורת משה על אתר, ומהר"י קארו במדבר יט א.

ובמלבי"ם (לכ ד) כתב וז"ל, וכן מ"ש 'זיעשהו עגל' אין הפירוש שעשה בידו רק שנעשה בסיבתו, כמ"ש 'על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן', עכ"ל. ולדבריו אף לא היה מעשה גמור כלל של אהרן.

ובדקות, כתב בספר אפריון על אתר וז"ל, זה העגל אשר עשה אהרן כבר עשאוהו הם במחשבתם שנצטרפה למעשה (של אהרן), עכ"ל, ודו"ק שהם עשאוהו תחילה במחשבה, ודו"ק. וכח המעשה נמשך מכח מחשבתם.

ועיין מקנה (קידושין יג ע"א) שאין שליח לדבר עבירה בדיני אדם, אבל בדיני שמים איכא. וא"כ בדיני שמים לא עשאוהו אהרן כי היה שליח, ודו"ק. ועיין זוה"ק ח"ב דף קצב ע"ב.

ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן.

ואמרו סנהדרין ז ע"א, לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנאמר וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויא להו תקנתא בתשובה. ואמרו (מדרש תנחומא שמיני ד) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר, ולמה לא אמר לו פר אלא עגל, לפי שע"י העגל נתפקקה הכהונה בידך ובעגל היא מתבססת בידך, עכ"ל. ועיין ספרא צו, מכילתא דמילואים. ולכן לא זכה שיעשה פרה אדומה אלא ע"י סגן, כמ"ש רבותינו. **ובעומק**, מצינו שעד חטא העגל היה עבודה בכורים, ומחטא העגל, נעתקה העבודה מהבכורים ועברה לכהנים.

והנה בחטא העגל ביחס לאהרן, כתב רבינו בחיי (ויקרא ט ג) וז"ל, ולמה הוצרך (לומר) 'אשר עשה אהרן', אבל בא לומר, שאין הכתוב תופש עליו אלא 'המעשה' לבד, ולא על המחשבה, והוא כאילו אמר בפירוש, כי חטא במעשה ולא במחשבה, ומפני זה הביאו חטאת, לפי שהחטאת באה על החטא במעשה, ובאותו של ישראל צוה להיותו עולה, לפי שהעולה באה על הרהור הלב, וידוע כי ישראל חשבו בו מחשבה רעה, והנה חטאם בו במחשבה ובמעשה, עכ"ל. ועיין שפתי כהן ויקרא ד יג, וכן ט ב. ועיין כלי יקר ויקרא ט ב.

והבן, שמזו המחשבה של אהרן, זכו בניו, שבט הכהונה, בכהונה במקום הבכורים, ומצד המעשה, נתפקקה הכהונה, ודו"ק. ואולם המעשה לא היה בגדר מזיד, אלא שוגג. ולכן נתפקקה הכהונה. ועיין ערוך לנר סנהדרין צח ע"א ד"ה אין בן דוד בא. ובבית אלקים שער התפילה פרק יח. ועיין עקידת יצחק שער נג.

סוגיות במחשבה

אהרן ויקרא ט ב.

ואמרו (ספרא שמיני מכילתא דמילואים אות ג) וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן (שעיר עזים), אלא אמר להם, אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים' (במעשה דמכירת יוסף), ויש בידכם בסוף 'עשו להם עגל מסכה', יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל.

אולם בעומק, אהרן אינו צריך כפרה גמורה, כמ"ש (שם) 'ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת', מלמד שאמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך, צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן, שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש, שמא ישנאך בביאתך למקדש. ועיין תרגום יונתן על אתר.

ובעומק, בנין המשכן, מעורר שורשי ימות עולם, וכתב בצרור המור וז"ל, קח לך עגל בן בקר לחטאת - להורות כי הקרבנות הראשונים של שבעת ימי המילואים, לא היו עליו אלא על אדם הראשון ובניו, ואלו הקרבנות היו שלו וזהו קח לך עגל בן בקר לחטאת, לטהר אותך מהחטאת הידוע, עכ"ל.

וכן מעורר שורש אומה הישראלית, כמ"ש במושב זקנים וז"ל, עגל בן בקר - כנגד אברהם שנאמר (בראשית יח ז) 'ויקח בן בקר רך וטוב', ואיל - כנגד יצחק לכן לעולה היה, ואיל לעולה - בגימטריא יעקב, וזהו תמימים כנגד יעקב, שנאמר בו 'איש תם', עכ"ל. ועיין זוה"ק על אתר ח"ג לז ע"ב.

'ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני ה'.

וכתב רש"י (יחזקאל מה כב) וז"ל, ואומר אני, שמא בי"ד בניסן של פסח ראשון שנתחנך בו הבית עומד, ופר זה בא תחת עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למלואים, ומגיד שאם לא הקריבו בשמיני למלואים, יקריבנו בי"ד בניסן, כדי שיתחנך לעבודה קודם יו"ט, לפי שעליו קרבנות ועולת המועד לעשות כמו שאמור למעלה, ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים וגו', עכ"ל. ולפ"ז זהו דין חינוך במשכן - מקדש.

וכתב ברבינו בחיי וז"ל, לכפר על מעשה העגל, שכתוב בו (שמות לב לה) 'אשר עשה אהרן' [וכתב בבעל הטורים וז"ל, עגל בן בקר - בגימטריא לכפר חטא העגל, עכ"ל]. ובמדרש (תנחומא שמיני ד) 'קח לך עגל', למה לא אמר קח לך פר, אלא קח לך עגל, לפי שעל ידי עגל נתפקפקה הכהונה בידך ובעגל (זה) היא מתקיימת בידך, עכ"ל. ועיין רש"י. וברא"ש כתב וז"ל, ולמה נאמר עגל ולא פר, לפי שע"י העגל 'ניטלה' הכהונה ממנו, וע"י העגל הוחזרה לו, עכ"ל.

ועוד אמרו שם בתנחומא, ולא עוד אלא, שלא יהו ישראל אומרים יש להם עונות ממעשה העגל, לפיכך א"ל הקב"ה, אף הם יקריבו עגל, 'ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל', שידעו הכל שנתכפר להם על מעשה העגל, אמר הקב"ה, בעוה"ז נתכפר להם ע"י קרבן, ולעוה"ב אני מוחה עונותיהם שלא בקרבן, שנאמר (ישעיה מג) 'אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני'.

* במדרש גורס 'מתבססת'. והובא לעיל.

סוגיות במחשבה

אהרן ויקרא ט כב.

בנשיאות לברך להון בברכה, אלא משום דיש באדם עשר אצבעות רמז לעשר ספירות (שורש עשרה מאמרות) שנחתמו בהון שמים וארץ, עכ"ל. ואף שאין מברכים אחר עשיית כל קרבן וקרבן, אלא רק בשורש עשיית הקורבנות ביום חנוכת המשכן. ובמאירת עינים (לרבי יצחק דמן עכו, ויקרא עמ' קפא) בביאור ספר הבהיר כתב וז"ל, לפי שהקריב קרבן ונתקרב לפני אביהם שבשמים, פירוש, שהוא מברך אותו אחר הקרבתו, והברכה היא דרך תפילה, כי בתפילה הוא מברך אותם ואומר יברכה ה' וישמרך, עכ"ל. ועיין מצודת דוד לרדב"ז מצוה עח - מצות נשיאות כפים וברכת כהנים.

ודין נשיאות כפים בברכת כהנים, ילפינן מאהרן בברכתו, כמ"ש סוטה לח ע"א. ועיין זוה"ק אמור צב ע"ב, ח"ג קמו ע"א, יתרו סז ע"א. ועיין ילקוט ראובני וארא אות כב ד"ה הקב"ה אמר בשם ספר תמונה סוד נשיאות כפים, ורמח"ל על התורה על אתר.

ונשיאת כף, כף גימטריא ק', שורש למאה ברכות, ודו"ק, ושורשו באהרן דייקא.

'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים'. וכתב רש"י וז"ל, ויברכם - ברכת כהנים, יברכך, יאר, ישא, עכ"ל.

והרמב"ן כתב וז"ל, כי אהרן פרש כפיו השמים, וברך את העם, כאשר עשה שלמה, שנאמר (מלכים א' ח כב) ויעמד שלמה לפני מזבח ה' ויפרוש כפיו השמים, ושם (פסוק נה) נאמר, ויעמד ויברך את כל קהל ישראל קול גדול לאמר, עכ"ל. לשיטתו לא היה זה ברכת כהנים, ואעפ"כ היה בו נשיאות כפים. ועיין סוטה לח ע"א ע"ב, ותמיד לג ע"ב, ודו"ק.

וכתב בפענח רזא וז"ל, דעל אלו ג' קרבנות שייכה ברכת כהנים, יברכה ה' וישמרך - נגד החטאת שישמרם מחטא לו, כדכתיב 'ואת רגלי חסידיו ישמור', יאר ה' פניו אליך - נגד העולה, שיאיר לו לעשות לפני ה', וישם לך שלום - על השלמים, עכ"ל. ולפי"ז גדר הברכות הן ביחס לקרבנותיו, ודו"ק. והרב יוסף בכור שור כתב וז"ל, שנתחנך אף בברכת כהנים, עכ"ל. ולפי"ז זה חינוך לברכת כהנים, ולא דווקא ביחס לקרבנותיו, ופרשו יותר קרוב לפשט, ואפשר שנשיאת כפים הוא חלק מחנוכת המשכן. ועיין שפתי כהן על אתר, ובפנים יפות. ועיין מלבי"ם על אתר בהרחבה, וכן משנה למלך הלכות תפלה ונשיאות כפים פרק יד הלכה ט.

ובספר הבהיר (אמור צד ע"ב סימן מא) כתב וז"ל, אמר רבי רחומאי, מ"ד 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד', והא כבר ירד, אלא וירד מעשות החטאת והעולה, ואח"כ 'וישא אהרן את ידיו אל העם', נשיאות זו למה, לפי שהקריב קרבן ונתרצה לפני אביהם שבשמים, כדאמר צריך אותו שמקרבן לעליונים ומייחדן לייחד בכללן אלו, ומה 'אל העם', בעבור העם, ומ"ט

סוגיות במחשבה

אהרן הוריות, יב, ע"א

כתב בפנים יפות (ויקרא, כא, ח) וז"ל, כשמן הטוב וגו', שהוא רמז על י"ג מדות הנרמזים בזקן, וכמ"ש בזה"ק (תרומה, קעז, ע"ב), עכ"ל. וי"ג מידות כנודע יש תרי מזלות, נוצר חסד ונקה, והם שתי טיפין שתלויין בזקנו, היינו המזלות. ועיין קהלת יעקב (ערך שטף).

וכשהיה מספר היו עולות יושבות בעיקר זקנו. והיינו שמזלא לשון מזל, שנוזל מלעילא לתתא, ואלו הם תרי טיפין הללו כנזכר. אולם נתגלה בהם גם הכח ההפוך, שעולות בשעה שמספר, היינו בחינת שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי, ב, ז). והיינו שבאהרן מחד נגלה כח מלעילא לתתא, כשמן היורד (יסוד אבא המשפיע לתתא), אולם מאידך נגלה שהוא שושבינא דמטרוניתא, כח העלאה מתתא לעילא. ויסוד נתבאר בהרחבה בתורת חב"ד. עיין ספר הערכים, חב"ד, ערך אהרן.

כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו, וכו'.

כתיב (תהלים, קלג, עב) כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן שירד על פי מידותיו. וכתב רבינו בחיי (במדבר, כא, יט) וז"ל, יכנה השפע בשמן הטוב, ואמר שהוא מורק על הראש וכו', והשפע ההוא יורד תחלה על הזקן, זקן אהרן שיורד על פי "מדותיו" ממש, עכ"ל. ופירוש מדותיו, כתב בחזקוני (ויקרא, ח, י) וז"ל, על פי מדותיו - פירוש בגדיו, כמו מדו בד, עכ"ל. ועיין רש"י (תהלים, שם), ופנים יפות (שמות, כח, ד).

וכתב הראש (ויקרא, ט, ז) וז"ל, למה נאמר שני פעמים זקן זקן, אלא ה' משוחים שנמשחו באותו שמן, מיכאל (כה"ג של מעלה) למעלה, ואהרן למטה, עכ"ל.

וכתב בצרור המור (דברים, ה, ה) וז"ל, שהשמן בא מכח "החכמה", כדכתיב כשמן הטוב על הראש, שהיא החכמה, שיורד על הזקן זקן אהרן, שהיא גדולה, ששם מיכאל השר "הגדול" עומד חרמון שיורד ע"פ מדותיו, מספירה לספירה וכו', עכ"ל, עיי"ש. ועיי"ש שזהו סוד פך השמן של נס חנוכה. ועיין שפתי כהן (שמות, ל, כג). אולם כתב בחתם סופר (שמות, ל, כה) וז"ל, השמן מרמז על "הרצון" העליון וכו', כי הראש יש בו מוח ימין חכמה ומוח שמאל בינה, ועל הראש למעלה משניהם יוצק השמן הקדש, שכן הוא בא ממקום גבוה למעלה ממקום חכמה ובינה, עכ"ל, עיי"ש.

עוד כתב שם וז"ל, ולרמז זה ירדו ב' טיפין שמן המשחה על זקנו של אהרן, להורות שלפי מדותיו (על פי מדותיו) הטובים שהתנהג בשלום ומשור עם כל ישראל זכה למשוך קדושה עליונה עוד למטה עד זקנו זקנו, עכ"ל, עיי"ש. וזהו זקן כנגד הלב, ששם המידות, ודו"ק.

ומהות שני טפי מרגליות שהיו תלויות בזקנו,

מדור רל"א שערים

צירוף

א-ה / א-ר / א-ן / ה-ר / ה-ן / ר-ן

א-ה

דמים טהורים וה' מיני דמים טמאים, כנ"ל. ונודע איש, אש-י. אשה, אש-ה. כי עיקר בחינת ה' באשה. ומצד כך נתהפך בחינת אם, אמא, לאימה. אה-מי. שהוא בחינה נוספת ליראה. וכאשר נפרדת מן האיש במותו נקראת אלמנה, אה-למן.

והוא עומק מהות אמונה, אה-נום, לשון נם, ישן, אמונתך בלילות. כי במקום ההסתר בחינת איה, איפה, אנה, שהם שאלות של הסתר, שם מקום האמונה. ונודע מבחינת ה-ה כנ"ל, הוא בחינת הדעת שם 'אהיה' היוצא מן הפסוק את השמים ואת הארץ. ומתגלה הדעת באצבעות הידים והרגלים, ולכך נחלקים לה-ה, אצבעות. ומקום הדעת הוא שורש החטא, חטא עץ הדעת. ובשם זה גנוזותיות הוא. אהיה, הוא - ה. ולכך לחד מ"ד עץ הדעת תאנה היה. ולכך ויתפרו להם עליהם תאנה, ממכה מתקן רטיה. תאנה, תן-אה.

וזהו עומק מש"כ "וישכב במקום ההוא וילך שם כי בא השמש". מקום ההוא, ביהמ"ק, תיקון של אמונתך בלילות, "שקעה לו חמה שלוא בעונתה". והיפך הגברת החשך על האור מצד הקלקול, בתיקון הגדלת האמונה על ההשגה, נקראת, "שקעה לו חמה שלא בעונתה".

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבה, אהב, אהיה, אהל, אדמה, אהליאב, אהליבמה, אהרן, אחיה, אחיהוד, איבה, איה, אימה, איפה, אשה, אלה, אלהים, אלמנה, אמה, אמונה, אנה, אפה, ארבה, ארבעה, ארה, אתה, אנפה, אנקה, חמאה, יראה, אריה, מהללאל, מלאכה, משתאה, קנאה, תאנה, תאווה.

א - ה. שורש אהה, לשון קריאת צעקה ויללה - כמ"ש המצודות ציון (שופטים ו, כב, ועוד). ורש"י (שם) פירש, לשון דאגה, כלומר מה תהא עלי. וביחזקאל (ד, יב) פירש רש"י: לשון אנחה. והוא קרוב לאוי, וכן לאבוי. וצעקה זו גנוזה באהרן הכהן, אה - רן, שנעשה ע"י העגל, ואמר לו משה, מה עשה לך העם הזה כי הבאתה עליו חטאה גדולה.

ומהות צעקה זו יציאה מא' לה'. כי הנה נודע ששורש הדינים הם ה', ולכך שם אלקים שיש בו אותיות אה-למי, הוא ה' אותיות, שהם שורשי הדין. כי יש בחינת פנים, הארת פנים והוא שורש החסד והרחמים, ויש בחינת אחר, שורש הדין, ובחינה זו נקרא הוא היפך אתה. הוא, נסתר נעלם, נגלה רק אחוריו. ובחינת "הוא" א-ה, ויחדיו ו', כח כללותם, כנודע שיש ה' בחינות דין וכח הכוללם, מדת כל. וכנגד כך יש ג"כ ה' חסדים, והם בחינת "אתה" אה-ת. אתה, גילוי פנים, נוכח. והוא בחינת אהב, שתולדתו חסד, אהב, אה-ב. וכן מתהפך מאהב לאבה. וזהו מדתו של אהרן אוהב שלום וכו'. אהרן אה-רן.

והוא עומק בחינת שם א-היה. שורשו אלף, התפשטותו י, ונחלק לשנים, ה-ה. ובעומק א-היה, ענינו, היה - א. שבתחלה הכל היה אחד ואח"כ נתפרט לי, ואח"כ לה-ה. והוא שורש יצירת האדם מן האדמה. אדמה, אה-דם. כנודע שיש ה' מיני דם טהורים, וכן ה' מיני דם טמאים, כנגד פנים ואחור, אהבה ואיבה. אהבה, אה-בה. איבה אה-יב. ובסוד דבר והיפוכו ששורשם אחד, אהבה ואיבה בשורשם הם אחד. ה-ה, העולים יו"ד.

והנה נודע שיש ג' מיני אופני מילוי לאות ה', הא, הה, הי. ונבאר: הא, שורש ה' באלף. הה, בחינת ה' חסדים ה' גבורות כנ"ל. הי, כללות ה' חסדים וה' גבורות, העולה י', כנ"ל. והוא בחינת איה. והוא בחינת אשה, אה-ש. ושורש מדתה יראה, כנודע. ששורש מדתו של האיש אהבה, ושורש מדתה של האשה יראה. יראה, יר-אה. ואצלה מתגלה ה' מיני

א-ר

והפיל אברהם פול לכבשן האש. ונפילת האור מן הראש מתגלה בצואר, אר-צו. אור-צר. בחינת אסור, אר-סו. כי מהות אסור ענינו בית האסורים, קשר, ובשורשו זהו צמצום ואסירת האור. אור-צר. וזהו אסתר, אר - סת, סיתום האור.

וכאשר מתגלה הטוב זהו בחינת אור, אורים. ארון שבו תורה אור. והתפשטות האור הוא בבחינת אורך אור-ך. והוא מדרגת אברהם, אר-בהם. הנקרא איתן האזרחי, אר - זח, מי האיר ממזרח צדק, וזו הארה בראשית, והארה באחרית בחינת חודש אדר. אר-ד. קבלת התורה "הדר קבלוה". תורה אור. וזה נעשה ע"י אחשוורוש אר-חשוש. וע"י אסתר אר-ס"ת, ר"ת ספר תורה. וע"י מרדכי בן יאיר. ושם מתהפך האחר אר-ח, כנ"ל להארה שגם האחרון בחינת פנים, כולו פנים, תאיר פניו.

ובמתן תורה היה גילוי של יראה, ירא אר-י, אור של י' דברות וממנו היראה, למען תלמדו ליראה אותי כל הימים. וכשם שניתנה תורה ע"י משה כן היתה ראויה להינתן ע"י עזרא אלא שקדמו משה כמ"ש בפ"ב בסנהדרין. עזרא אר-עז. ובתורה אסתכל וברא עלמא. ברא, אר-ב. שהוא גילוי הארתו ית"ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביעזר, אביר, אבנר, אביתר, אברהם, אבר, אברך, אשר, אגרת, אדיר, אדר, אדרעי, אדרת, אהרן, אופיר, אוצר, אור, אוריאל, אוריה, אורך, אורים, אושר, אזור, אור, אחור, אחיעזר, אחריע, אחרי, אחר, אחרון, אחרית, אחשוורוש, אחשדרפני, אטר, איסר, איתמר, אכזר, אכר, אלעזר, אליצור, אמר, אמרפל, אסור, אסנפר, אסתר, אפר, אפרוח, אפרת, ארב, ארבה, ארבע, ארגמן, ארון, ארוך, ארה, ארח, אריה, אריאל, ארם, ארמון, ארמי, ארנון, רפא, ארפכשד, ארץ, אררט, ארש, אשור, אשר, אשריו, אתר, אגרוף, צואר, ירא, בורא, ביאר, ישראל, בלשאצר, ברא, ראש, בריא, גבריאל, דראון, יאור, יאיר, יזרעאל, ארג, תפארת, פאר, נבוכדראצר, נורא, קרא, עזרא, ראובן, ראה, ראם, רבוא, רעואל, רצוא, שאר, שדיאור, אזרח.

אר-גמן. ונודע שארגמן ר"ת אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל. ובכולם יש אותיות אר-זולת מיכאל, והשורש במילת בראשית אר-בשית.

וזה לעומת זה עשה האלקים, טוב לעומת רע. ובחינת הרע, כאשר אלף מתהפך לעין נעשה מר-א, לר-ע. ובשורש דקלוקל זהו אר לשון ארה, קללה. ועיקר הקללה הוא מות, קללת אדה"ר, אר, ר"ת אדם ראשון, מות תמות. ועיקר מקום המיתה, "רגליה יורדת מות". ממקום מתנים ומטה, שע"ש כן נקראים מתנים. מת-נים, שינה, אחד מששים שבמות. ושם מקום החגור. שלבשו אדה"ר וחוה מפני חטאם כמ"ש "ויעשו להם חגורות", אזור במותניו. אזור. אור-ז. אר-זו. או-זר.

וכאשר הקלוקל עולה משליש תחתון לשליש אמצעי שבאדם, מקום גופו וידי, מתגלה בצורת איטר, שידו הימנית מתהפכת לשמאל (ובעומק זהו סוד התיקון, החלפה), בחינת השיב ימינו אחר. וזהו איטר, אר-יט, יט גימטריא חוה כנודע. שימין אדה"ר מול שמאל של חוה, וע"כ בעומק מתהפך ימינו לשמאל. ובתיקון נגלה באהרן, אר-הן, שעליו אמרו אוהב את הבריות ומקרבן וכו', והיינו שנתקיים בו, לא רק ימין מקרבת אלא אף שמאלו קירבה, כאיטר המקרב בשמאל. ויתר על כן מתגלה בלבו מידת האכזריות. אכזר, אר-זך. שרש קללה, ארה על זכותו. והוא מדרגת אפרוח אר-פוח, שאין בכוחו לעוף, לעלות למדרגת ראש.

וכאשר זהו בתיקון אזי זהו בחינת פני אריה לימין. אריה אר-יה. אולם בקלוקל כאשר הימין מתהפך לשמאל ששורשו מיכאל בימין, לשון מך-יאל. ואזי נעשה מהיד אגרוף, אר-גוף. שתוקף הגוף מתגלה ביד כאגרוף המכה. ומכה זו נקראת מכת ארבה, אר-בה. ובה מתגלה הריבוי, כדלהלן.

וכאשר עולה למדרגת שליש עליון אזי נעשה מפנים אחר, אר-חו. שבחינת פנים מאירות, אור, אר - ו, מתהפך ונעשה מאיר אור, אש השורפת. ודבר הנשרף נעשה אפר, אר-פ. כי האור מצרף ומחבר, בחינת אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, לעומתו אפר, פרוץ. ואזי מה שקודם היה בחינת ראש, אר-ש. הופך לארש. והוא בחינת אמרפל, אר-מפל. שאמר

א-נ

איתן שבנפש, אן-תי, כנ"ל, פונה אליו ית"ש. ובפרט לשם אדנ"י, אן-די. שהוא שמו ית' שפונה אלינו אדון לנו, ולכן אליו אנו פונים. שהרי אפילו שם הויה שהוא כביכול גילוי העצם, גילוי האני, אן-י, גילוי האנכי, אן-כי, של הבורא, אף הוא נקרא ע"י אדנות.

ושורש הכח לתקן את כל הלאן דקלקול הוא ע"י האבנט, אן-בט. והכח העליון שמכחו אין פונים לרע אלא לטוב, לאין העליון, הוא און, אן-ז כנודע שאור האזנים שורש הארה המאזנת בין פנים לאחור. ובכל מקום שמאירה אין קלקול, כמ"ש האר"י ז"ל.

ועיקר כח זה מתגלה בקה"ק, בארון אן-רו. כי מקום ארון אינו מן המידה, מפני שאינו פונה לתחתון, אין של טיפה סרוחה, אלא כולו פונה לאין העליון, ולכך הוא בחינת אין, שאינו תופס מקום. ולכן הארון נושא את נושאי. נשא, אן-ש. הוא נושא אותם לפנות לעליון. ובמדרגת נפש הוא מדרגת נבואה נכא, אן-ב. שכולו פונה לאין העליון.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אנוש, אביון, אבינדב, אבן, אבינעם, אבנט, אבנר, אדון, אדנ"י, אדניהו, און, אונן, אופן, און, אוזניה, אחינעם, אחינדב, אחרנית, אחשדרפנים, אילן, אין, אלחנן, אמונה, אמן, אלמן, אלמנה, אלמוני, אלקנה, אמנון, אנא, אני, אניה, אנכי, אנס, אנשים, אסנת, ארון, ארנון, ארמון, אשכנז, נמצא, קנא, אתון, גאון, דניאל, אנפה, נאנק, אשקלון, אתנן, נאמן, נאף, נביא, נורא, נראה, נשא, שנאה, תאנה, שאנן, ראשון, אנה, חנמאל, חננאל, מאן, נאד, נאווה, נאור, אנחה, נבזראדן, נבוכדראצר, נואל, נורא, נכא, נמואל, נשיא, עתניאל, פניאל, צאן, שבנא, אבצן, אחימן, אילון, אכן, אליצפן, אסון, בלאדן, אישון, ארגמן, שאון, אהרן, אגמון, איתן, אשקלון.

שורש הכל הוא אן, בבחינת והחכמה מאין תמצא, אין. וזהו בחינת אהרן ומשה שאמרו ונחנו מה, בחינת אין. אהרן אן - הר. אן-י. והוא בחינת איתן, אן-תי. איתן לשון תוקף וחוזק שהוא שורש הכל. וכאשר נופל לתתא זהו בחינת דע מאין באת, מטיפה סרוחה, אן סרוח, אין בו ממש, בחינת אביון, אן-ביו. ומצד כך נקרא אנוש, אן-שו. ומצד שורש הנשמה זהו אן עליון, איתן, כנ"ל. ומצד הגוף זהו אן נפול טיפה סרוחה. וזה כל האדם מלשון אן, לאן פונה, האם לאין העליון או התחתון. והוא עצם האני, אן-י. וכן אנכי, אן-כי. לאן פונה. ועיקר הפניה לאמונה, אן - מוה.

וכאשר דבק באין דטיפה סרוחה, אז נוטה לניאוף, נאף, אן-פ. מהו פגם טיפה סרוחה. וטיפה זו נקראת און, ראשית אוני. און אן-ו. וכן אניה, תאניה, ואניה. אן-יה, וח"ו כשעושה זה בכח נקרא אנס, אן-ס. וזהו בחינת אסון בשורש שנאבד הטיפה בראשיתה, שמסרחת. וכן ח"ו ויקרהו אסון, בפועל, דהיינו מיתה, אזי יש דין אונן. אן-ון. שמתאונן על שורש החיבור והפניה לאין של סרוחן, ובחינת נסיון זה לפנות לטיפה סרוחה נקרא שאון אן-שו. כי באבר זה "רוב המהומה והתאווה".

ושורש הקלקול מן הראיה, מתוך אישון שבעין, אישון, אן-יוש. שהעין פונה לאון דקלקול, ושורש הקלקול ע"י אכילה מאילן דקלקול, עץ הדעת טו"ר. אילן. אן-לי. והוא בחינת חודש שבט שבו ר"ה לאילן. כלומר לאן פונה. ויתר על כן אפילו אם פונה לחלק הרוחני אולם לא לחלקו שלו, הוא בחינת קנאה, קנא, אן-ק. שעליו אמרו חז"ל שעצמותיו מרקיבים. כלומר שהופכים עצמותיו ששורשם באביו, לטיפה סרוחה ששורשה באב. והוא בחינת בלעם שרכב על האתון. אן-תו. עין רעה, בחינת אישון כנ"ל, אן-יוש. רוח גבוה בחינת גאווה, גאון, אן-גו. ונפש רחבה, קנאה, קנא, ק-אן, כנ"ל. ואזי כל היותו בבחינת אנחה. אן-חה. ששוברת חצי גופו של האדם, ומחזירתו לטיפה סרוחה, כנ"ל. ורוחו נעשה נכאה, נכא, אן-כ.

ולהפך כאשר פונה לאן העליון הוא בחינת אמונה, אן-מוה. כי כח האמונה הוא לשורש מכח

ה-ר

ותיקון זה נמשך להשיב ההארה של תורה. היפך הריון, הר-יון, לילה ניתן להריון. וזה ע"י אהרן, אן-הר. שבו עיקר מדרגת הדלקת המנורה. מנו-הר. וממנה יוצא הארה, אה-הר. ובפרטות מדרגת זהר, ז-הר. וכח זה נגלה בעיקר בזרעו של לוי, יצהר, יצ-הר. בחינת בהירות, בהיר, בי - הר, בהרת, הר - בת.

והארה זו מתקנת את הכפירה, כפי-הר. בחינת יוה"כ. כפירה, כיפור. תבא האם ותקנח צואת בנה, פרה אדומה, פרה, פ-הר. ומתחיל בר"ה, יום תרועה, תעו-הר. בחינת היום הרת עולם, הר-ת.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אברהם, רמה, יצהר, אהרן, בריאה, הפר, תורה, טהר, אגרה, הרג, הרס, אורה, אוריה, אסרה, ערכה, ארה, ארבה, ארבעה, אריה, ארונה, ארוצה, ארכה, ארצה, שירה, אחרונה, בהרת, אפרתה, בצרה, גבורה, הדר, דבריה, בהיר, הר, חרבה, חרפה, חרמה, יראה, ירמיהו, בכורה, מהר, נהר, מראה, מרה, מרמה, מרכבה, מערה, ערמה, שערה, סערה, עטרה, ערלה, עפרה, פרעה, צהרים, צרה, צהר, בצרה, קבורה, קרה, קריה, ברה, רחבה, ריאה, בריה, ברכה, רנה, רמה, רעה, רעבו, שערה, רקמה, תרועה, גרה, דבורה, דהר, ברכה, הארה, יריעה, ציפורה, הקריב, הרה, הרן, ערבה, מנורה, הרמון, חרה, רוה, מרעה, מריבה, נערה, עזריה, פרה, ראה, רבקה, רהב, רפה, שרפה, הריון, זהר, זכריה, זרה, זרועה, עזרה, חבורה, חברתה, חירה, חרבונה, יורה, עמרה, כרה, כפירה, תרצה, העדר, מורה, מורשה, מראה, מערכה, קריה, רבבה, נריה, סחרה, סרה, עורה, פדהצור, ערפה, פרחיה, פרסה, רצועה, צרעה, קורה, רגלה, רוצה, רחבה, ריבה, רחמיה, רנה, רכה, רעה, רמיה, רמליהו, רצפה, רעיה, רפואה, רעמה, שדרה, שרה, תדהר, בירה.

הר, מקום גבוה. ובית גדול וגבוה נקרא בירה, בי - הר. ושורשו אסתכל באוריתא וברא עלמא, היינו בחינת רוממות - הר, תורה, תו-רה. וזהו הדר של תורה, הר - ד, רוממותה היא הדרה. וכן נקראת מורשה, מוש-הר, ונקראת שירה, יש-הר. ועליה נאמר, טוב סחרה מסחר כסף. סחרה, סח-הר.

ודרשו חז"ל בהבראם, באברהם נברא העולם. אברהם, אבם-הר, והרעיה שלו, רעיה, עי-רה, שרה, ש-רה. וכן אחותו הרן, נ-הר. וכלתו רבקה, קב-הר. ובנו יצחק, שעיקר תוקפו בצהרים, צהר, צ-הר, שתיקן תפלת מנחה שזה זמנה. והוא בבחינת יצחק ירנן, רינה, ין-רה. ומדתו מדת הגבורה, גבו-הר. ונקראת מדת היראה, אי-הר. ונשתלשל ביעקב שלקח הבכורה, בכו-הר, מעשו במרמה, ממ-הר.

וכללות האבות מרכבה לשכינה, כמ"ש חז"ל האבות הם הם המרכבה. מכב-הר. ועבודתם לתקן חטא אדה"ר שמושך בערלתו, וכנגד ג' שנים של ערלה, יש ג' אבות דתיקון. ערלה, על-הר. כי שורש החטא ע"י הנחש שהיה ערום, ערמה, עם-הר. ושם נהפך כותנות אור, אורה, או-הר. בחינת צהר, צ-הר, לצרה. ואז נאמר בו עפר אתה ואל עפר תשוב, קבורה, קבו-הר, ירידה גמורה מן ההר למטה, והוסר ממנו ההשגחה בגילוי, וניתן למדרגת מקרה, מק - הר, ירידה מן ההר. כי במקום לדבוק בקו אמצע, בחינת רויה, יו-הר, דבק בקצות. קצה שמאל, אש, כעס, חרון אף, חרה, ח-הר. וקו ימין, מים, נהר, נ-הר. וכאשר נתקן קו ימין, ומצורף לאמצע, נעשה מרויה, יורה, גשם ראשון. וזה שורש תיקונו של אברהם, העברי, מעבר הנהר ישבו אבותיכם. ותיקון קו שמאל, אש, מריבה, מיב-הר. כמ"ש (בחוה"ק, כו, ח) ומאה מכם רבבה ירדפו, רבבה, בב-הר. ושורשו ברבקה, קב-הר, כנ"ל, שנאמר בה (בראשית, כד, ס) היי לאלפי רבבה.

ה-ן

אכילתו אינה אכילת של קדושה, אלא מקליפת נגה, ג-הן. ויתר על כן נדבק בהם מכח הנחש שפגם בחוה בבחינת מצח דקלקול, מצח אשה זונה, ונעשה בהם מצח נחושה - נחש-חוש-הן. ונשתלשל פרוד פגם זה בהמן, מ-הן.

ושורש התיקון בשרה, שעליה כתיב היתה לי עדנה, דע-נה. ומכח נס נכנסה להריון, ריו-הן. מכח מצוה עונה, עו-הן. וזהו מכח אברהם, שנקרא אברהם העברי, מעבר הנהר, נהר, ר-הן. והפסולת נשארה אצל הרן, ר-הן. והמשיך התיקון אצל יצחק. שתיקן תפלת מנחה, חמ-הן. וכן יש תיקון אצל לוט בן אחי אברהם שנשבה, שב-הן, שפדאו אברהם מן השביה. אולם לא הושלם התיקון ונגתלה מעט פסולת בדינה, די-הן, במעשה שכם בן חמור עמה.

ועיקר התיקון נגלה במשכן - מקדש, שבו השראת השכינה, שכי-הן. ועיקר העבודה בו בכהן, כ-הן. ובפרט כהן גדול, ששורשו אהרן, אר-הן. הלבוש שמונה בגדים בכל יום בעבודתו, שמנה, שם-הן. ובפרט ביוה"כ שלבוש בארבעה בגדים נכנס לבית קה"ק, לפני ולפנים, פנימה, פמי-הן. ובכל יום בהדלקת המנורה, מור-הן, ע"י אהרן. אר - הן, שעליו אמרו אוהב שלום וכו' בין איש לאשתו, ומקרב הנפרדים, בחינת הן, ובמקביל נתקן ע"י משה שהלך אחר המדבר לסנה, ס-הן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: כהן, הנה, נהר, הרן, מנחה, נקבה, שנה, שמנה, יונה, הנני, נינוה, לבנה, מקנה, נשבה, קנה, אדניהו, אזניה, אלקנה, אמונה, אנה, אניה, אנחה, ארונה, בינה, דינה, זונה, יהונתן, כינה, מדינה, מחנה, מנשה, נדבה, עונה, צנה, רינה, תאנה, תבונה, שנאה, מנורה, שכינה, חנה, נאווה, נהם, נהי, זקנה, חננה, מנהג, נגה, לענה, נדה, נוה, קינה, נהל, מנוחה, מקנה, נהג, נדחה, נטה, נחושה, נחשה, נכה, נערה, נעמה, נעשה, נשיה, נתיבה, סנה, עננה, עדנה, פנה, פנימה, צפניה, קטנה, שמונה, שניה, הן, אהרן, בהן, הריון, הרמון, הון, המן, יהויכין, הימן.

אמרו חז"ל על הפסוק הן עם לבדד ישכון, שהאותיות כולם יש להם בן זוג, בסוד א"ט ב"ח ג"ז ד"ו י"צ כ"פ ל"ע מ"ס, זולת אותיות ה-ג שאין להם בן זוג, ומצד הקלקול זהו שורש לעלמלא דפרודא, ומצד התיקון הוא בבחינת יחידה ליחדך, יחיד דקדושה, יחידה שבנפש. ונגלה בבהן שעומדת כאצבע לעצמה, בהן, ב-הן.

והנה שורש הנבדלות והנפרדות הוא בנקבה שכל הויתנה נוצרה מהפרדות, "ויקח אחת מצלעותיו". וזהו נקבה, הן-קב. וכתוב שם, ויבן את הצלע, לשון בינה, בינה יתרה נתנה לאשה, כמ"ש חז"ל בי - הן. ומצד הקלקול זהו קב לשון קללה, בבחינת בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא. בחינת זונה, הן-זו. ואזי נהפכה מגדולה לקטנה, קט-הן. כי תחלה היה בה בינה יתירה. בינה, בי-הן. וכן תבונה, תבו - נה. נפילת המוחין מגדלות לקטנות. ובתיקון מהפך קטנות הדעת לאמונה, אמו - נה. ולח"ד מ"ד עץ שאכל ממנו אדה"ר תאנה היה, ולכך נאמר ויתפרו להם עלי תאנה, ממכה מתקן רטיה. תאנה, תא-נה. ומתולדת אכילה זו נולד קין כנודע, מלשון קינא דמסאבותא. ונקרא כן מלשון קנין, קניתי איש את ה', קנה, ק-נה. והאשה גודלת ונעשית נערה, ער-הן. ואזי באחרית ימיה נעשית זקנה, זק-הן.

ותולדת מעשה זה הוליד אנחה, אח-נה. ונשמע קול נהי, י-הן. ונעשה קינה, קי-הן. והוליד איבה, שנאה, כמ"ש ואיבה אשית בינך ובין זרעה. שנאה, אש-נה. ועי"ז נתקללה חוה ונעשתה נדה כמ"ש בעירובין (ק, ע"ב), נדה, ד-הן.

ומה שתחלה היה מדרגת האדם בבחינת "אלקים עשה את האדם ישר", מכאן ואילך נוטה לצדדים, אנה ואנה. א-נה. ונדחה ממדרגתו. נדחה, דח-הן. ובמקום לילך באורח מישר ולהיכנס לשבת קודש, יום מנוחה, מוח-הן, נתקלל בקללת בזעת אפך תאכל לחם, היפך המן שטועמים בו כל טעם שבעולם, נעשה לחמו בבחינת מר כלענה. לע-נה. כי עתה

ר-ן

וכאשר יורד לתתא, נצרך שמירה שלא ירד למקום שאינו ראוי, וזהו בחינת נצח, נר-צ. ועיקר השמירה שלא יגיע למקום של זרות, בחינת נכר, נר-כ. בבחינת מ"ש על ר"מ שלמד אצל אחר, רמון מצא, תוכו אכל קליפתו זרק. רמון, נר-מו.

ובחינת נר דתקון האירה אצל יעקב משורש אברהם, שעליו נאמר מי האיר ממזרח צדק, ונתנגד לו נמרוד, נר-מוד, ונמשך ליעקב הנקרא ישורון, נר-ישור, שאמר מה נורא המקום הזה, נורא, נר-או (אותיות ארון), ומתפשט אצל בנו ראובן, נר-אוב (לשון אב), כנ"ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבנר, אכשדרפניא, ארונה, ארנון, רסן, בירניות, כנור, נהר, בנער, נקור, נקרה, זפרונה, נתר, סנורים, עברנה, צנור, קרן, רנה, רננה, ברנע, רצון, תנור, גרשון, ארנבת, נהרים, ברקן, גורן, זכרון, נשאר, חצרוני, נטר, ירדן, מנורה, מנהרה, מסדרו, נגר, נדר, נורא, נותר, נזיר, נזר, נחרים, נכר, שמרון, עכרן, סרן, סרינת, עקרון, גרע, פרשדנה, דראון, רמון, שהרים, נירם, תורדני, כנרת, אנחרת, פרנד, רעיון, חרנפר, רוזן, שנער, נבוכדראצר, נמהר, נבר, נר, נרגן, נחרץ, נהרץ, נמר, שנר, נחור, נרץ, נכמר, ושנאצר, שריון, זפרנה, זרענים, כרשנא, חורנים, חרבונה, חרבונא, חריונים, חרונים, נצח, דורבן, מנור, נאדר, נכר, נעדר, נשר, נחרפת, אדרכון, ערבון, חרצן, נמרד, נחיר, רענן, מרסנא, ארגמן, נאר, נבוכדנאצר, נחר, גרזן, נברא, נגרה, נור, מגרון, אהרן, אחרון, אפריון, גרון, ארמון, צפרן, גרון, דרבן, חרן, שברון, ישרון, אחרית, פרעתון, ראשון, דרקון, קרבן, רצין, זמרן, הריון, חצרון, ארגון, חרן, חברון, ירעץ, זכרון, יתרון, חורון, ירנן, חרמון, שרון, טברמן, פרזון, נבזראדן, נרגן, ראובן, רשיון, צרתן, עשרון, סרגון, ירקון, קרתן, קדרון, פנסטרין, פארן.

נר, השלהבת עולה למעלה. ונגלה כמ"ש בנדה (ל, ע"ב) על העובר נר דלוק על ראשו. וזהו בחינת נזר על ראשו, נר-ז, בבחינת ז' נרות שבמנורה, שנדלקים ע"י אהרן, אה - נר, מנורה, נר-מוה. וזהו מדרגת נזיר, נר-יז. ולכך נאמר בו (שופטים, יג, ב) מורה לא יעלה על ראשו, כי על ראשו יש מדרגת נר.

ובקומת הנפש, רצון, נר-צו, הוא למעלה מן האדם, שאין בו השגה לולי התלבשותו במחשבה, במוחין. בבחינת והחכמה מאין תמצא, מן הרצון. וזהו מדרגתו של דוד, שעליו אמרו (ריש ברכות) כנור היה תלוי למעלה מראשותיו של דוד, כנור, נר-כו. וזהו בחינת נדר, נר-ד, כי נדר הופך להיות מעין הקדש, למעלה מהשגת האדם, ולכך נאסר על האדם השתמשות בהקדש ובנדר. וזהו בחינת נשר, נר-ש, כמ"ש אם תגביה כנשר וגו'.

ובמדרגת מקום, זהו בחינת ארון, נר-או, שמקום ארון אינו מן המדה (כמ"ש בב"ב), והיינו שהוא בבחינת אין. וזהו בבית קדשי הקדשים, ובחוץ עיקר העבודה קרבנות, קרבן, נר-בק. וכן הדלקת המנורה, נר, כנ"ל, ע"י אהרן. והעלאה זו מתתא לעילא, היא בחינת רון, יצחק ירנן, ודו"ק. והיינו שכל העבודה להעלות את הנר לעילא, לבחינת ארון.

ומאידך העבודה להאיר מאור הנר לתתא, עד לחורין ולסדקים. ובמדרגת נפש, יורד אור הנר מלמעלה מן הראש, לפנים, למקום החוטם, לנקב שבו הנקרא נחיר, נר-חי (ובקלול הופך לחרון אף, נר-חו). ומתפשט לתתא מן הראש דרך הגרון, נר-גו. ויתר על כן מתפשט לתתא, עד הצדדים, בחינת קרן, ק-נר. (ואצל בעל חי קרן בראשו, בחינת נר על ראשו, כמדרגת עובר). ואזי נמשך הארה מלמעלה מראשו עד לתתא ע"י בחינת צנור, צו-נר, שהוא כח המשכת ההארה (כי צנור מלשון ניצוץ, הארה, כמ"ש בערוך). ומגיע עד לעפר, מקום ישני חברון, נר-חבו. ואזי מאיר מהראש - ראשון, נר-אשו, עד האחרון, נר-אחו.

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

אהרן

מילון ערכים בקבלה

אהרן

בלבביפדיה קבלה

אהרן

אור א"ס

עיינ תורה אור (תצוה) וז"ל, ודרך גילוי זה והמשכה זו להיות התלבשות ואו"ס ב"ה בחכמה הוא כמ"ש כי הנה כשמן הטוב על הראש יורד על זקן זקן אהרן, פירוש מה שנמשך בחינת זקן אהרן דיקנא דכהנא רבא, שהוא בחינת שערות וכו', עכ"ל, עיי"ש.

עיינ ספר הליקוטים (כי תשא, ועוד מקומות באריז"ל) וז"ל, אהרן הוא גלגול הרן (אהרן, א-הרן), והנה הוא גלגול אדה"ר שעבד ע"ז (הסתר אור א"ס), והרן כדי לתקן זה שלא תיקן אצל אברהם (כי נסתפק אם הצדק עם אברהם או עם אמרפל) בא בגלגול אהרן כנ"ל אל"ף (א-הרן), וגם אז לא נתקן, כי היה צריך ליהרג כשאמרו לו הערב רב לעשות העגל לע"ז, כי התחילו למסור נפשו למיתה, עכ"ל.

צמצום

מיצר, מצרים. וכתוב (שמות, ו, יג) וידבר ה' אל משה ואל אהרן, ויצום אל בני" ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני" מארץ מצרים.

צמצום שורש החסרון, מום. וכתוב (ויקרא, כא, כא) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אישי ה'.

קו

עיינ דברי חיים (קרח) וז"ל, אהרן בחינת מ"ה, הכנעה, כמו שם מ"ה שהוא קו אמצעי ומחבר הנפרדים כידוע, וזהו "אהרן מה", היינו הוא בחינת מה, עכ"ל. ועיינ ייטב לב (בהעלותך) וז"ל, "ויעש כן אהרן", במעשה עצמו להטות מדותיו אל קו אמצעי, ולא שינה ממעשה הנרות שהיו פונים אל נר האמצעי, עכ"ל. והבן שנר אמצעי שורשו בקו אחד, ולכך כולם אליו. והוא יונק מאור א"ס. עיינ ערך קטן אור א"ס. ועיינ אמרי

נעם (בהעלותך). ועיינ עץ חיים (של"ב, פ"ה, מ"ב). ושער המצות (בהעלותך).

עיגולים

עגל. וכתוב (שמות, לב, א) ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים וגו', ויקרא אהרן ויאמר "חג" לה' מחר (חג - מחוג - עיגול) וגו', ויעשהו עגל וגו', העגל אשר עשה אהרן. ובתיקון כתיב (ויקרא, ט, ב) ויאמר אל אהרן, קח לך עגל בן בקר לחטאת. ועיינ שער הגלגולים (הקדמה לג-לח) סוד הרן שפגם בע"ז. ואהרן, א-הרן, גלגולו. אולם חזר ופגם פגם ע"ז בעגל. ועיינ ליקוטי מאמרים (אות טז) וז"ל, ולכן על הכונה ביחוד נאמר (במדבר, יח, ד) לא יקרב וגו', דזכה אהרן ונטלה (יומא, עב, ע"ב), שאי אפשר כלל להשיג אדם אחר האור מקיף לפי שאינו בגדר השגה, ולעולם האור מקיף סמוך לעיגולים, בסוד נעוץ סופה בתחילתה, עכ"ל.

יושר

עיינ ספר הגימטריות לר' יהודה החסיד (ענינים, אות קפד) וז"ל, כתיב (דה"א, ו, לד) ואהרן ובניו מקטירין על מזבח העולה ועל מזבח הקטורת, לכל מלאכת קודש הקדשים וגו', היו מקטירים לא נאמר אלא יהיו מקטירין, והלא אין אהרן ובניו קיימין לעולם, אלא לומר שכהן גדול צדיק ועושה ביושר כאהרן, מניחין לנשמת אהרן להיות שם לשמות, עכ"ל. ועיינ ויק"ר (פ"כ, ו), ופסיקתא דרב כהנא (פסקא כו, אות ו, והובא בילק"ש, משלי, טז, תתקנו) ר' ברכיה פתח, גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי, יז, כו), אמר הקב"ה, אע"פ שענשתי את אהרן ונטלתי שני בניו ממנו לא טוב ענוש לצדיק, לא טוב, אלא להכות נדיבים עלי יושר (ועיינ שער הכוונות, דרושי תפילת השחר, ד"ג, ג' פסוקים לומר ביושר, שנאמרו גבי אהרן). ועיינ ייטב לב (שמיני) שפירש דברי חז"ל

חוטם

כתיב (שמות, ד, יד) ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי.

כתיב (שם, ל, ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים. ועיין בית עולמים (קל, ע"ב, ד"ה ות"ח) וז"ל, קטורת הוא מה שעולה לריח בחוטמא דע"ק, ולכך ראוי אהרן לכהונה ברזא דקרבנות שכולם הם סוד הבריורים דעולים בחוטמא למו"ס, וכו', ונתקן המגפה ע"י אהרן שהיה מקטיר הקטורת, ובזה נשיב רוחא דחוטמא ונעצרה המגפה, עכ"ל. ועיין אפיקי ים (ב"ב, עד, ע"א) וז"ל, אף שגם אהרן לקח מחתות והקטיר קטרת לא הועיל לבסם הגבורות דחוטמא דז"א, ונענשו קרח ועדתו על שהיה חולק על אהרן, עכ"ל. וכן בדקות אף באהרן לא נתקן החוטם בשלמות ונגלה במיתת בניו כמ"ש בסנהדרין (נב, ע"א) שני חוטין של אש יצאו מקה"ק ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה.

פה

כתיב (שמות, ד, יד) הלא אהרן אחיך הלוי, ידעתי כי דבר ידבר הוא וגו', ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו. ושם (ז) וידבר אהרן את כל הדברים. ושם (כז) וישק לו בפה.

כתיב (שם, ח, ד) ויקרא פרעה למשה ואהרן ויאמר העתירו אל ה' - תפלה. וכתיב (שם, כד, יד) והנה אהרן וחור עמכם, מי בעל דברים יגש אלהם. ולהיפך כתיב (ויקרא, י, ג) וידם אהרן.

אכילה. וכתיב (שמות, יח, יב) ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים. וכתיב (ויקרא, ח, לא) אהרן ובניו יאכלהו. והוא השורש לכל אכילת כהנים בקדשים.

עינים - שבירה

מצורע חשוב כמת - שבירה. ואמרו (שבת, צז, ע"א) מלמד שאף אהרן נצטרע, דברי ר"ע. וכתיב (ויקרא, כב, ד) איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל. ואמרו (שבת, נה, ע"ב) שלחד מ"ד משה ואהרן בחטאם מתו, ולחד מ"ד מקרה אחד לצדיק ולרשע.

אלו על יושר, להרגיל בנ"א לקנות מדות יושר. ועיין ישמח משה (מצורע). ואגרה דכלה (קרח). ושפת אמת (משלי, יז).

שערות

אמרו (זבחים, יט, ע"א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין. ונאסר לגדל שער ראשו פרע, כמ"ש (ויקרא, י, ו). וביה"כ מביא שני "שעירים". ושעיר לעזאזל כנגד עשו, איש שעיר, פרע ראשו. וכנגדו בקודש העברת שערות הלויים, וכה"ג מסתפר בכל שבוע. ולהיפך מצד הקדושה בעל שער, עיין מחשוף הלבן (פקודי) וז"ל, ביד איתמר עם אותיות איתמר גימט' בעל שער, הוא אליהו ז"ל הנקרא בעל שער, והוא בן אהרן, עכ"ל.

הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, וזה נגלה אצל אהרן במיתת נדב ואביהו (עיין שפתי כהן, ויקרא, טז, א).

עיין עקידת יצחק (בהעלותך) וז"ל, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", כלומר אהרן הכהן קלע אל השערה ולא יחטיא, עכ"ל. הלויים שומרים בשערים. שערות - שערים. ועיין זרע קודש (בהעלותך) וז"ל, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, הפירוש שתיקן את השערים שבראש שלו, דוגמת קני מנורה, עכ"ל.

אזן

כתיב (שמות, כט, כ) ונתת על תנוך אהרן. וכן כתיב (ויקרא, ח, כג) ויתן על תנוך אהרן הימנית.

כתיב (שם, לב, ב) ויאמר אלהם אהרן, פרקו נומי הזהב אשר באזני נשיכם.

דיקנא מקביל לאח"פ כנודע, אור פנימי ואור מקיף (כמ"ש הלשם בהרחבה בשם הגר"א). וכתיב (תהלים, קלג, ב) זקן אהרן.

ועיין פירוש החייט על מערכת האלהות (פט"ו) וז"ל, "בזאת יבא אהרן אל הקודש", בזאת, בגימט' עולה שמע, עכ"ל.

ביה תליא, ואהרן הוא יסוד אבא המלוכש תוך ז"א, שכן הוא גימט' של אהרן ע"ב קפ"ד, עכ"ל, עיי"ש. ועיין שם (שי"א, פ"ד) וז"ל, פרצוף אבא וכו' ח' תיקוני דיקנא, וז"ס זקן אהרן ר"ת, ז"א, והם ח' ת"ד דאבא, עכ"ל. ועיין שם (של"ב, פ"ו, מ"ת) וז"ל, אהרן הוא בשמאל היסוד דאבא, ולכן חתום במדת ההוד העומד בשמאל דאבא, וממנו נמשכו ענני כבוד שהיו בזכות אהרן, עכ"ל. ועיי"ש (של"ד, פ"ה, מ"ב; של"ח, פ"ו, מ"ת). ושער ההקדמות (דף לה, ע"ב; מ, ע"א). ושער הפסוקים (שמות; וארא; שמיני, ועוד מקומות רבים).

אמא

עיינ עמק המלך (שי"ג, פמ"ה, ושורש דבריו בפע"ח, שער חנוכה ופורים, פ"ו) וז"ל, ויוצא משם רוחו של אהרן מהזדווגות אבא ואמא למעלה מהארת עטרת אבא של יסוד שלו לתוך יסוד אמא שיש לה ג"כ עטרה וכו', עכ"ל. ועיי"ש (פמ"ט) וז"ל, ולהיות שמשה ואהרן בסוד נצח הוד דאבא ואמא, וכו', ומשה מבפנים מנצח דאבא, ואהרן מהוד דאמא שהוא מבחוץ, עכ"ל. (עיינ מקור דבריו בשער הפסוקים, שמות). ועיין מגלה עמוקות (בשלח) וז"ל, וייראו כשמת אהרן שהוא מיסוד אמא, מתמן ז' ענני כבוד שהקיפו לישראל, כשנגוע אהרן, נגוע אותו אור המכוסה בשבע ענני כבוד, עכ"ל. ועיין עץ חיים (של"ח, פ"ו, מ"ת) וז"ל, וז"ס והובא אל אהרן הכהן, דא כהן דלתתא, פירוש שהם חסדים שבתוך יסוד אמא בהיותם לתתא תוך הז"א, עכ"ל. ועיין כתבי הרמ"ע מפאנו (מאמר שבתות ה', ח"ו) וז"ל, כהונו של משה באבא, ושל אהרן באמא, עכ"ל.

ז"א

י"ב גבולי אלכסון, שורש ליי"ב שבטים. וכתוב (שמות, כח, יב) ונשא אהרן את שמותם (של יי"ב שבטים) לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון. ועיין ספר הליקוט (שמות) וז"ל, והיו שנותיו (של השיעבוד) אחד מי"ב אלף באלף ממש, עכ"ל. ז"א כנגד ששת ימי המעשה, נוק', כנגד שבת מלכתא. וע"ש בין השמשות, ממוצע ביניהם. ואמרו (פסחים, נד, ע"א) עשרה דברים נבראו

והנה תולדת השבירה, בכלים שבירה, ובאורות רפ"ח ניצוצין, כנודע. ועיין מאור ושמש (קרח) וז"ל, "פרח מטה אהרן ויוצא פרח", ר"ל שע"י שאהרן היה דבוק במ"ט שערי תשובה הוציא רפ"ח ניצוצין, עכ"ל. פרח - רפת.

עתיק

עיינ זוה"ק (דברים, רצבה, ע"ב) בהאי דיקנא נגיד משיח דרבות מעתיקא סתימאה, כד"א (תהלים, קלג, ב) כשמן הטוב הראש יורד על הזקן זקן אהרן, עיי"ש. ועיין קול ברמה (אות צז) וז"ל, והנה משם יורד על הזקן שהם ה' תיקונים שעל השמנה דכהנא רבא, ומשם יורד על הזקן, זקן אהרן, דיקנא דכהנא רבא, וזהו כשמן הטוב היינו דעתיק, על הראש, ראש דא"א דהיינו מצח, יורד הזקן, ה-זקן, שהם ה' תיקונים עילאין, זקן אהרן, ח' תיקונים דכהנא רבא, ז"א, כי ח' אלו מתלבשים בח' דז"א, עכ"ל. שורש הגורל, למעלה מן הדעת, ברדל"א דעתיק. וכתוב (ויקרא, טז, ח) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות.

אריך

אורך, אור-ך (עיינ שער הפסוקים, וארא. שער הגלגלים, הקדמה לג, אהרן - אוריה). וכתב הרמב"ן שהמן נמשך מן אור זיו העליון. וכתוב (שמות, טז, לג) ויאמר משה אל אהרן, קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדרותיכם.

ועיין עמק המלך (שער יא, פ"ח) וז"ל, ועכשיו נפרש הפסוק כשמן הטוב, שהוא זה השמן שאמרנו על הראש של א"א, ומשם יורד על הזקן של עתיקא, ומשם ג"כ על הזקן דגולגלתא, והיינו אהרן שהוא א"א, עכ"ל. ועיי"ש (ש"ה, פס"ו) וז"ל, והתרינ טיפין מרגלאן (עיינ הוריות, יב, ע"א) שהם על זקן אהרן שהוא אריך, חופף על אר"א.

אבא

איתא בעץ חיים (שער תיקון הנוק', פ"ה) וז"ל, הנה אהרן היה בקי בסוד החכמה שהוא אבא, וחסד

מצח הרצון - כתר. וכתוב (שמות, כח, לח) והיה (ציץ) על מצח אהרן, ונשא אהרן את עון הקדשים וגו'. ציץ מרצה - רצון. עבודת יוה"כ ככה"ג בכללות כולה במדרגת הכתר. ובדרך רמז, אהרן גימט' נזר, בחינת כתר. וזכה ל"כתר כהונה", כמ"ש (יזמא, עב, ע"ב) כתר כהונה ניתנה לזרעו של אהרן. ועיין ספר הפליאה (ד"ה ראה והבן שיהיה מתגלגל) וז"ל, כתר כהונה לקחו אהרן, שכן אהרן במספר קטן עולה כהן ע"ה, עכ"ל. ועיין מגלה עמוקות (קרח) וז"ל, "פרח מטה אהרן" בגימט' אכתריא"ל, שהוא שר הבריאה, עכ"ל. ועיין שער הכוונות (דרושי ויעבור, ד"ז) וז"ל, ורב חסד, גבורה פנימי, מפני שהפנימי מורה דין וצמצום וגבול ומדה, וחסד שבכתר מקיף. ולכן אהרן היה כהן ולוי. ולכן הפנימי גבורה ולוי, והחיצוני חסד וכהן, עכ"ל. ועיין פע"ח (שער הסליחות, פ"ט). וקול ברמה (אות עא). ושורש אהרן אחוריים דכתר דאבא (עיין בגדי ישע על שה"כ, דרושי פסח, ד"א).

חכמה

בגדי אהרן, כבוד חכמים ינחלו (כמ"ש בשמ"ר, לח, ו). וכתוב (שמות, כח, ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח "חכמה" ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי. ועיין ספר הליקוטים (תולדות). ומכוחו ענני כבוד, וכשמת נסתלקו, כמ"ש (ר"ה, ב, ע"ב) שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד.

שמן - חכמה. וכתוב (שם, ל, ל) ואת אהרן ואת בניו תמשח (ומשם עבודת המנוחה). וכתוב (ויקרא, ח, יב) ויצק משמן המשחה על ראש אהרן, וימשח את ולקדשו. ועיין ספר הליקוטים (בראשית, פ"א) וז"ל, "זקן אהרן", הזקן הם השערות, ואהרן הוא האור שבתוכה שבא מן החכמה. ולכך היה כה"ג לובש שמונה בגדים, ח' מדות מבינה ולמטה, וחכמה מולבש באלו השמנה, עכ"ל. ועיין קול ברמה (אות קע"ח). ועיין פע"ח (שער חנוכה ופורים, פ"ו).

בע"ש בין השמשות, וכו', וי"א אף מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה. ובין השמשות כלומר, חיבורם, שזהו כל סוד אהרן, מידת שלום, מחבר ההפכים. דוכ' ונוק', ימין ושמאל, וכד'. ועיין שער הכוונות (דרושי הלילה, ד"ז) וז"ל, והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, כי אהרן הוא חסד שהוא בגימט' ע"ב, ולוי הוא גבורה בגימט' רי"ו, ושניהם יחד בגימט' פרח, עכ"ל. ועיין עולת תמיד (שער ק"ש דערבית ושעל המטה). ואדם ישר (ענין הנסירה). וארבע מאות שקל כסף (דף קפג). ועץ חיים (של"ט, דרוש י).

נוק'

אמר (זוה"ק, ח"ג, כ, ע"ב) אהרן שושבינא דמטרוניתא, ודא מלכות. ועיין טעמי המצות (בהעלותך) ביאור הדבר. ומחשוף הלבן (אמור). קרקע עולם. וכתוב (שמות, ח, יב) ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ.

עיין מגלה עמוקות (קרח) וז"ל, נחלקה הפרשה לז' חלקים, גם לפי כשכהן פותח שערים העליונים שובע שמחות, אל תקרי שובע אלא שבע, סוד העלאת ז' נרות העליונים, לכך מחלק מתנות שלו אל ז"פ ז' שערים העליונים שהוא פותח שער"י צד"ק שהם בגימט' בת שבע, וזהו סוד אשתו של אהרן, אלישבע (אלי-שבע), כמבואר בזוהר השינוי שנקראת אצלו אלישבע על סוד חסד אל כל היום, ואצל דוד בת שבע וכו', עכ"ל. ועיין שער הפסוקים (וארא) וז"ל, אהרן, נתגלגל באוריה, שנשא את בת שבע, עכ"ל. ועיין אהבת שלום (שמות) וז"ל, אהרן הוא ג"כ סוד השבת, בחינת מלכות פה, כי אהרן הוא בגימט' השם שקוצית השולט בשב"ק, כי הנו"ן פשוטה של אהרן הוא ז' מאות, עכ"ל.

כתר

עיין כתבי הרמ"מ משקלוב (ביאור זוהר, וארא, כו, ע"ב) וז"ל, משה ואהרן גימט' כתר, עם הכולל, עכ"ל.

בינה

לב. וכתוב (שמות, ד, יד) הלא אהרן אחיך וגו', וראך ושמח בלבו. וכתוב (שמות, כח, כט) ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשט על לבו וגו', והיו על לב אהרן לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד. ובמקום הלב לצדו החזה. וכתוב (ויקרא, ז, לא) והיה החזה לאהרן ובניו. ועיין באר מים חיים (חקת) וז"ל, ענני כבוד מספרם כמספר אה"ר שבשם אהר"ן, והנו"ן רומז לנו"ן שערי בינה שמשם נמשכו כל העננים, עכ"ל.

בינה - תשובה. קרב גימט' שב. שורש בוש - שב. ועיין מגלה עמוקות (ברכה) וז"ל, אהרן - אלף רנ"ו, בגימט' קרבנות של כל השנה כמ"ש בסדר עבודה, סימנו אהרן, עכ"ל.

נ' שערי בינה. ארון, אור-ן. ועיין עץ חיים (של"ב, פ"ז, מ"ה) וז"ל, ארון גימט' נזר, והוא גימט' ע"ב קפ"ד, שהם אחורים פשוטים ומלאים דהוי"ה דיודי"ן אשר ביסוד אבא כנ"ל בענין אהרן, עכ"ל. ארון - אהרן.

דעת

נחש דעת דקלקול. וכתוב (שמות, ו, כג) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה. נחשון, נחש-ון. וכן כתוב (שמות, ו, כו-כו) הוא משה ואהרן, הוא אהרן ומשה, מצורף למשה, דעת דקדושה. וכתוב (שם, ז, ט) ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין. ועיין ספר הפליאה, וז"ל, דע כי צורת אות נו"ן, נ' היא נ' של שט"ן, היא נ' של אהרן והנשמה בחשן המשפט, ונהפכה במלת נחש עם חשן (נחש - נחש), עכ"ל.

חסד

מים. וכתוב (שמות, ז, יט) ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן, קח את מטך ונטה ידך על מימי מצרים וגו'. וכתוב מצד התיקון (שם, כט, ד) ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים. כיור. ובהתפשטות - ז' משקים. וכתוב (שם, כט, כא) ולקחת מן הדם אשר

על המזבח ומשמן המשחה, והזית על אהרן. ועיין פרדס (ש"ח, פי"ט).

כתיב (שם, כט, י) וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר.

כתיב (ויקרא, ט, כב) וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם. ועיין עמק המלך (ש"א, פ"ג). ובזוה"ק (ואתחנן, קס, ע"ב) ואת גדלך, מימינא, דא אהרן. ועיין ש"ח (ח"ב, קצא, ע"ב) דבעו לאתכלל בימינא של אהרן.

חסד - "איש חסידך" - מתנה. וכתוב (שמות, כט, כח) והיו לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל, כי תרומה הוא. ובכללות כ"ד מתנות כהונה. וכמ"ש במגלה עמוקות (קרח) וז"ל, כ"ד מתנות כהונה, נגד כ"ד זיני מסאבותא, עכ"ל.

כהונה - חסד. ושורשו אהרן הכהן. וכתוב (ויקרא, ח, כג) ויתן על תנוך און אהרן הימנית, ועל בהן ידו הימנית. וכתוב (שם, ט, ט) ויטבל אצבעו בדם. ואמרו (פסחים, סה, ע"ב) שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם.

יד. כתוב (שמות, ט, ח) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, קחו לכם מלא חפניכם פיה כבשן. וכתוב (שם, יז, יב) וידי משה כבדים וגו', ואהרן וחור תמכו בידו מזה אחד ומזה אחד. ולכאורה אהרן תמך ביד ימין. ועיין ישרש יעקב (ערך שר). וכתוב (שם, כט, כד) ושמת הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו, והנפת אתם תנופה לפני ה'. ועיין עירובין (נד, ע"ב) שתחלה אהרן לימין משה ואח"כ לשמאלו. ועיין סודי רזיא (אות ש'). ופע"ח (שער הסליחות, פ"ט). ושער הפסוקים (שמות).

גבורה

שלחן בשמאל, הרוצה להעשיר יצפין. ואמרו (פסחים, מט, ע"א) א"ר יוחנן, הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן.

ועיין רבינו בחיי (במדבר, ח, כ) וז"ל, והתנופה הזאת היה שהיה אהרן לוקח לכל אחד ואחד מן הלויים ומגביהו מן הקרקע מעט והיה מניף אותו, ובזה נתפרסם אהרן בגבורה גדולה וכח עצום שיניף את הלויים שהיו כ"ב אלף ביום אחד הוא לבדו, עכ"ל. ועיין רמח"ל על התורה

הוד

נו"ה, משם יניקת הנביאים. וכתוב (שמות, ז, א) ואהרן אחיך יהיה נביאך. ועיין זוה"ק (בראשית, רנ, ע"ב) אהרן אחיד בהוד. ומיית אהרן בחודש החמישי באחד לחודש (במדבר, לג, לח). חודש אב, כנגד הוד, כנודע. שם נאמר נהפך עלי הודי למשחית כל היום דוה - הוד. ועיין אור נערב (ח"ו, פ"ו). ועיין ייטב לב (בהעלותך) וז"ל, ויעש כן אהרן, להשוות הימנים והשמאלים אל נר האמצעי מדת התפארת, להגיד שבחו שלא שינה, גם שהיתה מדתו הוד, עם כל זה היה פונה הנרות אל מול נר האמצעי, עכ"ל. ועיין רסיסי לילה (אות יא) וז"ל, הוד נקרא זיו ויופי הבולט לחוץ לעין רואים ולא אור פנימי בלבד, וכענין קרני הוד דמשה. וכן אהרן הכהן ברזא דהוד הוצרך לבושים לכבוד ולתפארת, עכ"ל.

יסוד

עיין שער המצות (בהעלותך; ומעין כך בעץ חיים, של"ד, פ"ה, מ"ב) וז"ל, אהרן הוא מבחינת האחורים דיסוד דאבא המתלבש תוך ז"א. הפנים שלו הוא הוי"ה דע"ב דיודי"ן, והאחורים הפשוטים הם ג"כ גימט' ע"ב, והמילואים קפ"ד. וכן אהרן גימט' ע"ב קפ"ד, עכ"ל. ועיין עץ חיים (של"ב, פ"ו, מ"ת) וז"ל, אהרן הוא בשאל היסוד דאבא, ולכן חתום במדת ההוד העומד בשמאל דאבא, עכ"ל. ולעומת כך כתב בשער הפסוקים (שמיני) וז"ל, אהרן הכהן איש החסד לפי שכל בחינתו מיסוד דאבא בלבד, עכ"ל. ועיין אוצרות חיים (שער הארות ז"ן) וז"ל, כלי היסוד עצמו של אבא הוא הארון, עכ"ל. ועיין יפה שעה על עץ חיים (שער שבירת הכלים, פ"א, אות ב). ואמת ליעקב (מערכת המ'). ושמן ששון על עץ חיים (של"ב, פ"ו, אות יב). ואיפה שלמה (שער הנקודים, פ"ז). ולכן מדתו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו'. יסוד - שלום. ועיין תורה אור למהר"מ פאפירש ז"ל (פנחס) וז"ל, אהרן זכה למדרגת החסד עצמו (זוה"ק, ח"א, רנז, ע"א), שהוא סוד כהן העליון, לכן כתיב בו כהונת עולם, אך פנחס לא זכה אלא ליסוד (זוה"ק, דברים, רטו, ע"ב), עכ"ל.

(שמות) וז"ל, אהרן הוא איש החסד כידוע, אבל זה היה אח"כ כשנעשה כהן, אבל עכשיו כיון שהיה לוי לבד (גבורה), עכ"ל.

תפארת

כתיב (שמות, כח, ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד "ולתפארת". וכתוב (דברים, לג, ח) "תומיך" ואוריק לאיש חסידך (תומים - תם). ועיין חתם סופר (ויקרא, טז, לד) וז"ל, לבישת בגדי לבן ביוה"כ, פרש"י אין קטיגור נעשה סניגור, ע"ש עגל הזהב, נמצא לבישת בגדי לבן הם גנאי ומזכרת עון לאהרן. אך הרמב"ן (טז, ד) כתב שהם לתפארת כמלאך גבריאל איש לבוש הבדים, עכ"ל. ואף הקורבנות הם לתפארת להם, כמ"ש הרמב"ן (והובא במלבי"ם, ויקרא, כא, יח). ומקום העבודה בבימה"ק הנקרא בלשון הכתוב (ישעיה, סד, י) בית קדשנו "ותפארנו". ועיין אהבת יונתן (נצבים, הפטרה) וז"ל, כתר כהונה הוא הנקרא תפארת, דכתיב בבגדי אהרן לכבוד ולתפארת, עכ"ל. ועיין זוה"ק (דברים, רפג, ע"ב) אהרן דרועא ימינא דגופא הוה, ועל דא כתיב (ישעיה, סג, יב) מוליך לימין משה (ת"ת) זרוע תפארתו, ומאן איהו, אהרן. ועיין מאירת עינים (פנחס). ושפע טל (ש"ה, פ"א). וצמח צדיק (קרח).

נצח

נו"ה, רגלין. וכתוב (שמות, ד, כט) ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה וגו'. ושם (כט) וילך משה ואהרן וגו'. וכתוב (שם, כח, לה) והיה על אהרן ונשמע קולו בבואו אל הקדש. כתיב (ויקרא, ח, כג) ויתן על וגו', ועל כהן רגלו הימנית.

אהרן ומשה נצח והוד כלולים זה בזה כמ"ש בעץ חיים (של"ב, פ"ו, מ"ת). ועיין אוצרות חיים (שער הארות ז"ן, פ"ו) וז"ל, אורות הנצח הולכים אל ההוד, ואורות ההוד הולכים אל הנצח, עכ"ל. ועיין זוה"ק (וארא, כו, ע"ב) לאכללא אשא במיא ומיא באשא. ועיין לקוטי תורה (ויקרא) מעלת אהרן על משה ולהיפך. ועיין מגלה עמוקות (בהעלותך) וז"ל, אמנה, ר"ת, אהרן משה נצח הוד, עכ"ל.

מלכות

סוד קרן. וכתוב (שמות, ל, י) וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה.

ועיין שעת רצון (ח"ב, קסז, ע"א) וז"ל, ונמצא אהרן איהו גופיה בחינת ז"א, שמדליק וממשיך מוחין למלכות, נוק' דז"א, עכ"ל, עיי"ש. ולהיפך מתתא לעילא איתא בשפע טל (חלק שפע, ש"ה) וז"ל, מי שרוצה לכונו ולבוא בפרדס חכמת הספירות לפני ולפנים כמו שנכנס אהרן הכהן לפני ולפנים, יכנוס תחלה דרך שער הספירה שנקראת זאת (כמ"ש בזאת יבא אהרן) שהיא מלכות, ונותן טעם לדבר זה באמרו ר"ל זא"ת בגימט' י"ב, ז"ה בגימט' י"ב, זה לשון זכר, זאת לשון נקבה (אחדותם), עכ"ל, עיי"ש.

עיין שער הפסוקים (חקת) וז"ל, טעם קבורת אהרן בהר ההר, הוא זה, דע כי שתי אחורים הם, אחד אחורים דאמא, והשני אחורים דמלכות, והם בבחינת שם אלהים, בבחינת אחורים פשוטים העולים בגימט' מאתים, ועם מספר ה' אותיות פשוטות של אלהים הם ה"ר, ושניהם עומדים זה על זה, והר העליון נעלם ונכלל בתוך הר תחתון, ואז נקרא הר ההר, פירוש הר ע"ג הר, כמ"ש חז"ל, עכ"ל.

נפש

מעשה. וכתוב (שמות, ה, ד) ויאמר אלהם מלך מצרים, למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו. ועיין כתבי הרמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן ע"ג) וז"ל, משה עדיף על אהרן ברוח פיו, ואהרן עדיף מיניה בעובדא, עכ"ל.

רוח

עיין כתבי הרמ"מ משקלוב (ביאורי הזהר, עח) וז"ל, "ולאכללא דא בדא, רוחא במיא". פירוש, כי אהרן סוד רוח, מי אסף רוח בחפניו (משלי, ל), סוד הקטרת שהוא רוח אלקים חיים, בגימט' שס"ח מנה, כמנין רוח בחפניו, עכ"ל.

כתוב (שמות, כח, ג) אשר מלאנו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן. ורוח באהרן נפל בקלקול בעגל, כמ"ש רש"י (שמות, לב, ה) וז"ל, וירא אהרן, שהיה בו (בעגל) רוח חיים שנאמר (תהלים,

קו) בתבנית שור אוכל עשב, עכ"ל. ואמרו (זוה"ק, שמות, עט, ע"א) מי אסף רוח בחפניו, דא הוא אהרן. ועיי"ש (רלו, ע"א) דאלמלא אהרן לא אתתקף רוחא מסאבא לאתכללא בדהבא (דעגל). ועיי"ש (ח"ג, קעז, ע"א). ועיין שם (זוהר חדש, מדרש הנעלם, צא, ע"ב). ועיין מגלה עמוקות (נשא) רוח - קול נאה - אהרן. ועיין קהלת יעקב (ערך עיבור). ועיין פע"ח (שער ר"ח חנוכה ופורים, פ"ו) שורש מקור רוחו של אהרן. ועיין רמ"ע מפאנו (מאמר הנפש, ח"ב, פ"ד).

נשמה

עיין זוה"ק (תיקונים, קלז, ע"א) בני אהרן רוח ונפש, דאהרן איהו נשמה. ועיין מפתח השמות (שמות) וז"ל, משה ואהרן סודם אור הנשמה, הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן, עכ"ל. ועיין קדושת לוי (תצוה) וז"ל, נראה כי משה קדש את אהרן שיהא אהרן לבוש לקב"ה ושכינתיה, כי נשמת הצדיקים המה כלים למדות עליונים. וזהו ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך, שיהא מנשמת אהרן בגדי קדש, עכ"ל.

חיה

עיין זוה"ק (ח"ג, מא, ע"א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם זאת החיה אשר תאכלו וגו', מאי שנא הכא אהרן, אלא בגין דאיהו קיימא תדיר לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא, דכתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור. סוד חיה - יש, חכמה מאין תמצא. ועיין כתבי הרמ"ע מפאנו (מאמר שבתות ה', ח"ו) וז"ל, ודע כי מטה אהרן בגימט' יש עולמות, עכ"ל.

יחידה

מעשה עגל נקרא ואינו מתרגם. עיין מגילה (כה, ע"א). ובירושלמי מפרש הטעם, לפי שאינו דומה גנאי של יחיד ביחיד או של ציבור בציבור, לגנאי של יחיד בציבור, ומשום כבודו של אהרן לא רצה לתרגם. וא"כ אהרן הוא יחיד.

מילון ערכים בקבלה

אהרן

ע"י יסוד אבא הנקרא חכמה, וה"ס אהרן, ולכך נקרא שושבינא דמטרוניתא, עכ"ל. והארתו לנזק' דרך קו אמצע, עיין טעמי המצות (בהעלותך).

והרי נתבאר איך עיקרו של אהרן קו שמאל, ואיך נגלה בו ימין, ואיך נגלה בו קו אמצע.

ובחינת נוספת באהרן, זקנו, כמ"ש (תהלים, קלג, ב) זקן אהרן שיוורד על פי מידותיו. וכתב בעץ חיים (שער יא, פ"ד) וז"ל, פרצוף אבא, ובו ח' תיקוני דיקנא, וז"ס זקן אהרן, ר"ת ז"א, והם ח' תיקוני דיקנא דאבא, עכ"ל. וביאר בספר הליקוטים (בראשית, א) וז"ל, וכשיבוא אור החכמה בתוקף ואינו יכול להכנס בגרון, נכנס האור באלו בשערות, זהו זקן אהרן (תהלים, קלג), הזקן הם השערות, ואהרן הוא האור שבתוכם שבא מהחכמה, ולכך היה כה"ג לובש שמונה בגדים, ח' מדות מבינה ולמטה, וחכמה מולבש באלו השמונה, וזה הזקן יורד עד ראש ז"א, ומזווג זה הזקן לאו"א, ויורד האור לז"א על ידם ומתגלה בדיקנא דז"א, עכ"ל. ועיין עוד שם (פרשת תולדות), ושער מאמרי רשב"י (פירוש האדרא רבא קדישא, ד"ה ודע כי י"ג תיקוני) ששורש הארת הזקן בתיקון ו', ורב חסד - חפץ חסד, וזה סוד חסד הנגלה באהרן, איש חסידך.

כתב בעץ חיים (שער לב, פ"ו, מ"ת) וז"ל, משה ואהרן שניהם הם מבחינת יסוד אבא, כי משה גימט' קפ"ד קס"א, שהם אחורים דיסוד אבא ממולאים הוי"ה דיודי"ן ואהי"ה דיודי"ן, דבחינת פנים דיסוד אמא, אבל אהרן הוא ע"ב וקפ"ד, שהם אחורים פשוטין ואחורים מלאים דיודי"ן דיסוד אבא. והנה אנו מוצאין קושיה אחת בדברי רז"ל, כי פעם אחת מצינו בדבריהם כי משה בנצח ואהרן בהוד, וכמו שסידר בעל ההושענות של יום הוש"ע, והרי אנו רואין שמשה הוא לוי שהוא בשמאל שהוא קו ההוד, ואהרן הוא כהן ימין שהוא בקו הנצח. אבל דבר זה נתבאר לעיל, כי אורות הימנים דיסוד אבא יוצאין לצד שמאלי ואורות השמאל יוצאין לצד ימין, נמצא כי משה כלול בימין ובשמאל וכן אהרן כלול משניהם וכו'. ונלענ"ד, ששמעתי ממנו, כי הנה משה גדול מאהרן ועיקרו הוא בימין ביסוד ממש לכך הוא חתום במדת הנצח העומד בימין ביסוד דאבא וכו', אבל אהרן הוא בשמאל היסוד דאבא, ולכן חתום במדת ההוד העומד בשמאל דאבא, עכ"ל. ועיין שם (שער לד, פ"ה, מ"ב). ושער הפסוקים (שמות; שמיני).

וכתב בלקוטי תורה (ויקרא) וז"ל, ולכך נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא, כי כבר הודעתך בסוד פרוש הפסוק ה' בחכמה יסד ארץ, כי כל תיקון ארץ שהוא מטרוניתא אינו נעשה אלא

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
אהרן

מילון ערכים ארמית

אהרן

עדות לישראל, ויעקב רצה שיהיה התגלות
החסדים עדות לישראל, ולכך אמר גל עד,
עכ"ל.

והבן שתרגום, גר-תם, כנ"ל, והוא שורש
ל"גרים". וכן נגלה במצרים, ששם נגלה
התרגום כנ"ל, שעלו עמהם גרים, וגם ערב רב
עלה עמהם. וכאשר התרגום אינו מדויק, אזי
הגרים בלתי שלמים. ודייקא אמרו רבותינו
שבתרגום יונתן בן עוזיאל רמוז גאולת ישראל,
והיינו כי שורש משיח מגרים, ולכך דייקא
נרמז בתרגום. גר-תם, כנ"ל. עיין מגילה (ג, ע"א)
ביקש לגלות תרגום של כתובים, יצתה בת קול
ואמרה דיך, מ"ט, משום דאית ביה קץ משיח.
ודייקא בתרגום גנוז קץ משיח. ובעומק, הארת
התרגום, היא הארת משיח, לבאר את התורה
לא רק בלשה"ק, ודו"ק.

ושורש גאולה אחרונה בגאולה ראשונה,
ולכך דייקא בגלות מצרים נגלה תרגום ע"י
יוסף, ובפרט ע"י אהרן שבא לגאול את בני
ישראל, וגאולת מצרים דייקא נעשית ע"י
תרגום.

ונגלה דייקא ע"י אהרן, שהוא שושבינא
דמטרוניתא, היא השכינה הק' היורדת בגלות
אצל האומות, והיא המתרגמת את לשה"ק
בהיותה בגלות, ודו"ק.

ארמית, עניינה תרגום לשון הקודש.
וכתיב (שמות, ז, א) ואהרן אחיך יהיה "נביאך",
וכתב בתרגום אונקלוס, ואהרן אחיך יהיה
"מתרגמן". והיינו שהיה למשה לפה לפני
פרעה. והרי שאהרן גדרו מתרגם.

ונראה שכפשוטו משה היה ערל שפתים,
ולכך ביקש שאחיו ידבר עבורו עם פרעה,
ובחר הקב"ה באהרן. אולם בעומק נראה,
שאהרן לא אמר רק את לשון משה ממש לפני
פרעה, אלא אף תרגם את דברי משה לפניו.

ובעומק, תרגם, גר-תם. והוא שורש ירידת
יעקב למצרים, ושם נגלה תרגום, אצל יוסף,
כמ"ש (בראשית, מב, כג) כי המליץ בינתם. ובזה
התחילה גירותם של ישראל שם.

ושורש הקדום אצל יעקב, גר-תם, כנ"ל, הוא
בלבן, שאמר (בראשית, לא, מז) יגר סהדותא. וע"ז
אמרו חז"ל (ב"ר, עד, יד) אל יהי לשון סורסי קל
בעיניך, לפי שבתורה ובנביאים ובכתובים חלק
לו הכתוב כבוד, בתורה כתב יגר סהדותא,
והוא תרגום של גלעד. ועיין לקוטי תורה
(ויצא). ועיין מעיני ישועה לאברכנאל (הקדמה,
ד"ה וההודעה השלישית). ועיין יסוד העבודה (ח"ב,
פ"י).

וכתב בצמח צדיק (ויצא) וז"ל, ויקרא לו לבן
יגר סהדותא ויעקב קרא לו גלעד, אמר חותני
הק' מרוזין זצלה"ה, שלבן רצה שיהיה הגירות